

MKBcentrum

Behovsbedömning av detaljplaner

Ulf G. Sandström och Anders Hedlund

Rapporter Institutionen för stad och land · nr 7/2008

Landsbygds**utveckling**

Landskaps**arkitektur**

Miljö**kommunikation**

MKBcentrum

Behovsbedömning av detaljplaner

Ulf G. Sandström och Anders Hedlund

Rapporter Institutionen för stad och land · nr 7/2008
MKB-centrum

Rapporten ges ut vid institutionen för stad och land SLU - Sveriges lantbruksuniversitet. I serien utges rapporter från avdelningarna för landsbygdsutveckling, landskapsarkitektur, miljökommunikation och MKB-centrum SLU, som alla är en del av institutionen.

Ansvarig utgivare: Rolf Johansson
ISSN: 1654 - 0565
ISBN: 978-91-85735-11-2
© 2008 Ulf G. Sandström och Anders Hedlund, Uppsala
Tryck: Repro Ultuna, Uppsala

Institutionen för stad och land SLU
Postadress: Box 7012 750 07 Uppsala
Besöksadress: Ulls väg 28 A-B
Telefon: 018-67 10 00
Fax: 018-67 35 12
E-post: mkb@slu.se
mkb.slu.se

Förord och läsanvisning

Ett viktigt mål i samhällsutvecklingen är att arbeta för en långsiktigt hållbar utveckling. En grundbult i den svenska lagstiftningen är att alla i samhället ska bidra till detta. Hållbar utveckling innebär framför allt god hushållning och den fysiska planeringen är ett viktigt instrument för att uppnå detta. Det innebär att mark, vatten och den bebyggda miljön används till de ändamål som de är bäst lämpade för. Kommunerna har genom den juridiskt bindande detaljplanen ett bra instrument att verka i linje med detta. Detaljplanen är viktig då den behandlar lokaliserings- och exploateringsfrågor och ger direktiv för hur mark och vatten ska användas. Den ger därmed vägledning eller förutsättning för kommande tillstånd som till exempel anläggning av gator, vägar eller bebyggelse. För att kunna avgöra om planens genomförande påverkar miljön negativt så ska den behövsbedömas, det vill säga genomgå en granskning där kommunen tar ställning till om planen ska miljöbedömas eller inte. MKB-centrum SLU får kontinuerligt frågor från kommunala tjänstemän med önskan om råd hur de ska gå tillväga vid behovsbedömningen av planer och program. Vår uppfattning är att för närvarande är kunskapen om hur processen behovsbedömning går till bland svenska kommuner bristfällig men intrycket är att tillvägagångssättet varierar. Det finns heller inte mycket dokumenterat i ämnet. Syftet med denna studie var att få en större kunskap om hur behovsbedömningen av kommunala detaljplaner med normalt planförfarande går till.

Rapporten är utplagd enligt följande. Kapitel 1 ger en översikt över lagstiftningen som reglerar den kommunala detaljplaneprocessen med behovsbedömning, nämner Boverkets handböcker som stöd för kommunerna i arbetet med miljöbedömning av detaljplaner, ger en inblick i antalet MKB i olika EU-länder samt förklarar några begrepp som används i rapporten. Det andra kapitlet tar upp studiens syfte och mål samt enkäten som metod. I kapitel 3 presenteras resultatet av alla enkätens frågor i form av stapeldiagram medan kapitel 4 är en diskussion av resultatet samt slutsatser. Kapitel 5 tar upp behovet av fortsatta studier. Rapporten avslutas med sju bilagor där bland annat relevant lagstiftning, enkätfrågorna och alla kommentarer till frågorna från respondenterna presenteras. I texten förekommer text inom parenteser [...] vilka är förtydliganden eller förklaringar gjorda av rapportförfattarna.

Uppsala i december 2008

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	11
1.1	Behovsbedömning.....	11
1.2	Fysisk planering enligt PBL – en kommunal angelägenhet.....	12
1.3	Alla detaljplaner ska behovsbedömas.....	13
1.4	Vägledning.....	14
1.5	Antalet MKB inom EU.....	15
1.6	Förklaring av ord och begrepp.....	16
2	Syfte och metod.....	19
2.1	Syfte.....	19
2.2	Mål.....	19
2.3	Metod.....	19
2.3.1	Webbenkäten som metod.....	20
2.3.2	Utskicket av webbenkäten.....	22
3	Resultat.....	25
3.1	Redovisning av svaren på enkätfrågorna.....	29
4	Diskussion och slutsatser.....	41
4.1	Bortfall och andra felkällor.....	41
4.2	Kommunernas arbete med behovsbedömning.....	42
4.3	Hur många planer miljöbedöms?.....	45
4.4	Slutsatser.....	49
4.4.1	En god geografisk och demografisk fördelning av kunskapsunderlaget.....	49
4.4.2	Kommunernas arbetssätt och förekommande rutiner.....	49
4.4.3	Eventuella normer och vilka som deltar i behovsbedömningen.....	50
4.4.4	Betydelsen av lagregler, nationella, regionala och lokala mål.....	50
4.4.5	Andelen detaljplaner som går till miljöbedömning.....	51
5	Behov av fortsatta studier.....	53
6	Referenser.....	55
7	Bilagor.....	57
	Bilaga 1: Plan- och Bygglagen, PBL, 5 kapitlet 18 §	
	Bilaga 2: MKB-förordningens (förordning 1998:908 om miljökonsekvensbeskrivningar) 4 och 5 §§ samt bilagorna 2 och 4	
	Bilaga 3: Den utskickade webbenkäten	
	Bilaga 4: Texter i samband med utskicket av webbenkäten	
	Bilaga 5: Förteckning över alla kommuner som svarade på webbenkäten	
	Bilaga 6: Indelning av Sveriges kommuner i kommungrupper enligt Sveriges Kommuner och Landsting	
	Bilaga 7: Inkomna kommentarer till webbenkätens frågor	

Sammanfattning

Detaljplanen är ett mycket viktigt instrument i den kommunala fysiska planeringen när det gäller avvägningen mellan olika intressenter avseende användningen av mark, vatten och den bebyggda miljön. Den är även av stor betydelse i arbetet för en hållbar utveckling. Följaktligen ska planeringen genomföras på sådant sätt att inte en betydande miljöpåverkan uppstår. Detaljplanen ska därför genomgå en behovsbedömning för att avgöra om dess genomförande kan medföra en betydande miljöpåverkan eller inte. Lagstiftningen säger att alla detaljplaner med normalt planförfarande ska genomgå denna process. Befaras att en betydande miljöpåverkan kan uppstå vid genomförandet av planen ska den miljöbedömas vilken också ska dokumenteras genom en miljökonsekvensbeskrivning.

Många kommunala tjänstemän kontakter MKB-centrum för att få råd angående behovsbedömning av planer. Bland annat med anledning av detta har MKB-centrum gått ut med en webbenkät till alla Sveriges 290 kommuner. Enkäten omfattade tolv frågor med olika svarsalternativ i ämnet och med möjlighet att ge kommentarer till åtta av dem. Inkomna enkätsvar gav en svarsprocent på 74,5 och svaren är representativa med avseende på län och på Sveriges Kommuner och Landstings kommungruppering. Detta tolkas som att respondenterna utgör ett representativt urval som speglar de verkliga förhållandena. Resultatet visar att drygt 85 procent av de kommuner som svarade på enkäten antar tio eller färre detaljplaner med normalt planförfarande per år, att det inte är vanligt med planprogram men om sådant finns så görs behovsbedömningen främst i detta skede. En majoritet av kommunerna har utarbetat rutiner för behovsbedömningen, ansvaret för underlaget till behovsbedömningen ligger främst på planförfattaren men att denne ofta konsulterar andra tjänstemän.

Länsstyrelsen ses som en viktig samarbetspartner. I hälften av kommunerna tas beslutet om en eventuell miljöbedömning av detaljplanen av en politisk nämnd. Beslutet av behovsbedömningen redovisas i detaljplanehandlingarna och 96 procent av respondenterna har inte egna regler om miljöbedömning/MKB som går längre än gällande lagstiftning. Miljömål eller andra uppsatta mål verkar inte tillskrivas någon större betydelse för miljöbedömningen. Knappt nio av tio respondenter ligger i intervallet fem eller färre detaljplaner som går till miljöbedömning per år och en stor majoritet anser detta vara ett rimligt antal.

Slutsatsen är att webbenkäten gav en god bild av kommunernas arbetssätt, vilka aktörer som finns samt betydelsen av lagregler i processerna behovsbedömning och miljöbedömning av detaljplaner. Av de få studier som undersökt hur många detaljplaner som genomgår en miljöbedömning under ett år visar resultatet på minst 100 planer. Denna studie visar att ca 650 detaljplaner eller 35 procent genomgår en miljöbedömning under ett år men i denna siffra ingår felkällor som sammanblandning av begrepp och sannolikt även planer med endast en enkel miljöredovisning. Med utgångspunkt från dessa felkällor och respondenternas kommentarer uppskattas antalet detaljplaner som genomgår en miljöbedömning till mellan fem

och 30 procent (100-600) av totala antalet detaljplaner med normalt planförfarande som antas i svenska kommuner på ett år.

Nyckelord: behovsbedömning, miljöbedömning, detaljplan, svenska kommuner, fysisk planering

Screening of Detail Development Plans

Summary in English

In Sweden, as in most western countries, there is a continuous migration of citizens to urban areas creating considerable pressure on urban planning. The detail development plan (DDP), as a legally binding tool, is an important instrument for municipalities in managing spatial planning and minimizing environmental harm. Swedish legislation (the Environmental Code 6:11) states that a screening process is mandatory for all DDPs in order to determine whether or not a plan may have a significant impact on the environment and if an environmental impact assessment is needed. If a significant impact is deemed likely, the plan must go through a scoping stage. The screening process is also for promoting sustainable development. A questionnaire was sent out via the Internet to all 290 Swedish municipalities in order to establish how they handle the screening process for DDPs. The response rate was extremely high (75 %) and hence good demographic and geographical coverage was achieved. The results showed that about 85 % of the responding municipalities approved, on average, ten or less DDPs within the normal planning procedure during a year. A majority of the municipalities have prepared routines for screening DDPs e.g. a checklist or a model. The individual responsible for screening DDPs is usually a local government officer, but often they work in consultation with other officers. The county administration boards are mostly looked upon as important partners by the respondents, but there is considerable variation in their directives concerning how the municipalities should deal with the screening stage. In about half of the responding municipalities, the decision, based on the screening process, concerning whether a DDP may have a significant impact on the environment or not is a political decision. Almost all of the municipalities do not have rules beyond those required by the legislation. Environmental objectives do not appear to be paid much attention in the screening process. Most of the municipalities have relatively few DDPs that are considered to have a significant impact on the environment, and a majority of the respondents consider this low number to be reasonable. As a result of the questionnaire survey, it is estimated that of all DDPs that go through a normal planning procedure between 5 and 30 percent (100-600) proceed to the scoping stage, and thus complete an environmental impact assessment process.

Key words: screening, environmental assessment, detail development plan, Swedish municipalities, spatial planning

1 Inledning

Kunskapsunderlaget om hur kommuner arbetar med behovsbedömning av detaljplaner enligt plan- och bygglagen, PBL, (SFS 1987:10) är för närvarande (december 2008) mycket dåligt. Undersökningar finns som behandlar kommunernas arbete med detaljplaner, till exempel av Svenska kommunförbundet¹ (2004) eller Boverket (2008a), men de går inte in på själva processen behovsbedömning. Vid en sökning på Internet med sökord om undersökning av behovsbedömning av detaljplaner etc. kan inga relevanta träffar inom ämnet återfinnas. Däremot kommer många träffar som behandlar resultatet av behovsbedömningar av detaljplaner i olika kommuner. Några verkliga undersökningar av processen behovsbedömning av detaljplaner bland Sveriges kommuner är följaktligen svår att finna. Denna undersökning är ett försök att råda bot på detta.

1.1 Behovsbedömning

Behovsbedömning av en kommunal detaljplan enligt PBL är den analys som leder fram till ställningstagandet om en miljöbedömning av planen ska genomföras eller inte. En miljöbedömning ska göras om planens genomförande innebär risk för betydande miljöpåverkan. Det är viktigt att behovsbedömningen görs i ett så tidigt skede som möjligt av planprocessen för att kommunen ska få ett underlag som visar i vilken grad planens genomförande kan medföra miljöpåverkan. Underlaget kan sedan beaktas vid det fortsatta arbetet med detaljplanen för att minimera dess miljöpåverkan vid genomförandet. Vid denna behovsbedömning tillämpas kriterierna i bilaga 4 i förordning (SFS 1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar (MKB-förordningen). Tillåter detaljplanen en användning av planområdet för verksamheter som återges i 5 kapitlet 18 § i PBL ska även kriterierna i bilaga 2 i MKB-förordningen tillämpas. Se också bilagorna 1 & 2 till denna rapport. Om en bedömning enligt bilaga 2 i MKB-förordningen leder till slutsatsen att betydande miljöpåverkan befaras ska en miljöbedömning utformas så att även krav på projekt-MKB uppfylls. Se även faktaruta nedan, tredje stycket. Syftet med en miljöbedömning är att skydda miljön, ta fram ett bra beslutsunderlag, uppnå en öppnare beslutsprocess och att integrera miljöaspekter för att verka för en hållbar utveckling². En miljöbedömning innefattar att en rapport, en miljökonsekvensbeskrivning, upprättas som ett beslutsunderlag för planen. Bestämmelser om miljöbedömning och miljökonsekvensbeskrivning finns i 6:e kapitlet i miljöbalken (SFS 1998:808). Kommunens ställningstagande i behovsbedömningen ska göras tillgänglig för allmänheten. Det är en fördel om detta görs i ett tidigt skede för att göra det möjligt för allmänheten att lämna synpunkter på beslutet i planprocessens inledningskede.

Det finns naturligtvis olika bedömningsgrunder för behovsbedömningen av detaljplanen. De platsbundna förutsättningarna är till exempel nuvarande markanvändning, befintliga resurser som vatten, mark, kulturella värden, naturens karaktär

¹ Svenska Kommunförbundet bildade tillsammans med Landstingsförbundet i mars 2007 ett nytt förbund, Sveriges Kommuner och Landsting, SKL.

² Europeiska gemenskapens officiella tidning, 2001.

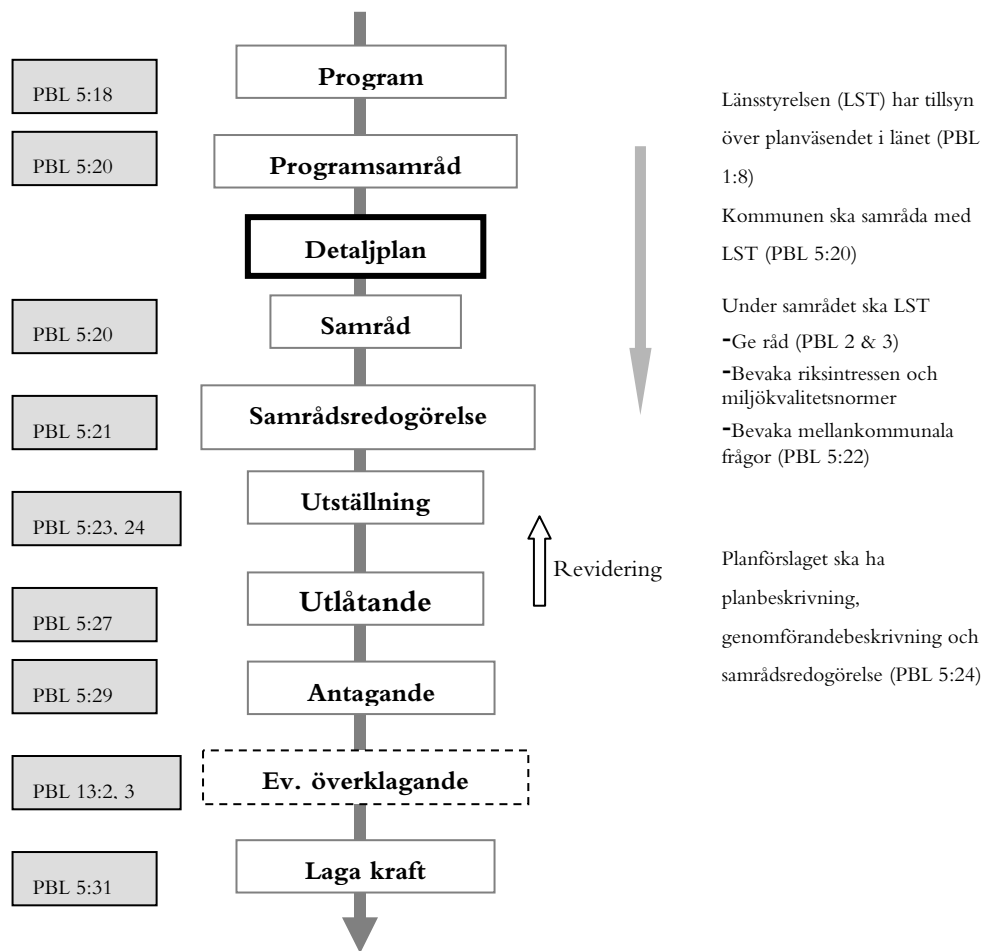
eller dess känslighet. Den planerade exploateringen eller verksamhetens påverkan eller totala effekt samt eventuella risker som kan uppstå är andra bedömningsgrunder av betydelse. Alla dessa kriterier tas upp i bilagorna 2 och 4 till MKB-förordningen (se bilaga 2 till denna rapport).

Behovsbedömning av detaljplaner är intressant såtillvida att det endast är en myndighet, kommunen, som har ansvaret för denna process. Ingen egentlig prövning sker av kommunernas tillämpningar av gällande lagregler. Enligt vår mening har tidigare regler om behovsbedömning 1994–2004 haft ett skiftande genomslag hos Sveriges kommuner vilket inneburit att det varierat mellan olika kommuner i vilken utsträckning detaljplaner har genomgått en MKB eller inte. MKB-centrums kontakter med praktiker under årens lopp, via inkomna frågor, konferenser och kurser, har visat på skillnader på arbetssätt mellan kommuner, skiftande bedömningar av vad som är betydande miljöpåverkan eller en allmän osäkerhet i denna fråga. Mot denna bakgrund ser vi det som betydelsefullt att öka våra kunskaper om hur Sveriges 290 kommuner ser på processen behovsbedömning av detaljplaner och hur de tillämpar de regler som gäller från juli 2004.

1.2 Fysisk planering enligt PBL – en kommunal angelägenhet

Enligt PBL är det en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten (PBL 1 kap 2 §). Det innebär att kommunerna har ett stort ansvar för den fysiska planeringen i landet. Regleringen av markens användning och av bebyggelsen inom en kommun sker genom detaljplaner (PBL 1 kap 3 §). Följaktligen är detaljplanen mycket viktig, bland annat eftersom den är juridiskt bindande. Framtagandet av en detaljplan innefattar flera moment vilka alla är reglerade i lagstiftningen (figur 1).

Genom den fysiska planeringen har kommunerna stora möjligheter att påverka den fysiska såväl som den sociala utvecklingen både inom och utanför dess geografiska utbredning. Exempel på vad som ska beaktas är att främja en god livsmiljö och en långsiktig hållbar utveckling vilket bland annat innebär hushållning med resurser. Med utgångspunkt från den enskilda individens behov ska planeringen verka för en jämlik samhällsutveckling och goda sociala levnadsförhållanden för en hållbar livsmiljö för dagens medborgare, men även för kommande generationer (PBL 1 kap 1 §). För att uppnå detta bör den fysiska planeringen vara mer miljöanpassad, vilket innebär till exempel att minimera belastningen på mark och vatten. Lagstiftarens intentioner är att en betydande miljöpåverkan ska undvikas men om det inte kan uppnås ska ett fördjupat beslutsunderlag tas fram för att belysa den inverkan planens genomförande kan ha, det vill säga en miljökonsekvensbeskrivning. För att kunna avgöra om en betydande miljöpåverkan uppstår måste följaktligen en behovsbedömning först genomföras.

Figur 1. Figuren visar en schematisk framställning av den kommunala detaljplaneprocessen enligt plan- och bygglagen, PBL. Framst är det kapitel 5 i PBL som berörs men även kapitel 13 om detaljplanen överklagas. En behovsbedömning av detaljplanen kan förslagsvis göras antingen i programskedet eller innan detaljplanens samrådsskede.
(Fritt efter Länsstyrelsen i Skåne <http://www.m.lst.se> 2008-08-12).

1.3 Alla detaljplaner ska behovsbedömas

Alla detaljplaner enligt PBL med normalt planförfarande ska behovsbedömas och ansvaret för denna process vilar på kommunen (Boverket, 2006). Det inkluderar även ändring av detaljplan (MKB-förordningen 4 och 5 §§) men detaljplaner som uppfyller kriterierna för enkelt planförfarande (PBL 5 kap 12 §) behöver inte genomgå en behovsbedömning. En ändring av en detaljplan innebär att till den gällande detaljplanen görs ett tillägg. Följden blir att den underliggande planen och ändringen fortsättningsvis gäller parallellt. Det som ska behovsbedömas blir då den miljöpåverkan som genomförandet av ändringen medför tillsammans med berörda delar i den underliggande planen (Boverket, 2006). Enkelt planförfarande innebär att förslaget till detaljplan är av begränsad betydelse, saknar intresse för allmänheten samt överensstämmer med översiktsplanen samt länsstyrelsens granskningsyttrande (ibid.). En plan med enkelt planförfarande ska med god marginal inte medföra en betydande miljöpåverkan (ibid.).

Hur många detaljplaner antas då per år av Sveriges 290 kommuner? Enligt Boverkets årsredovisning för 2007 vann under åren 2005–2006 i genomsnitt ca 2 200 detaljplaner laga kraft per år vilket är en ökning med närmare 19 procent sedan år 2000 (Boverket, 2008b). För år 2007 var motvarande siffra omkring 2100 (Boverket, 2008a). I dessa siffror ingår detaljplaner med enkelt planförfarande. För år 2005 var denna andel 20 procent, för år 2006 39 procent och för år 2007 40 procent (Boverket 2008a, b). Det innebär att omkring 1 800 respektive 1300 (för vardera året 2006 och 2007) detaljplaner bör ha genomgått en behovsbedömning under dessa tre år. Enligt Svenska Kommunförbundet (2004) antar en stor andel, omkring 80 procent av Sveriges kommuner upp till tio detaljplaner per år. Om man antar att 80 procent av kommunerna antar fem detaljplaner och resterande 20 procent av kommunerna 20 detaljplaner per år (i större kommuner kan siffran sannolikt uppgå till 30–50 eller fler till antalet) så skulle dessa siffror ge vid handen att ca 2 300 detaljplaner antas per år. Tar man sedan bort alla detaljplaner med enkelt planförfarande är det inte ett orimligt antagande att man landar på samma antal som Boverket anger. Med utgångspunkt från dessa tre undersökningar kan man sluta sig till att totala antalet antagna detaljplaner med normalt planförfarande under ett år kan uppskattas till mellan 1300 och 1800. Med detaljplan menas i denna studie härefter endast detaljplaner med normalt planförfarande.

1.4 Vägledning

Boverket ger regelbundet ut råd och handböcker. Så till exempel kom år 2000 *Boken om MKB för detaljplan* vilken presenterar hur arbetet med MKB kan bedrivas och integreras i den kommunala detaljplaneringen och vad ett MKB-dokument kan innehålla (Boverket, 2000). Där återfinns även en arbetsmodell för behovsbedömningen. Som ersättare till denna bok kom Boverket i mars 2006 ut med boken *Miljöbedömningar för planer enligt plan- och bygglagen – en vägledning* (Boverket, 2006). Vägledningen utgår från EG-direktivet om miljöbedömning av planer och program och vänder sig i första hand till planläggare inom kommuner och länsstyrelser men även till konsulter, handläggare av miljöärenden och politiker. Publikationen beskriver när och hur miljöbedömningar ska göras och hur de samspelar med planprocesserna. Boken vänder sig bland annat till läsare som arbetar med eller vill veta mer om behovsbedömning av detaljplaner.

Under hösten 2008 ger Naturvårdsverket ut en egen handbok om miljöbedömning av planer och program. Den behandlar bland annat moment som syfte med miljöbedömning, avgränsning av en MKB, vad rimliga alternativ är och hur man tar fram dem, miljökonsekvensbeskrivningen och den särskilda sammanställningen samt uppföljning (<http://www.naturvardsverket.se/sv/Lagar-och-andra-styrmedel/Lag-och-ratt/Miljobalken/Miljobedomningar-av-planer-och-program/2008-11-10>).

Många kommuner utvecklar också egna arbetsmodeller i form av mallar eller checklistor i arbetet med behovsbedömning av planer och program. Sådana arbetsmodeller, som ständigt utvecklas, ses som ett bra beslutsunderlag vid behovsbedömning av detaljplaner.

1.5 Antalet MKB inom EU

Försiktiga uppskattningar av totala antalet MKB för verksamheter och åtgärder årligen efter 1999 i olika EU-länder visar på stora variationer trots förekomsten av ett gemensamt EG-direktiv. Antalet MKB per år varierar mellan ett fåtal, t. ex. 10-20 i Österrike och omkring 25 i Finland, till 6 000-7 000 i Frankrike (Kommissionen till Europaparlamentet, 2003). För Sveriges del uppskattas det totala antalet MKB till totalt cirka 1 600 per år (Lindblom och Rodéhn, 2008). Lindblom och Rodéhn (2008) uppskattar också att omkring 100 projekt-MKB för detaljplaner görs årligen. Det är alltså de detaljplaner som avser något av de i PBL 5 kap 18 § 3 st uppräknade ändamålen och för vilka kommunen bedömt att en betydande miljöpåverkan kan befaras.

Någon kartläggning av det totala antalet miljöbedömningar för detaljplaner har inte gjorts i Sverige. Med tanke på att reglerna är överlappande är det sannolikt att det är ett fåtal planer där endast reglerna om miljöbedömning enligt miljöbalken 6 kap 11-18, 22 §§ aktualiseras.

Faktaruta

För mer än 20 år sedan antogs direktivet *Rådets direktiv av den 27 juni 1985 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt (85/337/EEG)* av Europeiska gemenskapen (EG). Genom att Sverige träffade ett frihandelsavtal med Europeiska unionen (EU) började direktivet formellt att gälla år 1994 i vårt land. Det ledde till att plan- och bygglagen, PBL, (SFS 1987:10) fick bestämmelser om miljökonsekvensbeskrivning för de detaljplaner som berörs av de verksamheter och åtgärder som omnämns i denna lags 5 kap 18 § 3 st, så kallade projekt-MKB. År 1996 utvidgades bestämmelserna till att omfatta alla detaljplaner. Sverige blev sedan medlem i EU 1995. När miljöbalken (SFS 1998:808) kom 1999 hade direktivet inarbetats och bestämmelser om MKB finns i dess 6:e kapitel. Dessa bestämmelser gällde dock inte för miljökonsekvensbeskrivning av detaljplaner.

Den 21 juni 2001 antog *Europeiska gemenskapen Europarådets och rådets direktiv 2001/42/EG av den 27 juni 2001 om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan* (EG-direktivet). Beslutet innebar att alla medlemsländer i EU skulle senast den 21 juli 2004 implementera direktivet i sin lagstiftning. Detta har gjorts genom bestämmelserna i miljöbalken 6 kapitlet 11-18, 22 §§. Dessa bestämmelser gäller också för detaljplaner enligt PBL. Till miljöbalkens 6:e kapitel hör en förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar (MKB-förordningen). Av denna förordning framgår bland annat att detaljplaner ska behovsbedömas.

För att avgöra om en detaljplans genomförande medför en betydande miljöpåverkan ska kriterierna som finns i MKB-förordningens bilaga 4 tillämpas. Är då bedömningen att en betydande miljöpåverkan kan befaras ska en miljöbedömning genomföras och ett beslutsunderlag, en miljökonsekvensbeskrivning, upprättas för planen. Om detaljplanen avser en verksamhet enligt PBL 5 kap 18 § ska även MKB-förordningens bilaga 2 tillämpas vid behovsbedömningen. Om planens genomförande kan antas medföra en betydande miljöpåverkan utifrån denna bilaga ska också en projekt-MKB upprättas för planen. Men om en detaljplans genomförande kan antas medföra en betydande miljöpåverkan utifrån båda dessa bedömningar kan en samordning enligt miljöbalken 6 kap 22 § ske så att kraven uppfylls genom samma miljökonsekvensbeskrivning.

1.6 Förklaring av ord och begrepp

Nedan följer en förklaring av begrepp som vi använder dem. De begrepp som valts att tas upp här är relevanta i sammanhanget behovsbedömning av detaljplaner enligt plan- och bygglagen (PBL).

Behovsbedömning (av detaljplan): Bedömning av om genomförandet av en (detalj)plan kan medföra en betydande miljöpåverkan och därmed om en miljöbedömning ska genomföras och en miljökonsekvensbeskrivning upprättas. Se även faktaruta ovan.

Miljöpåverkan kan vara både positiv och negativ. Boverket har i sin vägledning till kommunerna gjort tolkningen att endast betydande negativ miljöpåverkan kan utlösa miljöbedömning (Boverket, 2006). Naturvårdsverket kommer sannolikt i sin kommande handbok att presentera tolkningen att såväl betydande positiv som betydande negativ miljöpåverkan ska medföra att miljöbedömningar görs.

Betydande miljöpåverkan (BMP): Bedömningen av om genomförandet av en (detalj)plan innebär en betydande miljöpåverkan ska grundas på kriterierna i bilaga 2 och/eller 4 till förordning om miljökonsekvensbeskrivningar.

Detaljplanehandlingar: En detaljplan består av en plankarta och/eller en särskild handling med bestämmelser, planbeskrivning, genomförandebeskrivning och samrådsredogörelse och i förekommande fall även grundkarta, fastighetsförteckning och miljökonsekvensbeskrivning (PBL 5 kap 9, 10, 19 och 26 §§).

Detaljplaneprocess: alla arbetsmoment som ingår för att utarbeta och anta en detaljplan.

Miljöbedömning: ett förfarande som innehåller vissa obligatoriska moment och som myndigheten eller kommunen, som upprättar eller ändrar en plan eller program, ska genomföra och inom vilket miljökonsekvensbeskrivning tas fram och utformas.

Miljökonsekvensbeskrivning: skriftlig redogörelse som tas fram inom ramen för en miljöbedömning av en plan eller ett program.

MKB-förordningen: Förordning om miljökonsekvensbeskrivningar, denna förordning gäller bland annat miljöbedömningar och miljökonsekvensbeskrivningar enligt 6:e kapitlet i miljöbalken.

Planprogram: Ett planprogram föregår detaljplanearbetet för att översiktligt utreda förutsättningarna för kommande detaljplanering. Planprogrammet går ut på samråd (se samråd nedan) och efter detta följer i normalfallet en detaljplan. Planprogrammet är inte någon bindande handling. Om översiktsplanen ger tillräcklig specifik vägledning, så som ett planprogram skulle ha gjort, kan planprogrammet hoppas över (PBL 5 kap 18 §).

Samråd: Enligt PBL 5 kap 20-22 §§ ska kommunen när program utarbetas och när förslag till detaljplan upprättas, samråda med länsstyrelsen, lantmäterimyndigheten och kommuner som berörs av programmet eller förslaget. Även sakägare och boende som har väsentligt intresse av programmet eller förslaget skall beredas tillfälle till samråd. Syftet är att förbättra beslutsunderlaget och att ge möjlighet till insyn och påverkan. Behovsbedömningen har enligt miljöbalken 6 kap 13 § krav på samråd med den eller de kommuner och länsstyrelser som berörs av förslaget eller programmet.

2 Syfte och metod

2.1 Syfte

Studiens syfte är att öka kunskapen om hur behovsbedömningen av detaljplaner enligt PBL sker i svenska kommuner samt också ge en viss insikt i länsstyrelsernas deltagande i denna process. Med denna ökade kunskap ska MKB-centrum kunna bistå kommuner med stöd och råd i processen behovsbedömning av detaljplaner. Vidare ska även projektet ge underlag till Boverket, Miljödepartementet och länsstyrelserna om tillämpningen av lagreglerna för behovsbedömning.

2.2 Mål

Studiens mål är att få sådant kunskapsunderlag om hur behovsbedömningen av kommunala detaljplaner sker att en väl underbyggd bild erhålls om denna del i planprocessen. Viktigt är:

1. att uppnå en god geografisk och demografisk fördelning av kunskapsunderlaget.
2. att få en god uppfattning om kommunernas arbetssätt och förekommande rutiner.
3. vilka som deltar, eventuellt förekommande normer eller traditioner och, om så är fallet, vilket genomslag dessa har på processen.
4. betydelsen av lagregler, nationella, regionala och lokala mål etc.
5. andelen detaljplaner som går till miljöbedömning.

2.3 Metod

En webbenkät bedömdes som den mest lämpliga metoden för att på ett enkelt sätt kunna nå ut till de kommunala tjänstemän som förmodas ha kännedom om behovsprövning av detaljplaner enligt PBL. Med utgångspunkt från den svenska lagstiftningen, tidigare inkomna frågor till MKB-centrum från kommuner om behovsbedömning samt studier av checklistor om behovsbedömning från fem olika kommuner identifierades 22 frågor om processen behovsbedömning av kommunala detaljplaner med normalt planförfarande. Vid framtagandet av frågorna beaktades även erfarenheter från fyra konferenser³ i ämnet under 2007 för bland andra tjänstemän från kommuner och länsstyrelser. De 22 frågorna testades dels genom en intervju med en planchef ansvarig för detaljplaner i en mellanstor kommun och dels diskuterades med en tjänsteman på Boverket (Robert Johannesson pers. komm.). Efter revidering fastställdes en slutlig version med tolv slutna frågor samt en fråga rörande kontaktuppgifter, som sedan infördes i ett webbaserat enkätverktyg (bilaga 3). Med en sluten fråga, i till exempel en enkätundersökning, menas att frågan har

³ Tre heldagskonferenser och en tvådagarskonferens om miljöbedömning av planer och program arrangerades i samarbete med respektive länsstyrelse under 2007. Konferensernas målgrupp var berörda tjänstemän inom angränsande kommuner och länsstyrelser. Konferenserna var i Göteborg 18/9, Alvesta 11/10, Malmö 17/10 och Luleå 10-11/12.

ett antal fastställda svarsalternativ som ger små möjligheter för respondenten att svara fritt.

2.3.1 Webbenkäten som metod

Enkätformen har många fördelar, t. ex. är den ett enkelt och kostnadseffektivt sätt att nå ett stort antal respondenter som dessutom kan besvara den på för dem lämplig tid, den ger inte någon intervju effekt, det vill säga intervjuaren påverkar inte respondentens svar, slutna frågor ökar jämförbarheten i svaren och att svaren är lätta att bearbeta (Bryman, 2002). Dock uppstår fler tolkningsmöjligheter av svaren för frågor med kommentarfält. Nackdelar med enkäter kan vara att antalet frågor bör vara begränsat för att få en hög svarsprocent, frågorna kan missförstås, att intervjuaren inte vet vem som egentligen svarat på enkäten eller att den svarande tjänstemannen inte har rätt kunskap inom området (ibid.). Här följer en uppräkningslista av några vanliga felkällor som kan förekomma i enkäter. Till varje felkälla ges en kommentar.

- Det kan finnas vissa skillnader mellan de kommuner som besvarat enkäten och dem som väljer att inte svara vilket innebär att risken för fel och skevhet ökar vid större bortfall. Vid en svarsfrekvens under 100 procent bör en närmare analys göras vilka kommuner som inte svarat. Detta för att undvika att vissa kategorier av kommuner är över- eller underrepresenterade. En alltför kraftig snedfördelning kan leda till missvisande resultat vilket innebär svårigheter att dra några generella slutsatser.

Kommentar: Om svarsprocenten underskrider 100 procent väljs några kommuner ut från de län som har låg svarsprocent bland länets kommuner. Relevant i detta fall är respondenternas geografiska respektive demografiska fördelningen. Dessa kommuner kontaktas då per telefon och alla enkätens frågor ställs till dessa. Motiveringen är att undersöka om den uppnådda svarsprocenten utgör ett representativt urval, dvs. ett sampel som på ett adekvat sätt speglar populationen (Tuula Eriksson pers. komm.). Samplet är alltså statistiskt representativt. På motsvarande sätt undersöks om eventuella underrepresenterade kommungrupper enligt Sveriges Kommuner och Landsting (se bilaga 6) förekommer.

- Intervjuaren kan inte samla in tilläggsinformation, dvs. en webbenkät ger inte mer information än vad som frågorna möjliggör.

Kommentar: Här gjordes bedömningen att enklaste och effektivaste sättet att få information om hur kommunerna behovsbedömer detaljplaner var via en webbenkät.

- Risk för att man får ifyllda enkäter som inte är kompletta, det vill säga ett internt bortfall föreligger. Om det interna bortfallet blir stort måste kompletteringar genomföras.

Kommentar: Föreligger ett internt bortfall som inte kan betraktas som försumbart måste enkätsvaren kompletteras med direktkontakter.

- En viss begränsning finns vid utformningen av frågorna, t. ex.:
 - Begränsning av antalet öppna frågor eftersom respondenten oftast inte vill skriva för långa svar.
 - Slutna frågor ökar jämförbarheten i svaren men begränsar intervjuarens möjligheter att ta med uttömmande frågor.
 - Många frågor bygger på uppskattningar i stället för exakta siffror på grund av att enkätens syfte många gånger är att få en övergripande bild av ämnesområdet.
 - Om frågor eller tveksamheter uppstår omkring frågorna kan man inte hjälpa respondenten.

Kommentar: En viktig aspekt här var att uppnå en god svarsprocent. Med detta som bakgrund utformades enkäten med få frågor med svarsalternativ. För några frågor erbjuds kommentarfält för att göra det möjligt för respondenterna att utveckla svaret. I denna undersökning läggs frågorna på en nivå som anses anpassad för att dels få hög svarsprocent och dels en tillfredsställande noggrannhet.

- Att respondenterna kan se hela enkäten innan de besvarar frågorna kan vara en felkälla eftersom det innebär att frågorna då inte blir oberoende av varandra.

Kommentar: Denna enkät är inte alls omfattande och inom ett begränsat ämnesområde samt möjligheten för respondenten att själv gå tillbaka i enkäten och eventuellt ändra redan givna svar bedöms som en försumbar felkälla men svår att undvika.

- Felaktig tolkning av svaren om svaret ska kombineras med kommentar i svarsfältet.

Kommentar: Här föreligger en risk till feltolkning eftersom det krävs av den som analyserar resultatet att gå tillbaka till källan, det vill säga till de enskilda svaren.

- Om respondenten har hög arbetsbelastning, som ofta är fallet idag bland kommunala tjänstemän, prioriteras kanske inte att besvara enkäten.

Kommentar: Om svarsprocenten blir oacceptabelt låg görs åtgärder enligt ovan.

- Till vissa kommuner skickades enkäten till den officiella e-postadressen, Detta kan ha inneburit att enkäten skickades vidare till fel tjänsteman som i sin tur inte prioriterade den, inte hade den kunskap som krävdes eller svarade trots att kunskap i ämnet inte fanns.

Kommentar: Sådana fall kan inte uteslutas bland annat eftersom tjänstemän i många kommuner har osedvanligt hög arbetsbelastning.

2.3.2 Utskicket av webbenkäten

Webbadressen till enkäten samt en förklarande text skickades via e-post till alla Sveriges 290 kommuner, närmare bestämt till deras stadsbyggnadskontor eller motsvarande kontor som handlägger detaljplaner enligt PBL (se bilaga 4). Om annat kontor utför behovsbedömningen av detaljplanen förutsätter denna studie att mottagaren tog kontakt med det andra kontoret för att kunna svara på enkäten. För att nå så många berörda som möjligt och för att få en hög svarsfrekvens användes alla kommunala kontaktpersoner, 194 personer, i MKB-centrums nätverk. Nätverket har byggts upp under tio år och består av personer som arbetar med MKB och andra miljöbedömningar. I utskicket angavs *Om du anser att du inte är rätt person att svara på enkäten så är vi tacksamma om du kan lämna den vidare till den person som kan svara*. För de kommuner där vi inte hade någon kontaktperson skickades enkäten till kommunens officiella e-postadress där den, enligt bekräftande e-post, sedan vidarebefordrades till berörd tjänsteman. Webbenkäten var öppen för svar under tiden 5-19 mars 2008, vilket innebar från och med en onsdag till och med en onsdag. Syftet med denna tidsperiod var att nå så många berörda tjänstemän som möjligt genom att delar av första och sista veckan, förutom veckan i mitten, under perioden täcktes in utifall vissa tjänstemän eventuellt var frånvarande någon av de tre berörda veckorna.

Enkäten skickades ut den 4 mars via e-post i omgångar om ca 50 till antalet. Detta för att inte överbelasta e-postsystemet med ett alltför stort engångsutskick. En påminnelse skickades ut en vecka senare till dem som inte svarat (se bilaga 4). Cirka 5 procent av utskicken via e-post studsade tillbaka varför dessa kommuner kontaktades per telefon för att sända utskicket direkt till den tjänsteman som kommunen hänvisade till och därmed göra det möjligt för kommunen att svara på webbenkäten. Om någon kommun ger fler än ett svar justeras detta genom att alla utom ett av dessa svar raderas enligt fyra urvalskriterier i fallande prioriteringsordning. Det svar som inte uppfyller följande kriterier tas bort:

1. Svar från stadsbyggnadskontor eller motsvarande där handläggning av detaljplaner sker.
2. Svar från chef över stadsbyggnadskontor eller motsvarande där handläggning av detaljplaner sker.
3. Svar från planarkitekt, planingenjör eller motsvarande.
4. Det svar som kom inkom först i tid.

Om inget av ovanstående fyra urvalskriterier ger utslag, slumpas vilket svar som ska gälla. Eventuella anonyma enkätsvar tas bort eftersom det är viktigt i denna enkätundersökning att få veta vilken kommun som svarat så att det är möjligt att placera in respondenten i län respektive kommungrupp.

För att uppmuntra till att fylla i enkäten var alla som svarade med i utlottning av biobiljetter.

3 Resultat

I denna enkätundersökning inkom 217 (exklusive dubletter, se nedan) svar vid ett utskick till Sveriges 290 kommuner (mars 2008). Av de 217 svaren var tre anonyma vilka togs bort och därmed erhöles 214 svar. Av de anonyma saknade två endast kontaktuppgifter medan den tredje inte var ifylld alls. I enkäten framkom att Hällefors, Ljusnarsberg, Nora och Lindesberg har en gemensam nämnd med tillhörande förvaltning Bergslagens Miljö och Bygg placerad i Lindesberg. Avesta, Fagersta och Norberg bildar på motsvarande sätt Västmanland-Dalarna Miljö- och byggförvaltning med placering i Avesta. Dessa två nämnder gav var sitt svar och deras svar var giltiga för alla de kommuner som ingick i respektive nämnd. Följaktligen är alla dessa sju kommuner inräknade i siffran 214 (se bilaga 5). Kommunerna Vindeln och Sorsele svarade per telefon att de i genomsnitt inte har en detaljplan per år eftersom det är mycket sällan några verksamheter inom dessa kommuner genererar behovet av en detaljplan. Det framgick att de två kommunerna inte har någon erfarenhet av behovsbedömning och miljöbedömning eftersom reglerna för detta endast funnits sedan 2004. Med dessa två kommuner inräknade inkom 216 svar vilket innebär en svarsprocent på 74,5 procent.

På grund av tjänstemäns frånvaro, långsam handläggning med flera orsaker så erhöles dubbla enkätsvar från sju kommuner. Det visade sig inte vara några svårigheter att besluta om vilket svar som skulle raderas eftersom fyra av dubletterna hade identiska svar och ifyllda av samma person från respektive kommun medan två var påbörjade men med ofullständiga svar. I den sjunde dubbletten hade i det ena svaret respondenten angivit att det var svårt att förstå en fråga medan det andra svaret var komplett utan några ifrågasättanden av enkäten. Det förstnämnda svaret hade också fyllts i av en tjänsteman som inte arbetade med behovsbedömningar av detaljplaner medan det andra svaret hade fyllts i av kommunens planchef. I alla kvarvarande svar som sedan bearbetades fanns inga kommentarer från någon respondent om att någon fråga var oklar eller svår att förstå.

Totala antalet kommuner per län varierar mellan 6 och 49. Medeltalet för andelen kommuner som svarade på enkäten per län var $77,9 \pm 13,1$ procent (medelvärde \pm standardavvikelse) med värden varierande mellan 50 procent (Kalmar län) och 100 procent (Hallands län) (tabell 1). Kommuner från alla Sveriges län finns representerade bland registrerade svar. Varje län representeras dessutom av många kommuner.

Tabell 1. Andelen kommuner (exklusive dubletter) som svarade på webbenkäten av totala antalet kommuner i respektive län.

Län	Totalt antal kommuner i länet	Antal som svarade	Andel som svarade (%)
Stockholms	26	19	73,1
Uppsala	7	6	85,7
Södermanlands	9	7	77,8
Östergötlands	13	9	69,2
Jönköpings	13	11	84,6
Kronobergs	8	7	87,5
Kalmar	12	6	50,0
Gotlands	1	1	100
Blekinge	5	3	60,0
Skåne	33	28	84,8
Hallands	6	6	100
Västra Götalands	49	30	61,2
Värmlands	16	13	81,2
Örebro	12	10	83,3
Västmanlands	11	8	72,7
Dalarna	15	11	73,3
Gävleborgs	10	8	80,0
Västernorrlands	7	6	85,7
Jämtlands	8	7	87,5
Västerbottens	15	8	53,3
Norrbottens	14	12	85,7
Medeltal ± standardavvikelse			77,9 ± 13,1

Av Sveriges till invånarantalet 20 största kommuner så svarade 14 på enkäten vilka omfattar knappt en tredjedel av landets befolkning (tabell 2). Av de tio största var det endast Västerås som inte gav något svar. De återstående nio kommunerna har tillsammans ca 2,4 miljoner invånare motsvarande drygt en fjärdedel av Sveriges befolkning. Tabell 1 och 2 visar sammantaget att en god geografisk och demografisk fördelning av kunskapsunderlaget uppnåddes.

Tabell 2. I tabellen framgår vilka 14 av Sveriges till invånarantalet 20 största kommuner (31/12 2007) som svarade på enkäten.

Rangordning ¹	Kommun	Antal invånare	Enkät svar
1	Stockholm	795 163	√
2	Göteborg	493 502	√
3	Malmö	280 801	√
4	Uppsala	187 541	√
5	Linköping	140 367	√
6	Västerås	133 728	-
7	Örebro	130 429	√
8	Norrköping	126 680	√
9	Helsingborg	124 986	√
10	Jönköping	123 709	√
11	Umeå	111 771	√
12	Lund	105 286	√
13	Borås	100 985	-
14	Sundsvall	94 575	√
15	Eskilstuna	93 343	-
16	Gävle	92 681	-
17	Huddinge	91 827	-
18	Halmstad	89 727	√
19	Nacka	84 303	-
20	Södertälje	83 642	√

Källa: <http://www.scb.se/> 2008-09-16

I de fyra län med lägst svarsprocent valdes sex kommuner ut för att undersöka om de som inte svarat avviker markant från de kommuner som svarade. De sex kommunerna var Mönsterås och Emmaboda från Kalmar län, Ronneby (Blekinge län), Alingsås (Västra Götaland) och Bjurholm och Norsjö (Västerbottens län). Denna kvalitetssäkring visade att dessa kommuner hade samma mönster i sina svar som andra kommuner och att de därmed inte på något sätt avvek från det erhållna enkätresultatet. Anledningar till att dessa sex inte svarat på enkäten var t. ex. *"stor omsättning på personal"*, *"hög arbetsbelastning"* eller *"vi är avfolkningsbygd och har inte några detaljplaner att tala om"*. Det sistnämnda förhållandet gällde även för Vindeln och Sorsele som svarade per telefon på grund av samma orsak.

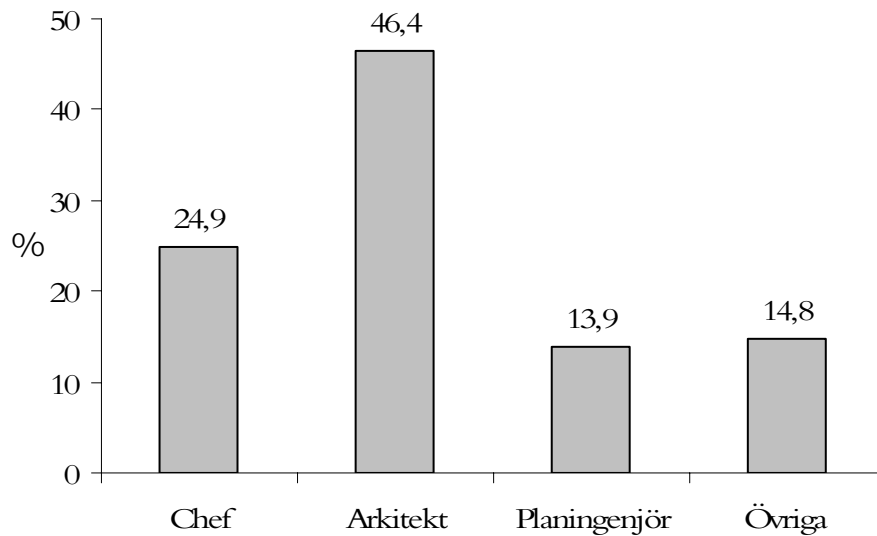
Eftersom svarsprocenten inte uppgick till 100 procent så applicerades den kommungruppsindelning Sveriges Kommuner och Landsting använder (se bilaga 6) för att undersöka om vissa typer av kommuner var under- eller överrepresenterade av respondenterna. Föreligger en kraftig snedfördelning av respondenterna kan det leda till ett missvisande resultat sett över hela undersökningspopulationen. Om så är fallet innebär det svårigheter att dra några generella slutsatser. I denna undersökning är de olika kommungrupperna väl representerade med en genomsnittlig svarsfrekvens på $76,9 \pm 0,11$ procent (medelvärde \pm standardavvikelse) (tabell 3).

Tabell 3. Fördelningen av kommuner (exklusive dubletter) som svarade på webbenkäten fördelade på den kommungruppering som Sveriges Kommuner och Landsting delar in Sveriges kommuner i vid analyser och jämförelser.

Kommungrupp	Totalt antal kommuner	Antal som svarade	Andel svarande (%)
Storstäder	3	3	100
Förortskommuner	38	26	68,4
Större städer	27	20	74,1
Pendlingskommuner	41	34	82,9
Glesbygdskommuner	39	26	66,7
Varuproducerande kommuner	40	28	70,0
Övriga kommuner > 25 000 invånare	34	27	79,4
Övriga kommuner 12 500 – 25 000 invånare	37	32	86,5
Övriga kommuner < 12 500 invånare	31	20	64,5
Medeltal ± standardavvikelse			76,9 ± 0,11

Källa: <http://www.skl.se/> (webbsidan besökt 2008-09-16), se också bilaga 6.

De befattningar som de svarande tjänstemännen hade dominerades av arkitekt följt av någon typ av chefsbefattning, därefter kom planingenjör medan övriga tillhörde någon av befattningarna assistent, byggnadsinspektör, kommunekolog, GIS-ingenjör, handläggare, miljöinspektör, miljöplanerare, plansamordnare, plantekniker, utredningssekreterare och verksamhetsansvarig detaljplan (figur 2). I gruppen chefer återfanns flera arkitekter.

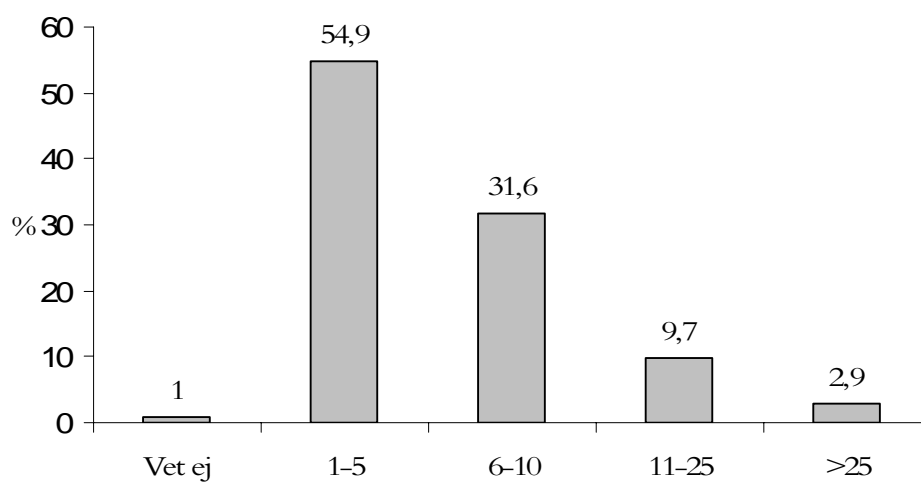

Figur 2. Fördelningen i procent av respondenternas befattningar. I gruppen *Chef* återfanns bland andra chefskategorierna plan-, bygg-, plan och bygg-, miljö och bygg-, förvaltnings- eller samhällsbyggnadschef. En del chefer var arkitekter, Gruppen *Arkitekt* står för befattningarna planarkitekt, stadsarkitekt, arkitekt, planeringsarkitekt, stadsbyggnadsarkitekt eller planeringsarkitekt. Gruppen *Planningenjör* innebär tjänstemän med befattningen planingenjör, fysisk planerare eller planerare. *Övriga* står för befattningarna kommunekolog, plantekniker, miljöinspektör, plansamordnare, handläggare, landskapsarkitekt, miljöintendent, miljöplanerare, assistent, utredningssekreterare eller verksamhetsansvarig. Under respektive rubrik har befattningarna angivits i fallande antal. (Antalet svar, n = 209).

3.1 Redovisning av svaren på enkätfrågorna

Här nedan följer redovisning av svaren på webbenkätens tolv frågor. Svaren redovisas i form av figurer där svarsalternativen anges på x-axeln medan svarens fördelning i procent visas på y-axeln. Frågorna nr 7, 8 och 9 var flervalsfrågor vilket innebär att flera av svarsalternativen kunde fyllas i. Bilaga 3 visar webbenkätens frågor. Till frågorna nr 3-6, 8, 10-12 gavs möjlighet att ge kommentarer i kommentarfält vilka redovisas i en sammanfattning under respektive fråga. I bilaga 7 återfinns alla inkomna kommentarer.

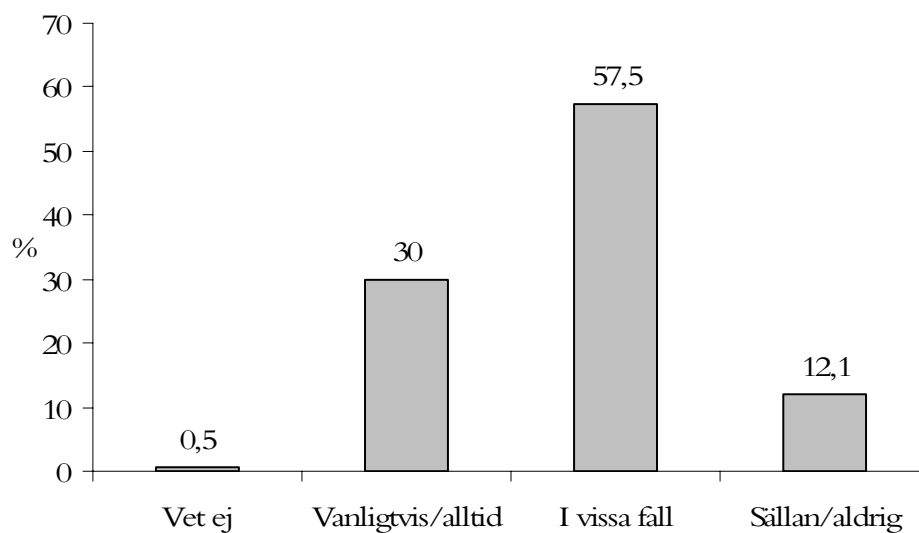
Fråga 1 Antalet antagna detaljplaner per år i kommunen

Figur 3. Fördelningen i procent av svaren på webbenkätens fråga 1 *Hur många antagna detaljplaner utarbetas under ett år i kommunen?* Här menas detaljplaner med normalt planförfarande. Detaljplaner med enkelt planförfarande räknas alltså inte med. (n = 211).

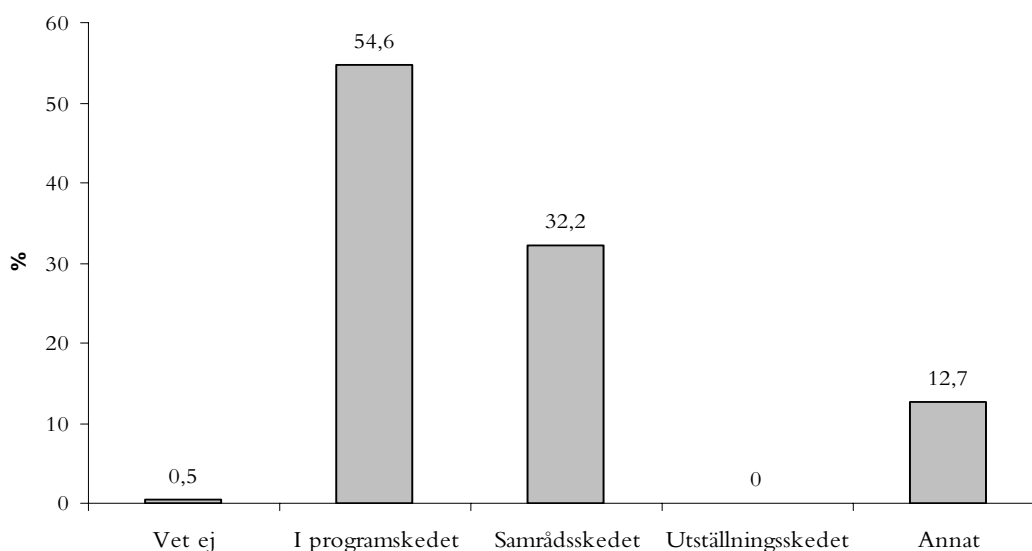
Trots att det inte fanns något kommentarfält till fråga 1 så inkom en kommentar men inlagd i kommentarfältet till fråga 3: *"Kommunen har 100-150 pågående detaljplaner, men då det är långdragna processer antas väldigt få per år."*

Fråga 2 Om program upprättas för detaljplanerna

Figur 4. Fördelningen i procent av svaren på webbenkätens fråga 2 *Upprättar kommunen ett program för detaljplanerna?* (n = 211).

Fråga 3 När behovsbedömningen genomförs

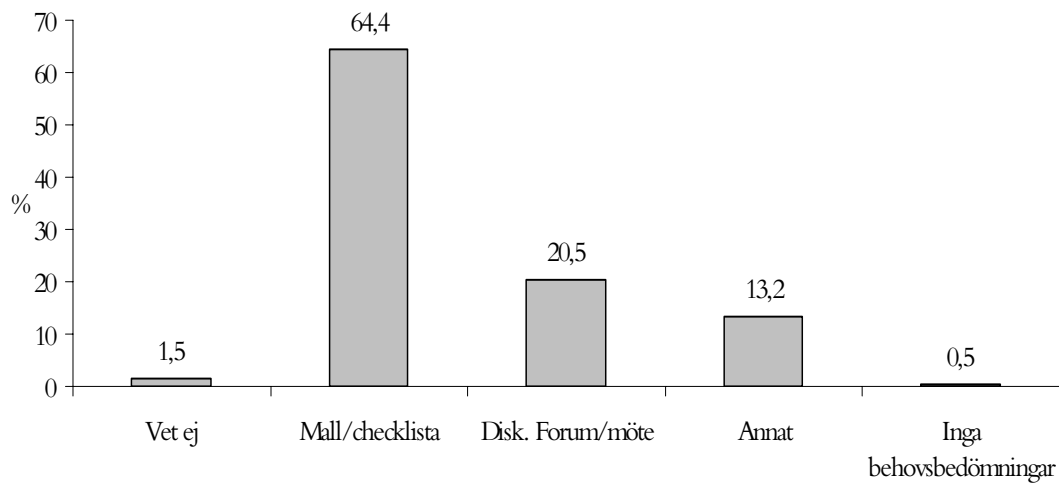

Figur 5. Fördelningen i procent av svaren på webbenkätens fråga 3 *I vilket skede av detaljplane-processen genomförs behovsbedömningen?* (n=210).

Totalt inkom 97 kommentarer till fråga 3 vilka kan sammanfattas enligt följande: Omkring 45 procent av kommentarerna nämnde att behovsbedömningen genomförs i programskedet om ett program tas fram, annars i samrådsskedet. Cirka

tio procent av kommentarerna betonar uttryckligen att behovsbedömningen sker ”så tidigt som möjligt”. Några nämner att det görs en preliminär behovsbedömning initialt som sedan utvecklas när processen går vidare. En kommentar nämner ”lite flytande, formaliseras inför samråd”. Knappt tio procent tar upp länsstyrelsen som viktig part att samråda behovsbedömningen med.

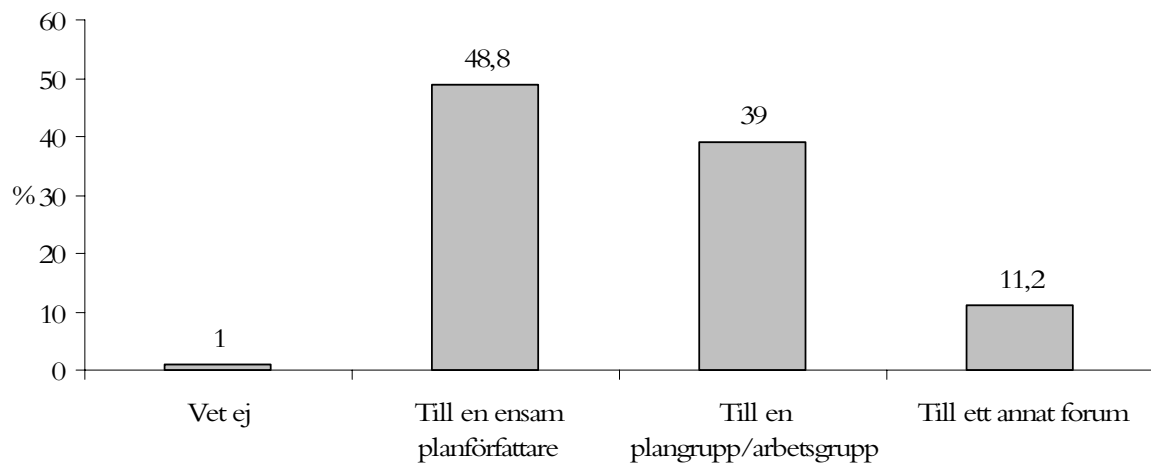
Fråga 4 Rutiner vid behovsbedömningen

Figur 6. Fördelningen i procent av svaren på webbenkätens fråga 4 *Har kommunen utarbetade rutiner vid behovsbedömning av detaljplaner?* Det i figuren angivna svarsalternativet Disk.forum/möte betyder Diskussionsforum eller möte. (n = 210).

Till fråga 4 inkom 68 kommentarer varav cirka 40 procent handlar om tillämpningen av en mall eller checklista. I flertalet fall anges att man går igenom checklistan med representanter från olika kommunala förvaltningar, t. ex. tekniska förvaltningen eller miljökontoret. Några kommentarer anger att en checklista håller på att utarbetas medan ett par anger att rutiner saknas.

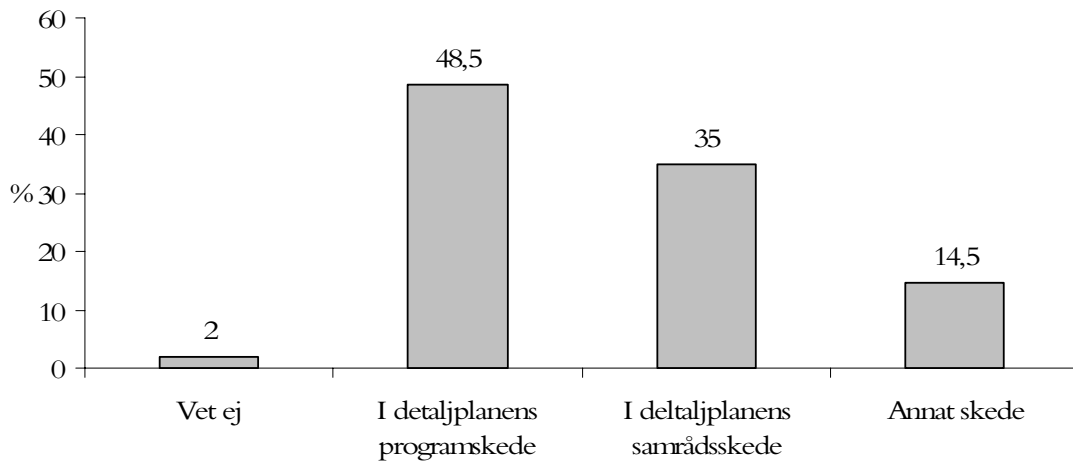
Fråga 5 Fördelningen av ansvaret för behovsbedömningen

Figur 7. Fördelningen i procent av svaren på webbenkätens fråga 5 *Hur fördelas ansvaret för underlaget till behovsbedömningen av detaljplaner i kommunen?* I svarsalternativet Till ett annat forum var uppmaningen att i ett kommentarfält ange vilket forum. (n = 210).

Fråga 5 fick 74 kommentarer. Drygt en fjärdedel av kommentarerna anger att planförfattaren är ansvarig för underlaget till behovsbedömningen men som tar del av andra tjänstemäns kompetenser. En majoritet av kommentarerna (ca 64 procent) anger att behovsbedömningen görs i samråd med tjänstemän från miljöförvaltningen eller motsvarande eller en ekolog/biolog. Några kommentarer angav att kompetens tas in vid behov medan någon enstaka anger konsult som ansvarig.

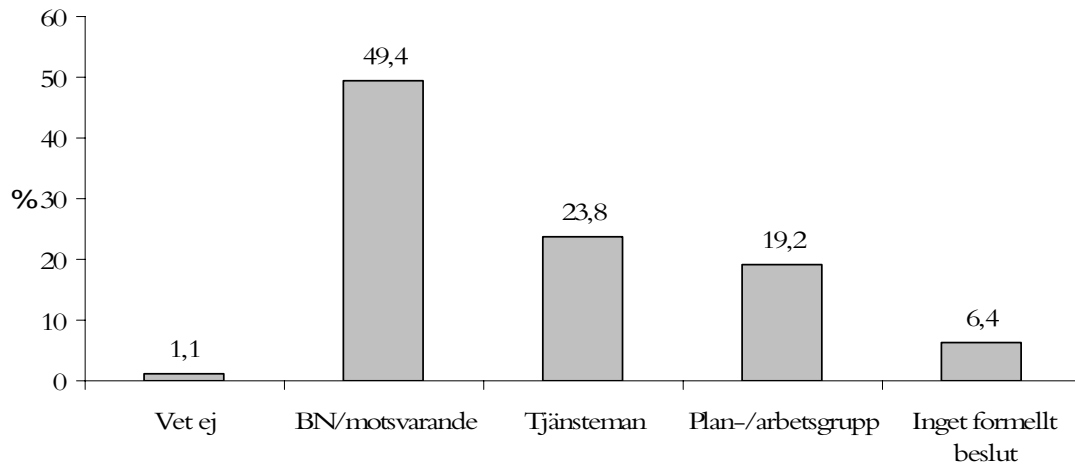
Fråga 6 Samråd med länsstyrelsen

Figur 8. Fördelningen i procent av svaren på webbenkätens fråga 6 *När sker samråd angående behovsbedömning/miljöpåverkan med länsstyrelsen?* (n = 205).

Till fråga 6 inkom 94 kommentarer. Nästan hälften av de svarande anger att samrådet bör göras så tidigt som möjligt, dvs. i programskedet. Om inget program har utarbetats så bör samrådet med länsstyrelsen genomföras i detaljplanens samrådsskede. Drygt 25 % av kommentarerna till denna fråga menar att samrådet sker mycket tidigt i planprocessen, till exempel *"innan samrådsskedet"*, *"innan planen godkänns för samråd"*, *"inför uppdragsbeslutet"*. Andra exempel på kommentarer till svarsalternativet *Annat skede* är *"Informellt samråd med länsstyrelsen sker normalt innan eller i början av detaljplanens programskede"*, *"Tidigare"* [dvs. innan detaljplanens programskede], *"Oftast görs bedömning i samråd med länsstyrelsen"*, *"Vi använder också vår "planuppdragsblanket" – den så kallade anmälan som behandlas i stadsbyggnadsnämnden när ett detaljplaneärende formellt påbörjas. Där redogör vi behovsbedömning och det kommer med i protokollet som kungörs samt skickas till länsstyrelsen för myndighetssamråd"*.

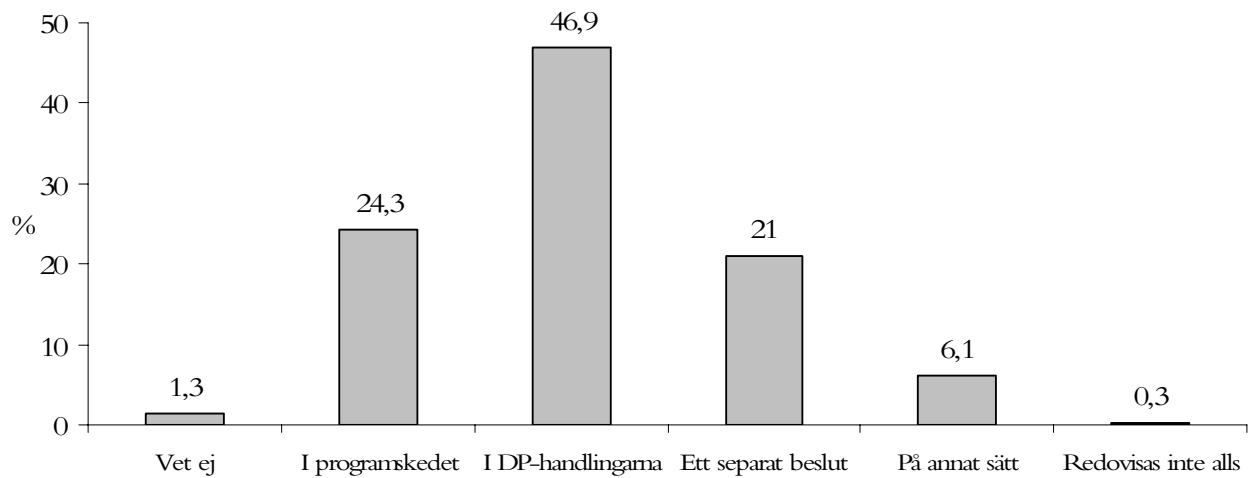
Fråga 7 Vilken/vilka som tar beslut om en miljöbedömning/MKB

Figur 9. Fördelningen i procent av svaren på webbenkätens fråga 7 *Vilken/vilka tar beslut om detaljplanen ska ha en miljöbedömning/MKB eller inte?* Det i figuren angivna svarsalternativet BN/motsvarande betyder Byggnadsnämnden eller motsvarande, Plan-/arbetsgrupp betyder En plangrupp eller arbetsgrupp, Inget formellt beslut betyder Inget formellt beslut fattas. Denna fråga är en flervalsfråga vilket innebär att en respondent kan ange flera alternativ i sitt svar. Detta innebär att antal svar överstiger antalet kommuner som svarat. (n = 270).

Trots att det inte fanns något kommentarfält till fråga 7 så inkom tre kommentarer till denna fråga. Två var inlagda i kommentarfältet till fråga 6: *"På fråga 7 gäller att vi alltid gör en bedömning och att det leder till beslut i BN om MKB"* [BN betyder byggnadsnämnd] respektive *"Beslutet sker på delegation"*. En kommentar till fråga 7 var inlagd under fråga 8: *"Vi har gemensam Miljö- och byggnämnd som även handlägger detaljplaner. Det vill säga alla beslut kan tas inom ramen för denna nämnd"*.

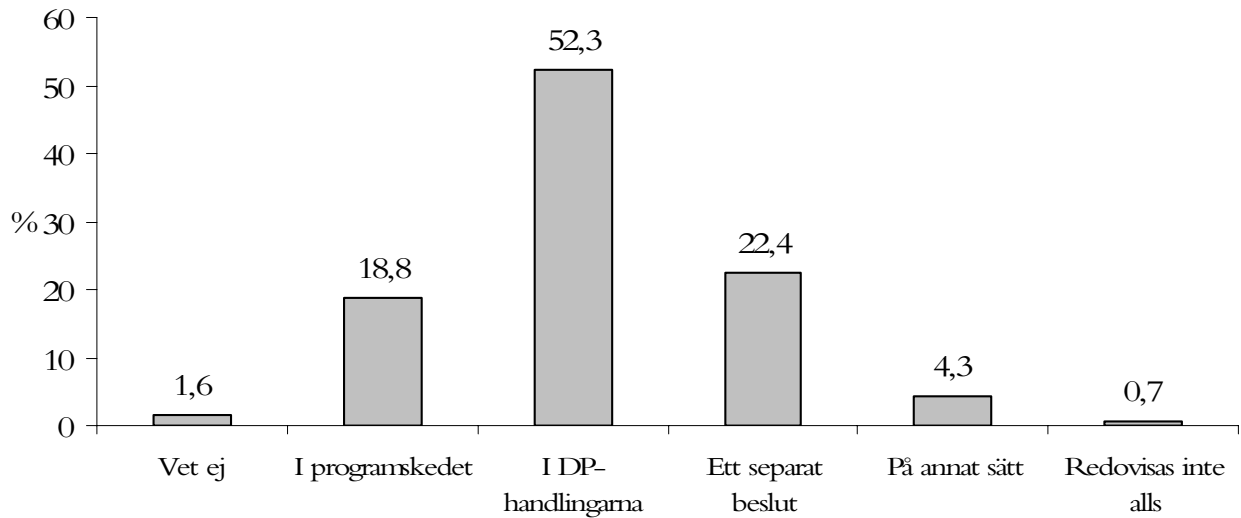
Fråga 8 När beslutet om behovsbedömningen redovisas

Figur 10. Fördelningen i procent av svaren på webbenkätens fråga 8 *När redovisas beslutet om behovsbedömningen om detaljplanen?* Det i figuren angivna svarsalternativet I DP-handlingarna betyder I detaljplanehandlingarna. (Flervalsfråga, n = 314).

Av de 96 kommentarer denna fråga fick nämner cirka 40 procent beslut i byggnadsnämnden eller motsvarande vilket bör innebära att beslutet redovisas i ett justerat nämndprotokoll. Ett markant inslag är kommentarer som förklarar beslutsgången och t. ex. att beslutet följer med i hela planprocessen. Cirka 7 procent av kommentarerna nämner kungörelse eller att beslutet anslås på kommunens anslagstavla. Samma antal nämner att beslutet redovisas i samband med annonseringen om samråd. Under alternativet *På annat sätt* är kommentarerna till exempel *"I beslutet om planläggning"*, *"Protokoll från tillsynsnämnden, beslutet tas oftast i samband med beslut om samråd av planen"* eller *"Olika, ibland precis innan den färdiga planen antas, ibland tidigare"*.

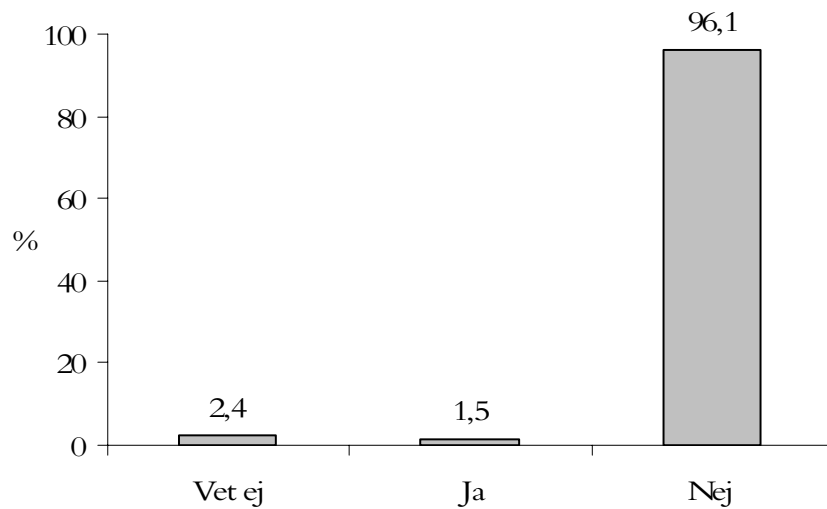
Fråga 9 Hur beslutet om behovsbedömningen redovisas

Figur 11. Fördelningen i procent av svaren på webbenkätens fråga 9 *Hur redovisas beslutet om behovsbedömningen av detaljplanen?* Det i figuren angivna svarsalternativet I DP-handlingarna betyder I detaljplanehandlingarna. (Flervalsfråga, n = 309).

Det gavs sju kommentarer till fråga 9: *"Framgår i stadsbyggnadskontorets tjänsteskrivelse och därmed i byggnadsnämndens protokoll"; "Förutom i program- och/eller detaljplanehandling redovisas beslutet i samhällsbyggnadsnämndens protokoll, endera vid uppdragsbeslut eller när förutsättningarna klarlagts under programskedet, på sedvanligt vis samt att beslutet redovisas på kommunens hemsida där det ligger kvar till dess planen vunnit laga kraft"; "I beslutet om påbörjat respektive i planprogrammet"; "I checklistan för behovsbedömningen skriver man bedömning eller beslut"; "Behovsbedömningen följer med som en bilaga. I planbeskrivningen skrivs en kort sammanfattning om behovsbedömningens innehåll. Behovsbedömningen redovisas i programskedet, ibland i samrådsskedet när program inte behövs"; "En hänvisning till tidigare svar"; "Som att-sats i tjänsteskrivelse om förslag till beslut."*

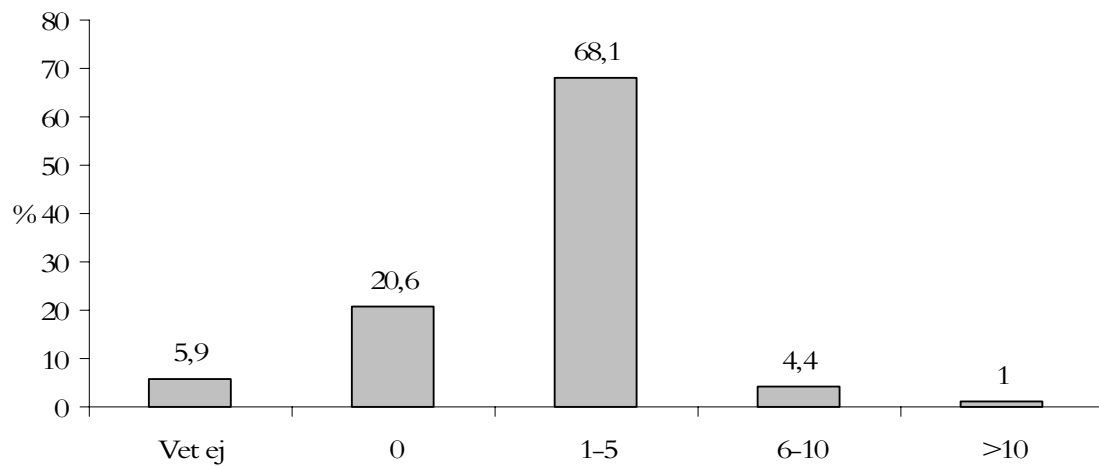
Fråga 10 Om egna regler utöver gällande lagstiftning

Figur 12. Fördelningen i procent av svaren på webbenkätens fråga 10 *Har kommunen egna regler om miljöbedömning/MKB som går längre än gällande lagstiftning?* (n = 211).

Av de 14 kommentarer som gjordes till denna fråga är det få som egentligen kommenterar själva frågan. Av de som rör frågan nämner en kommentar att det gjorts en breddning av innehållet i konsekvensbedömningen för att se till hela hållbarhetsbegreppet och då också ta hänsyn till att kraven från både miljöbalken och PBL uppfylls. En annan anger att de använder *"de vedertagna kriterierna som t. ex. Boverket har preciserat i sin handbok"*. En tredje upplyser om att *"kommunens mall för behovsbedömning är framtagen i samråd med länsstyrelsen"*. Endast en kommentar tar upp ekokommunmål, regionala miljömål med flera mål som kan ge stöd eller att gällande lagstiftning är *"väldigt otydlig på gränsdragningen"*.

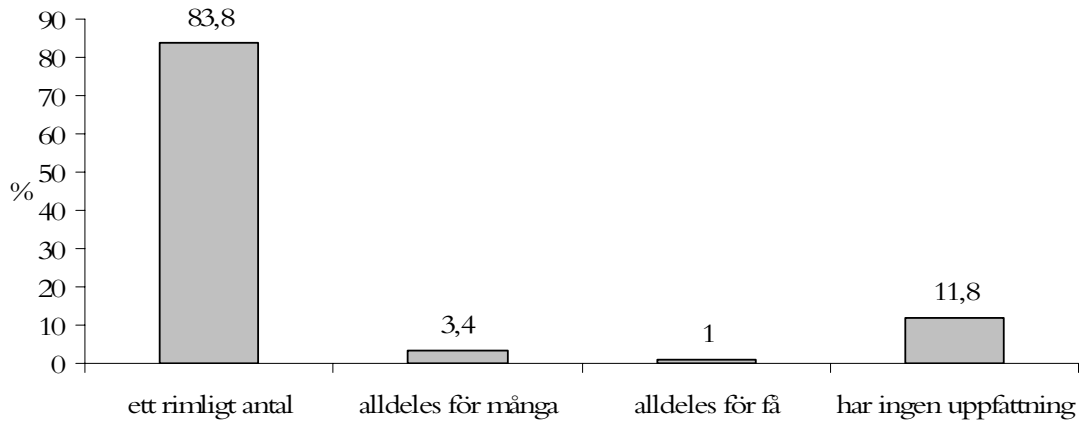
Fråga 11 Antalet planer som genomgår en miljöbedömning/MKB

Figur 13. Fördelningen i procent av svaren på webbenkätens fråga 11 *Hur många planer i genomsnitt av alla antagna detaljplaner med normalt planförfarande som kommunen tar fram under ett år genomgår en miljöbedömning/MKB?* (n = 209).

De 65 kommentarerna till denna fråga pekar gemensamt på att det är ovanligt att en detaljplan får en miljöbedömning med efterföljande MKB. Några tar upp det vanliga i att detaljplaner behandlar t. ex. bostadsbyggande i mindre skala eller etablering av permanentboende i fritidshusområden vilket inte genererar en MKB. Flera kommentarer ger också bilden att det inte är ovanligt med kommuner där ytterst få detaljplaner med normalt planförfarande görs.

Fråga 12 Om rimligt antal detaljplaner genomgår en miljöbedömning/MKB

Figur 14. Fördelningen i procent av svaren på webbenkätens fråga 12 *Anser du att antalet detaljplaner som genomgår en miljöbedömning/MKB i kommunen är ...* (n = 209).

De 62 kommentarer som gavs till denna fråga ger intrycket av att det föreligger en tvetydig uppfattning om antalet MKB är rimligt eller inte. Vissa kommentarer pekar på det onödiga arbete som en miljöbedömning medför och att inget nytt tillförs, medan andra anser nuläget är rimligt bland annat genom en god dialog med länsstyrelsen. Här är intrycket att länsstyrelserna kan ha skilda uppfattningar om vilka detaljplaner som ska ha en MKB eller inte. Vissa kommentarer ger vid handen att kommunen begränsar antalet MKB med stöd av länsstyrelsen medan andra kommuner menar att deras länsstyrelse önskar fler MKB än vad kommunen anser. Några betonar att god planering bör innebära att en betydande miljöpåverkan inte ska uppstå.

4 Diskussion och slutsatser

4.1 Bortfall och andra felkällor

Med en svarsprocent på 74,5 procent så är det relevant att ställa frågan om de erhållna svaren speglar de verkliga förhållandena som råder bland kommunerna. Sannolikheten är dock stor att den höga svarsprocenten kan tolkas som att enkätens ämne är viktigt för respondenterna. Den kvalitetsssäkring som gjordes genom att kontakta sex kommuner, som inte svarat på enkäten, i efterhand visade att dessa sex inte på något sätt avvek från enkätresultatet. Mangione (1995) har kategoriserat svarsprocenten 70–85 procent som bra när det gäller andelen besvarade enkäter. I denna undersökning uppnåddes en svarsfrekvens på över 70 procent vilket måste anses som fullt tillfredsställande vid denna typ av undersökning. Tidigare erfarenheter av enkätundersökningar till kommuner har visat betydligt lägre svarsprocent, mellan 20–40 procent (t. ex. Ahlström och Ojala, 2004). I enkätundersökningar till kommuner gjorda av Kungliga Tekniska Högskolan KTH i Stockholm har svarsprocenten legat på 65–70 procent vilket betraktats som bra (Krister Olsson pers. komm.). Enligt Bryman (2002) har det blivit svårare att få respondenter att svara på enkäter. Detta understryks också av Sveriges Kommuner och Landsting där de menar att kommunala tjänstemän får många olika slags enkäter att svara på och med den höga arbetsbelastning som råder i kommunerna så kan tjänstemännen inte prioritera dessa alla gånger (Kerstin Blom Bokliden pers. komm.). Allt detta styrker att denna undersökning har hög svarsprocent.

Ofta blir man tvungen att acceptera ett bortfall på omkring 20–25 procent men det viktiga är att försöka fastställa om bortfallet är slumpmässigt eller inte (Jan Selén pers. komm.). Här går det inte att urskilja något tydligt mönster hos de kommuner som svarade respektive hos dem som inte svarade på enkäten. Naturligt är att majoriteten av dem som inte svarade skulle kunna vara mindre kommuner eftersom de flesta kommuner i landet är relativt små avseende invånarantalet. Men som framgått finns det också större kommuner som inte svarat (tabell 2 och 3). Slutsatsen är att bortfallet är slumpmässigt.

Internt bortfall, det vill säga respondenten kan aktivt bestämma sig för att inte svara på en eller flera frågor eller helt enkelt missa eller glömma dem, är inte ovanligt. Angående det interna bortfallet i denna undersökning så kan det betraktas som försumbart. Motiveringen är att det endast är några få interna bortfall för de olika frågorna, antalet svaranden per fråga varierar mellan 205 och 211 av 214 möjliga. Angående flervalsfrågorna så är det svårt att avgöra eventuellt internt bortfall men av de stickprov som gjordes av svaren så visade de inget bortfall. Med det minimala interna bortfallet för de frågor som inte var flervalsfrågor så är det sannolikt även ett mycket litet internt bortfall på flervalsfrågorna.

Andra felkällor hänger samman med hur respondenterna tolkar frågorna. Sådana osäkerheter kommenteras i avsnitten 4.2 och 4.3 nedan.

4.2 Kommunernas arbete med behovsbedömning

Här följer en genomgång av enkätfrågorna nummer två till och med tio med en diskussion under respektive fråga.

Fråga 2 *Upprättar kommunen ett program för detaljplanerna? (figur 4):*

Enligt resultatet av fråga 2 så upprättar en majoritet av kommunerna endast i vissa fall program för detaljplanerna. PBL anger i 5 kapitlet § 18 ”*Detaljplanen skall grundas på ett program som anger utgångspunkter och mål för planen, om det inte är onödigt*” vilket kommunerna naturligtvis kan stödja sig på. Om svarsalternativen *I vissa fall* och *Sällan/aldrig* läggs samman så är det ca 70 procent av kommunerna som i många fall anser det onödigt att föregå detaljplanerna med ett program. Detta är i överensstämmelse dels med Boverkets enkät (2008a) och dels med tidigare erfarenheter och utsagor från kommuner där man anser att t. ex. översiktsplanen är tillräcklig för att motivera att gå direkt på detaljplaneskedet (muntliga besked under de konferenser nämnda i fotnot i avsnittet 2.3 Metod ovan) även om detta inte är vad lagstiftaren avsett.

Fråga 3 *I vilket skede av detaljplaneprocessen genomförs behovsbedömningen? (figur 5):*

En majoritet av svaren anger att behovsbedömningen av detaljplanen sker i programskedet. Detta kan synas märkligt eftersom resultatet från föregående fråga visade att program för detaljplaner inte är så vanliga. En djupare analys ger vid handen att svaren på fråga 2 inte utesluter svaren på fråga 3 för att om kommunen upprättar ett program så gör 55,1 procent av respondenterna behovsbedömningen av detaljplanen i programskedet. Att göra behovsbedömningen i ett så tidigt skede som möjligt är att föredra, bland annat eftersom det är viktigt att de synpunkter som då framkommer kan beaktas i så hög grad som möjligt (Boverket, 2006). Ett exempel på kommentar som tar upp just den tidiga behovsbedömningen är ”*I samband med att miljönämnden godkänner påbörjande av planarbetet eller i planprogrammet om sådant upprättas*”. En fråga man här kan ställa sig är hur många detaljplaner med miljöbedömning som saknar programskedet. Vår undersökning ger inget svar på denna fråga.

Många kommentarer gjordes till fråga tre varav några kan vara svårtolkade. Ett exempel är kommentaren ”*Kommunen gör inga detaljplaner där behovsbedömning erfordras!*” vilken kan tolkas som att antingen gör denna kommun endast detaljplaner med enkelt planförfarande, eller så följer kommunen inte lagen att alla detaljplaner med normalt planförfarande ska behovsbedömas. Båda möjligheterna verkar vara utöver det vanliga men i enkätsvaren förekommer kommuner som inte handlägger en enda detaljplan per år. Den sannolika förklaringen är att respondenten menar miljöbedömning, inte behovsbedömning.

Fråga 4 *Har kommunen utarbetade rutiner vid behovsbedömning av detaljplaner? (figur 6):*

De flesta kommuner har en utarbetad mall eller checklista som tillämpas vid behovsbedömningen. Flera nämner även att de utöver en lista stämmer av ärendet i en plangrupp, med miljökontoret eller med en ekolog. Några kommentarer är ”enkelt resonemang för att inte ägna tid åt meningslösa skrivelser”, ”mycket enkel mall utan checklista”, ”vi har inga rutiner” eller ”föruftet”. Med det senare menas antagligen att det räcker med sunt förnuft för att avgöra om en betydande miljöpåverkan uppstår eller inte, om planen genomförs. Detta förhållande kanske inte är så lyckat eftersom om olika tjänstemän handlägger kommunens detaljplaneärenden och det inte finns några rutiner eller annat att ta fasta på så är risken stor att samma detaljplan skulle få olika bedömningar beroende på handläggare.

Länsstyrelserna har till Boverket påpekat att det ofta brister i rutinerna för behovsbedömningar för miljökonsekvensbeskrivningar i detaljplanehandläggningen (Boverket, 2007a sidan 44). Intrycket av givna kommentarer är att det är stor variation mellan kommunerna avseende hur behovsbedömningen genomförs. Vissa kommuner kanske ska se över sina rutiner och förbättra dem.

Enligt MKB-centrums erfarenheter från de konferenser vi arrangerade under 2007 (se fotnot under Metod ovan) så uppfattar flertalet kommunala tjänstemän MKB-förordningens bilagor 2 och 4 som svåra att tillämpa vid behovsbedömningen av en detaljplan. De vill gärna ha bilagornas kriterier konkretiserade och ett sätt att göra detta på är att utarbeta en mall eller checklista. Sådana mallar eller checklistor uppfattas som konkreta underlag att ta upp i t. ex. en arbetsgrupp för att diskutera vad detaljplanens genomförande kan innebära samt även som stöd för att minimera risken att någon miljöaspekt förbises. I en enkät till Sveriges kommuner som Svenska kommunförbundet genomförde 1996 framkom också att fler än 50 kommuner hade antagit riktlinjer för hur arbetet med MKB skulle gå till (Svenska kommunförbundet, 1998). Enligt vår erfarenhet innefattade dessa riktlinjer i många fall listor med kriterier (checklistor) för behovsbedömning eller för avgränsning av MKB

Fråga 5 *Hur fördelas ansvaret för underlaget till behovsbedömningen av detaljplaner i kommunen? (figur 7):*

Det råder en stor samstämmighet när det gäller hur ansvaret för underlaget till behovsbedömningen av detaljplanen fördelas. Även om det anges att ansvaret ligger hos den enskilde planförfattaren så samråder i de flesta fall denne med andra tjänstemän även på andra förvaltningar. Några få anger konsult som ansvarig vilket kan verka underligt eftersom det är kommunen som bär det formella ansvaret. Man kan naturligtvis samråda med en konsult men kommunen kan inte frånta sig sitt ansvar.

Fråga 6 *När sker samråd angående behovsbedömningen/miljöpåverkan med länsstyrelsen? (figur 8):*

Överensstämmelsen är här stor att samrådet sker antingen i programskedet eller i detaljplanens samrådsskede men många kommentarer understryker även vikten av

ett tidigt samråd, exempelvis före planens samrådsskede eller vid beslutet om att en plan ska utarbetas. En kommentar från en respondent till denna fråga var *"Det är irrelevant att blanda in ordet miljöpåverkan i frågan eftersom alla planer och andra förordnanden, reservatsbildningar har en miljöpåverkan. Behovsbedömningen görs för att få fram graden av miljöpåverkan (underförstått negativ)."* Ja, det kanske är svårt att tänka sig något som inte innebär en miljöpåverkan men begreppet kanske ändå har en legitimitet för att alla som är involverade i detaljplaneprocessen är på det klara med att det är (negativ) miljöpåverkan som avses.

Fråga 7 *Vilken/vilka tar beslut om detaljplanen ska ha en miljöbedömning/MKB? (figur 9):*

Detta var en flervalsfråga och av svaren framgår att beslutet om en miljöbedömning kan tas av flera parter inom en kommun. I ungefär hälften av svaren anges en politisk nämnd som byggnadsnämnd eller miljö- och byggnämnd. Detta stämmer bra med Svenska kommunförbundets (2004) undersökning som anger att i 43 procent av kommunerna är beslutet om MKB formellt ett politiskt ställningstagande via byggnadsnämnd eller motsvarande. Samma undersökning säger att i 47 procent av fallen tas beslutet av en planeringsansvarig tjänsteman vilket inte stämmer med resultatet av denna undersökning. Här tas beslutet av en enskild tjänsteman på delegation i något mindre än en fjärdedel av fallen, medan cirka en femtedel av svaren anger någon form av plan- eller arbetsgrupp. Det sistnämnda kan tolkas som att det ofta är flera personer involverade i beslutet, inte enbart en ensam tjänsteman. Om flera är med i beslutet om miljöbedömning kan man anta att ärendet diskuteras en hel del vilket sannolikt ger ett bra underlag inför beslutet.

Frågorna 8 och 9 *När respektive hur redovisas beslut om behovsbedömningen om detaljplanen? (figur 10 & 11):*

Det är viktigt att kommunen redovisar sitt ställningstagande för allmänheten tidigt i detaljplaneprocessen för att eventuella synpunkter ska kunna beaktas. Bland svaren till den förstnämnda frågan återfinns bland annat *"Hittills inga formella beslut"*, eller *"Redovisas inte alls eftersom lagtexten tyvärr föreskriver behovsbedömning"*. Svaren kan tolkas som om dessa kommuner inte alls meddelar beslutet om behovsbedömningen. Den ena kommunen svarar *tyvärr* vilket kan tyda på att kommunen anser att behovsbedömningen inte är nödvändig.

Följande kommentar är svårtolkad: *"Beslutet om behovsbedömning av miljöbedömning ingår i beslutet om samråd/programsamråd. Behovsbedömning av detaljplan är (givetvis) något helt annat, som inte har med miljöbedömning att göra. Frågan om det finns ett behov av att upprätta en detaljplan utreds av stadsarkitekt och/eller planeringschef och tas upp i planberedningen"*. Begreppen behovsbedömning och miljöbedömning kan uppfattas som svåra att särskilja (se avsnittet Förklaring av ord och begrepp ovan). Enligt kommentaren görs en behovsbedömning av en miljöbedömning vilket inte är brukligt, en behovsbedömning görs av detaljplanen för att utröna om en betydande miljöpåverkan kan uppstå och därmed utlösa en miljöbedömning av planen.

Fråga 10 *Har kommunen egna regler om miljöbedömning/MKB som går längre än gällande lagstiftning?* (figur 12):

En mycket stor majoritet svarade nej här. En intressant kommentar var *”Dock finns ju ekokommunmål, regionala miljömål samt diverse mål i översiktsplaner och naturvårdsdokument att stödja sig mot i bedömningen”*. Tolkningen av detta är att denna kommun tar med flera olika mål i sin bedömning av detaljplaner. Denna kommentar var den enda som nämnde någon typ av mål vilket kan ses som anmärkningsvärt eftersom många länsstyrelser och kommuner har omsatt de nationella miljömålen till regionala respektive lokala mål. En annan kommun har på liknande sätt utvecklat innehållet i konsekvensbedömningen genom *”en nyss utarbetad metod som breddar upp innehållet i konsekvensbedömningen för att se till hela hållbarhetsbegreppet”*. Metoden är utformad så att både miljöbalkens och plan- och bygglagens krav uppfylls. Men intrycket av kommentarerna är trots detta att miljö kvalitetsmål eller andra uppsatta mål inte spelar någon större roll vid miljöbedömningen i kommunerna.

Det finns inga lagregler om att miljö kvalitetsmålen ska beaktas vid behovsbedömningen av detaljplaner. Däremot finns bestämmelser i miljöbalken att miljökonsekvensbeskrivningen ska beskriva hur relevanta miljö kvalitetsmål har beaktats i planen (miljöbalken 6 kap 12 § punkt 5). I en rapport från Boverket där bland annat en studie av 16 detaljplaner ingick så omnämndes de nationella miljö kvalitetsmålen i samtliga av planerna men inte i någon av dem redovisades om, eller på vilket sätt, miljö målen beaktades när planen utarbetats eller utformats (Boverket, 2007b). Nationella delmål, regionaliserade mål och lokala mål användes sparsamt och inte i någon plan kunde utläsas att planeringen nyttjas för att tolka eller bryta ner nationella eller regionala mål till lokal nivå (ibid.). Med detta som bakgrund kanske det inte är så anmärkningsvärt att de nationella miljö kvalitetsmålen inte tas någon hänsyn till vid behovsbedömning av detaljplaner.

4.3 Hur många planer miljöbedöms?

Här följer en genomgång av frågorna ett, elva och tolv i enkäten med en diskussion under respektive fråga.

Fråga 1 *Hur många antagna detaljplaner utarbetas i genomsnitt under ett år i kommunen? Här menas detaljplaner med normalt planförfarande. Detaljplaner med enkelt planförfarande räknas alltså inte med* (figur 3):

Med utgångspunkt från svaren på fråga 1 så kan en ungefärlig siffra på antalet antagna detaljplaner som utarbetas per år beräknas. Med antagandet att svaren speglar de verkliga förhållandena och omsätts till totala antalet kommuner, det vill säga 290 stycken, så ger svaren på fråga 1 en siffra på ca 1800 detaljplaner⁴. Denna

⁴ Procentsiffrorna i figur 3 tillämpas på alla Sveriges 290 kommuner: medeltalet för antalet detaljplaner under kategorin Vet ej antas vara 0,5 för de kommuner som svarade så, på samma sätt tas medeltalet 2,5 detaljplaner för svarkategorin 1-5; 7,5 planer för 6-10, 18 för kategorin 11-25 och 30 planer för

siffran överensstämmer mycket bra med Boverkets siffra på 1 800 från år 2005 medan den är för hög jämfört med deras siffra på ungefär 1 300 för åren 2006 respektive 2007 (Boverket, 2008a, b). Med detta som bakgrund, samt att det varit stor verksamhet inom byggbranschen med många nybyggen av bostäder de senaste åren (<http://www.scb.se> 2008-09-23) så ligger antalet antagna detaljplaner med normalt planförfarande sannolikt mellan 1300 och 1800 per år. I samband med kvalitets-säkringen av webbenkäten, det vill säga telefonkontakten med sex kommuner, inkom kommentaren: *"Hur tar vi bort ett samhälle på ett snyggt och prydligt sätt? Vi har ingen utveckling"*. Denna kommentar visar på de stora regionala skillnaderna som finns i vårt land. Kontrasten mellan expansiva kommuner med mycket stort tryck på den fysiska planeringen, och följaktligen utarbetandet av många detaljplaner, och kommuner vilka inte har någon eller ytterst liten expansion med inte någon detaljplan på flera år.

Fråga 11 *Hur många planer i genomsnitt av alla antagna detaljplaner med normalt planförfarande som kommunen tar fram under ett år genomgår en miljöbedömning/MKB? (figur 13):*

I en enkät till Sveriges kommuner gjord av Svenska kommunförbundet 1996 angav nästan hälften av kommunerna att de vanligtvis gör miljökonsekvensbeskrivningar för alla detaljplaner (Svenska kommunförbundet, 1998). En senare undersökning av Svenska Kommunförbundet (2004) visade att en majoritet av Sveriges kommuner eller knappt 60 procent hade gjort en MKB i upp till 30 procent av sina antagna detaljplaner, 17 procent hade inte upprättat någon MKB, 10 procent hade en andel av 31-50 procent med MKB medan 15 procent hade en andel över 50 procent. Enligt samma undersökning hade ett fåtal kommuner tagit beslut om MKB för alla planer medan några angav att länsstyrelsen regelmässigt krävde MKB. Siffrorna från denna senare undersökning av Svenska kommunförbundets ger följaktligen vid handen att 25 procent av Sveriges kommuner genomförde en MKB av minst 31 procent av alla antagna detaljplaner med normalt planförfarande och för minst 15 procent av kommunerna var siffran större än hälften av detaljplanerna. Att observera är att undersökningen avser förhållandena fram till år 2004.

Enligt Lindblom och Rodéhn (2008, sidan 22) bedömdes 16 av 247 eller ca 6,5 procent av antagna detaljplaner under januari – augusti 2007 i kommuner i Skåne län medföra en betydande miljöpåverkan. Motsvarande siffror men för januari – november samma år i Norrbottens län var åtta av 99 planer, det vill säga ca 8,1 procent (ibid.). Lindblom och Rodéhn (2008) uppskattade antalet projekt-MKB för detaljplaner till ca 100 per år. Det gäller de MKB som upprättas för detaljplaner som avser något av de i PBL 5 kapitlet 18 § 3 stycket uppräknade ändamålen och kommunen bedömt ge en betydande miljöpåverkan om de genomförs. Till detta ska läggas de antal detaljplaner som miljöbedöms i enlighet med miljöbalken 6 kapitlet 11-18, 22 §§ samt de "MKB" för detaljplaner som görs med utgångspunkt enbart i kommunens interna riktlinjer (ibid.). Boverket (2008a) anger antalet detaljplaner

svarskategorin >25. Följaktligen blir summan 1 845 detaljplaner med normalt planförfarande som antas per år.

med normalt planförfarande som går vidare till miljöbedömning till 322 för år 2006 och 364 för år 2007, vilket motsvarar 24 respektive 28 procent för de åren.

Med utgångspunkt från svarssiffrorna i frågorna 1 och 11 och omräknade till alla 290 svenska kommuner antas omkring 1 800 detaljplaner med normalt planförfarande per år och knappt 650 eller 36 procent av dessa genomgår en miljöbedömning med MKB⁵. En möjlighet är att respondenterna gav för höga siffror på fråga 11. En närmare analys av olika kommuners svar ger vid handen att 82, eller 38 procent, av respondenterna valde samma svarsalternativ på frågorna 1 och 11, med fördelningen 76 kommuner angav svarsalternativ 1-5 och sex kommuner svarsalternativet 6-10 på båda frågorna. Vissa kommuner angav alltså antalet antagna detaljplaner med normalt planförfarande per år till mellan 1-5 och att en stor del av dem genomgår en miljöbedömning/MKB. Dessa kommuner kanske har förhållandet att alla deras detaljplaner får en miljöbedömning/MKB vilket även styrks av en kommentar till fråga 12 från en av de nio respondenterna i Östergötlands län: *"I Östergötlands län krävs nästan alltid en MKB till detaljplaner."* Övriga åtta respondenter i länet nämner inget sådant varför kommentaren får stå för just denna kommun. Emellertid framgår det av Svenska kommunförbundets undersökning (2004) att enligt vissa kommuner så kräver länsstyrelsen regelmässigt MKB för detaljplaner. Även två kommentarer till fråga 12 styrker att vissa länsstyrelser i mycket hög grad kräver MKB för sådana planer (se fråga 12 nedan).

Andra förklaringar är att begreppen behovsbedömning och miljöbedömning blandats ihop, eller att det gick för fort att svara på enkäten så att frågornas innebörd inte registrerades helt och fullt. En respondent säger: *"Miljöbedömning genomförs på alla [detaljplaner]. De flesta visar att MKB ej behövs"*. Denna kommentar kan tolkas som att kommunen inte skiljer mellan begreppen behovsbedömning och miljöbedömning vilket egentligen inte är så märkligt. MKB-området uppfattas ofta som komplicerat och alla begrepp är inte så lätta att skilja på. I kvalitetssäkringen av enkätsvaren så kontaktades sex kommuner per telefon. I ett av fallen var det uppenbart att respondenten inte hade helt klart för sig skillnaden mellan dessa begrepp. En liknande sammanblandning av begrepp förekom också på MKB-centrums arrangerade konferenser (se fotnot under Metod ovan). Vissa konferensdeltagare hade uppenbara svårigheter att särskilja exempelvis begreppen behovsbedömning, miljöbedömning och MKB. Även de frågor MKB-centrum får av kommunala tjänstemän via telefon eller e-post styrker denna "begreppsförvirring". En trolig förklaring till den höga siffran på knappt 650 detaljplaner som genomgår miljöbedömning är sannolikt följande: Dels en sammanblandning av begreppen inom området behovsbedömning samt dels att respondenterna slår samman en enklare variant av miljöanalys, som kan redovisas som en miljöredogörelse/miljöberättelse i

⁵ Procentsiffrorna i figur 12 tillämpas på alla Sveriges 290 kommuner; medeltalet för antalet detaljplaner under kategorin Vet ej antas vara 0,5 för de kommuner som svarade så, på samma sätt tas medeltalet 2,5 detaljplaner för svarkategorin 1-5; 7,5 planer för 6-10 och 15 planer för svarkategorin >10. Följaktligen blir summan 646 detaljplaner med normalt planförfarande per år som genomgår en miljöbedömning.

planhandlingen, och den lagreglerade miljöbedömningen med efterföljande MKB som föreskrivs i miljöbalken.

Respondenternas kommentarer till fråga 11 visar att det i de flesta fall är det en liten andel av detaljplanerna som genomgår en miljöbedömning med tillhörande MKB. Uttryck som *"Sällsynt"*, *"Ytterst sällan"*, *"I genomsnitt färre än en plan per år"*, *"5 % så det inte går inflation i MKB och motverkar sitt eget intresse"* m. fl. kommentarer indikerar att antalet detaljplaner med miljöbedömning och MKB är förhållandevis litet. Tar man fasta på Boverkets siffror på mellan 1 300 och 1 800 detaljplaner med normalt planförfarande per år och använder siffran 5 procent så blir det totala antalet detaljplaner mellan 65 och 90 med miljöbedömning/MKB vilket kan antas vara en alldeles för låg siffra eftersom enbart detaljplaner med projekt-MKB uppskattades av Lindblom och Rodéhn (2008) till 100 för vardera året 2005 och 2006. Detta antal är också lågt jämfört med Boverkets (2008a) siffror enligt ovan (322 för år 2006 och 364 för år 2007). I några kommentarer kan också avläsas ett belegg för att antalet är i stigande t. ex. *"en viss ökning kan skönjas beroende på komplexiteten i planerna"* eller *"Antalet ökar hela tiden. Fler och fler faktorer behöver belysas"*. Vissa kommentarer antyder att antalet detaljplaner med MKB kan variera beroende på rutiner och vana vid arbets sättet, t. ex. kommentarerna *"Vi har först haft för få sedan för många men nu ett rimligt antal"* eller *"Efter en något ambitiös inledning har utfallet från genomförda MKB nu lett till att det bättre går att avgöra vilka planer som verkligen kan antas leda till betydande miljöpåverkan"*. Detta kan tolkas som att många kommuner fortfarande är i en tid av att utveckla rutiner och vana när det gäller behovs- och miljöbedömning av detaljplaner.

De större kommunerna har i de allra flesta fall en nettotillväxt vilket innebär att fler detaljplaner sannolikt handläggs i dessa än vad de mindre kommunerna gör under ett år. Följaktligen är det troligt att dessa expansiva kommuner handlägger fler detaljplaner med miljöbedömning med efterföljande MKB. På motsvarande sätt kan kommuner på pendlingsavstånd till en expansiv kommun handlägga fler detaljplaner än vad som normalt skulle kunna förväntas av kommunen och även då generera fler detaljplaner med miljöbedömning. Detta eftersom den i högre grad lockar till sig invånare och därmed vara i behov av att utveckla fler detaljplaner jämfört med en kommun som ligger på ett avstånd som inte uppfattas som acceptabelt pendlingsavstånd.

Med tanke på det ovan nämnda skulle slutsatsen ändå vara att fler detaljplaner genomgår en miljöbedömning med tillhörande MKB per år än vad som uppskattats i tidigare undersökningar. En grov uppskattning är att fler än 100 men färre än 600, dvs. mellan 5 och 30 procent, av alla detaljplaner med normalt planförfarande som antas per år genomgår en miljöbedömning.

Fråga 12 Anser du att antalet detaljplaner som genomgår en miljöbedömning/MKB i kommunen är (a) ett rimligt antal; (b) alldeles för många; (c) alldeles för få; (d) har ingen uppfattning (figur 14):

Majoriteten av respondenterna anser att ett rimligt antal detaljplaner genomgår miljöbedömning. Vissa kommentarer understryker detaljplanens innehåll som av-

görande om det blir en miljöbedömning eller inte. Detta är naturligtvis helt rätt men fråga 12 ger ändå en indikation på respondenternas inställning till miljöbedömning och MKB. Detta understryks av kommentarer som *"Ofta är MKB en "pliktgren" som inte tillför något till planen"* eller *"Anser att MKB som redskap ska förhållas planer med betydande påverkan, även i en internationell jämförelse. Exempel avfallsförbränning, tung industri med stor omgivningspåverkan etc. Nu används kraven på MKB för att fördröja och fördyra planer även för harmlösa verksamheter t. ex. bostäder"*. Sådana kommentarer vittnar om ett synsätt där MKB ses endast som ett nödvändigt ont. En kommentar säger att *"Huvudspåret är naturligtvis att inte några planer skall innebära betydande miljöpåverkan"* vilket är en bra ambition eftersom ett mycket viktigt syfte med processen miljöbedömning, som ska gå parallellt med planprocessen, är att belysa och därmed möjliggöra en planering som minimerar planens miljöpåverkan. Några kommentarer tar upp länsstyrelsens roll, t ex att de har bra dialog eller att de eftersträvar en samsyn med dem. Några få pekar ut länsstyrelserna som drivande att ta fram fler MKB än vad som egentligen är nödvändigt. Exempel är *"I stället för att länsstyrelsen vågar stå för sin uppfattning garderar man sig med MKB ..."* eller *"Vi försöker begränsa antalet, men miljösidan inom kommunen och länsstyrelsens miljö/natur vill ha fler MKB. De lutar inte på detaljplaner enligt PBL"*.

4.4 Slutsatser

Studiens mål var att uppnå ett sådant kunskapsunderlag om hur kommunerna arbetar med behovsbedömningen av detaljplaner med normalt planförfarande att väl underbyggda slutsatser skulle kunna dras. Med utgångspunkt från de fem uppsatta målen kan resultatet sammanfattas enligt följande:

4.4.1 En god geografisk och demografisk fördelning av kunskapsunderlaget

Studien har en god geografisk och demografisk fördelning av respondenterna. Med detta som bakgrund anser vi att resultatet ger ett bra kunskapsunderlag om hur behovsbedömningen av detaljplaner sker i svenska kommuner.

4.4.2 Kommunernas arbetssätt och förekommande rutiner

Vi har fått en god uppfattning om vilka arbetssätt och rutiner kommunerna har vid behovsbedömningen av detaljplaner. Två av tre kommuner använder en mall eller en checklista som stöd för behovsbedömningen och vanligt är att denna görs gemensamt av tjänstemän med olika professioner eller från olika förvaltningar. Denna undersökning ger inga svar på varför tillämpningen av mall eller checklista är så utbredd men sannolikt är det så att kriterierna i MKB-förordningens bilagor uppfattas som krångliga att tillämpa och att mallar och checklistor utgör en bearbetning och anpassning av kriterierna till den egna planprocessen. Vi vet också av erfarenhet att många kommuner arbetade med checklistor före år 2004 och kanske har det känts naturligt att fortsätta med det arbetssättet.

Hälften av respondenterna anger att ansvaret för underlaget till behovsbedömningen ligger hos en ensam planförfattare men i komplicerade fall

konsulteras andra tjänstemän. I cirka fyra av tio kommuner ligger ansvaret hos en plan- eller arbetsgrupp medan en av tio anger ett annat forum.

Behovsbedömningen genomförs till övervägande del i planprogramskedet om sådant finns, annars i detaljplanens samrådsskede. Många kommentarer betonar att behovsbedömningen sker så tidigt som möjligt. I knappt hälften av kommunerna redovisas beslutet från behovsbedömningen i detaljplanehandlingarna, övriga i programhandlingen eller som ett separat beslut. Av inkomna 96 kommentarer nämner fyra av tio att beslutet redovisas i byggnadsnämndens eller motsvarande nämnds protokoll. Det är en politisk nämnd som beslutar om en miljöbedömning ska genomföras eller inte i hälften av kommunerna. I de övriga fallen tas beslutet till övervägande del på delegation av en enskild tjänsteman eller av en plan- eller arbetsgrupp.

Enligt valda svarsalternativ sker samråd med länsstyrelserna i planprogramskedet om sådant finns, annars i detaljplanens samrådsskede. Kommunerna eftersträvar en samsyn med denna myndighet. Emellertid betonar många kommentarer vikten av ett tidigt samråd med länsstyrelsen och menar att samrådet sker mycket tidigt i planprocessen, till exempel före planens samrådsskede eller innan planen godkänns för samråd. Resultatet här är därmed till viss del motsägelsefullt.

4.4.3 Eventuella normer och vilka som deltar i behovsbedömningen

Kommunerna följer detaljplanprocessen enligt PBL förutom att detaljplanerna i sju av tio kommuner sällan eller aldrig eller endast i vissa fall föregås av ett planprogram. I övrigt visade studien att länsstyrelsen ses som en viktig part när det gäller både behovs- och miljöbedömning av detaljplaner. Synsättet vad som ska generera en miljöbedömning varierar dock mellan länsstyrelserna. Det har framkommit att det råder en viss osäkerhet inom begreppsapparaten inom ämnesområdet. Några respondenter inser inte skillnaden mellan begreppen behovsbedömning och miljöbedömning vilket kan innebära att några enkätsvar är missvisande. En majoritet av behovsbedömningarna sker i samråd med en miljöinspektör eller motsvarande tjänsteman eller en biolog.

4.4.4 Betydelsen av lagregler, nationella, regionala och lokala mål

En överväldigande majoritet av kommunerna grundar sig på förekommande lagregler. Kommunerna går heller inte utöver gällande lagstiftning i sin miljöbedömning. Det kan noteras att det inte tas någon hänsyn till de 16 nationella miljö kvalitetsmålen eller andra uppsatta mål i behovsbedömningen trots att alla länsstyrelser och många kommuner har omsatt de miljö kvalitetsmål som är relevanta för dem till regionala respektive lokala mål för att lättare kunna implementera dem i sitt arbete. Miljö kvalitetsmålen har också förts fram av myndigheter såväl som av icke-statliga organisationer som viktiga ledstjärnor i arbetet för en hållbar utveckling. Emellertid finns inga lagregler att de 16 miljö kvalitetsmålen ska beaktas i behovsbedömningen.

4.4.5 Andelen detaljplaner som går till miljöbedömning

Med utgångspunkt från enkätresultatet antas varje år drygt 1 800 detaljplaner med normalt planförfarande. Genom att vi valde webbenkäten som metod och med beaktande av dess felkällor tillåter studien endast en grov uppskattning av antalet detaljplaner som genomgår miljöbedömning. Följaktligen bedömer vi att fler än 100 men färre än 600, dvs. mellan 5 och 30 procent, av det totala antalet detaljplaner med normalt planförfarande som antas i svenska kommuner på ett år genomgår en miljöbedömning med efterföljande MKB.

5 Behov av fortsatta studier

Inom området miljöbedömning och MKB så förekommer flera begrepp som kan skapa förvirring. I denna undersökning har framkommit att några kommunala tjänstemän inte ser skillnaden mellan begreppen behovsbedömning och miljöbedömning av en detaljplan. Detta uppdagades även på de konferenser MKB-centrum arrangerade för bland annat kommunala tjänstemän under 2007 (se fotnot under Metod). För att förebygga detta förklarades begreppen i enkätens inledning samt tydliggjordes i frågorna men trots det var intrycket att begreppen blandades ihop av några respondenter. Detta bekräftades även vid kvalitetssäkringen som gjordes av enkätsvaren. Det vore intressant att undersöka om denna begrepps-förvirring har någon egentlig betydelse och, om den skulle ha det, vilken effekt den har på tillämpningen av gällande lagstiftning.

”Huvudspåret är naturligtvis att inte några planer skall innebära betydande miljöpåverkan” är en av givna kommentarer till enkätens fråga 12. Detta är naturligtvis lagstiftarens intentioner av en god planering. Men vad som utlöser att genomförandet av en detaljplan medför betydande miljöpåverkan är intressant eftersom vi upplever att många kommunala tjänstemän anser det svårt att tolka begreppet. Hur tolkar kommunerna detta begrepp? Hur vanligt är det att betydande positiv miljöpåverkan utlöser miljöbedömning och miljökonsekvensbeskrivning? Finns skillnader mellan de olika kommungrupperna definierade enligt Sveriges Kommuner och Landstings indelning? Förekommer regionala skillnader, exempelvis mellan länsstyrelserna?

Länsstyrelsernas roll och synsätt på behovsbedömning med tillhörande begrepp är också något som skulle vara givande att utreda. Enligt resultatet av denna enkätundersökning så varierar bedömningarna mellan länsstyrelserna vad som ska utlösa en miljöbedömning. Denna bedömningsgrund bör, kan man tycka, vara så nära varandra som möjligt oberoende vilken länsstyrelse man vänder sig till.

Antalet detaljplaner som genomgår en miljöbedömning per år i Sveriges kommuner bör undersökas ytterligare. Siffran varierar naturligtvis mellan åren men ytterligare undersökningar skulle ge belägg för vilken storleksordning det handlar om. Om en sådan undersökning genomförs regelbundet skulle också eventuella trender kunna avläsas, t. ex. om antalet planer med miljöbedömning ökar, är konstant eller minskar under årens lopp. Här skulle också antalet detaljplaner med projekt-MKB kunna urskiljas.

En fråga man kan ställa sig är den stora ökningen av antalet detaljplaner med enkelt planförfarande mellan åren 2005 och 2007, enligt Boverket (2008a, b). För åren 2005 var andelen 20 procent av totala antalet antagna detaljplaner medan för åren 2006 och 2007 så mycket som 39 respektive 40 procent. Använder kommunerna enkelt planförfarande i högre grad eller var det endast tillfälligheter, eller är det enklare att använda enkelt planförfarande av någon anledning, t. ex. att undvika en miljöbedömning? Detta bör utredas närmare.

Påverkar miljöbedömningen av detaljplanen utformningen av denna? Det är en intressant fråga eftersom i idealfallet ska processen miljöbedömning integreras i detaljplaneprocessen och så långt det är möjligt stödja de beslut som innebär att planens genomförande påverkar miljön på minsta möjliga sätt.

Enligt vår webbenkät så kan det vara en politisk nämnd, en enskild tjänsteman eller en plan- eller arbetsgrupp som fattar beslutet om detaljplanen ska ha en miljöbedömning eller inte. En fråga som infinner sig är om det finns skillnader mellan olika detaljplaner när det gäller vem som fattar beslutet. Intressant vore också att veta vad kommunerna ser som för- respektive nackdelar med de olika alternativen var beslutet kan fattas.

6 Referenser

- Ahlström, L. och Ojala, L. 2004. *DVG – Sammanställning av enkätsvar inkomna från Miljö- och hälsoskyddskontoren hösten 2004*. Uppsala: SGU.
- Boverket 2000. *Boken om MKB för detaljplan*. Karlskrona: Boverket.
- Boverket 2006. *Miljöbedömning för planer enligt plan- och bygglagen – en vägledning*. Karlskrona: Boverket.
- Boverket 2007a. *Årsredovisning 2006*. Karlskrona: Boverket.
- Boverket 2007b. *Miljömål i fysiska planer*. Karlskrona: Boverket.
- Boverket 2008a. *Boverkets plan- och byggenkät. Länsstyrelsernas redovisning av läget för 2007*. Karlskrona: Boverket.
- Boverket 2008b. *Årsredovisning 2007*. Karlskrona: Boverket.
- Bryman, A. 2002. *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Europeiska gemenskapens officiella tidning 2001. *Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/42/EG om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan*. Europeiska gemenskapens tidning L 197, 21.7.2001.
- Kommissionen till Europaparlamentet 2003. *Hur har direktivet genomförts i medlemsstaterna?* Rapport från kommissionen till Europaparlamentet och Rådet om tillämpningen av och effektiviteten hos direktivet om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt (direktiv 85/337/EEG, ändrat genomdirektiv 97/11/EG den 23 juni 2003).
- Lindblom, U. och Rodéhn, J. 2008. *MKB-tillämpningen i Sverige. Antalet MKB för verksamheter och åtgärder 2005 och 2006*. Rapport nummer 1. Uppsala: MKB-centrum, Institutionen för stad och land, SLU.
- Mangione, T. W. 1995. *Mail Surveys: Improving the Quality*. Sage, Kalifornien: Thousands Oaks.
- Svenska kommunförbundet 1998. *MKB i detaljplaner*. Minirapport 25. Stockholm: Svenska kommunförbundet.
- Svenska kommunförbundet 2004. *Hur ser det ut i din kommun? Enkät om det kommunala samhällsbyggandet*. Stockholm: Svenska kommunförbundet.

Muntliga referenser

- Blom Bokliden, Kerstin, Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, 2008-08-18
- Eriksson, Tuula, Institutionen för stad och land, SLU, Uppsala 2008-09-02
- Johannesson, Robert, Boverket, 2008-02-12
- Olsson, Krister, Kungliga Tekniska Högskolan, KTH, Stockholm, 2008-08-25
- Selén, Jan, Statistiska centralbyrån, SCB, Stockholm, 2008-08-19

Referenser på Internet

- <http://www.m.lst.se> besökt 2008-08-12
- <http://www.scb.se> besökt 2008-08-16, 09-16 och 09-23
- <http://www.skl.se>, besökt 2008-08-13 och 09-16
- www.naturvardsverket.se/sv/Lagar-och-andra-styrmedel/Lag-och-ratt/Miljobalken/Miljobedomningar-av-planer-och-program/ besökt 2008-11-10

7 Bilagor

Förteckning över bilagor

Bilaga 1:

Plan- och Bygglagen, PBL, 5 kapitlet 18 §

Bilaga 2:

MKB-förordningens (förordning 1998:908 om miljökonsekvensbeskrivningar) 4 och 5 §§ samt bilagorna 2 och 4

Bilaga 3:

Den utskickade webbenkäten

Bilaga 4:

Texter i samband med utskicket av webbenkäten

Bilaga 5:

Förteckning över alla kommuner som svarade på webbenkäten

Bilaga 6:

Indelning av Sveriges kommuner i kommungrupper enligt Sveriges Kommuner och Landsting

Bilaga 7:

Inkomna kommentarer till webbenkätens frågor

Bilaga 1

Plan- och bygglagen, PBL, 5 kapitlet 18 §

Detaljplanen skall grundas på ett program som anger utgångspunkter och mål för planen, om det inte är onödigt.

När detaljplanen upprättas skall bestämmelserna i 6 kap. 11-18 och 22 §§ miljöbalken tillämpas, om planen kan antas medföra en sådan miljöpåverkan som avses i 6 kap. 11 § miljöbalken.

Oavsett vad som följer av andra stycket skall en miljökonsekvensbeskrivning upprättas, om detaljplanen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan på grund av att planområdet får tas i anspråk för

1. industriändamål,
2. köpcentrum, parkeringsanläggning eller annat projekt för sammanhållen bebyggelse,
3. skidbacke, skidlift eller linbana med tillhörande anläggningar,
4. hamn för fritidsbåtar,
5. hotellkomplex eller fritidsby med tillhörande anläggningar, utanför sammanhållen bebyggelse,
6. permanent campingplats,
7. nöjespark, eller
8. djurpark.

Om en miljökonsekvensbeskrivning skall upprättas enligt tredje stycket skall bestämmelserna i 6 kap. 6 § och 7 § första och andra styckena miljöbalken om samråd respektive miljökonsekvensbeskrivningens innehåll tillämpas. När planen har antagits skall information om detta lämnas till den myndighet som avses i 6 kap. 8 § andra stycket tredje meningen miljöbalken.

Bilaga 2

MKB-förordningen eller förordning (1998:908) om miljökonsekvensbeskrivningar, 4 och 5 §§ samt bilagorna 2 och 4

Miljöbedömningar av planer och program

4 § Vid tillämpningen av 6 kap. 11 § miljöbalken skall genomförandet av en plan, ett program eller en ändring i en plan eller ett program antas medföra en betydande miljöpåverkan om

1. genomförandet av planen, programmet eller ändringen kan antas innefatta en verksamhet eller åtgärd som kräver tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken, eller
2. planen, programmet eller ändringen anger förutsättningarna för kommande tillstånd för sådana verksamheter eller åtgärder som anges i bilaga 1 eller 3 till denna förordning och är
 - a) en översiktsplan enligt 4 kap. plan- och bygglagen (1987:10),
 - b) en plan för tillförsel, distribution och användning av energi enligt lagen (1977:439) om kommunal energiplanering,
 - c) en avfallsplan enligt 15 kap. 11 § miljöbalken,
 - d) ett åtgärdsprogram enligt 5 kap. 5 § miljöbalken,
 - e) en länsplan enligt förordningen (1997:263) om länsplaner för regional transportinfrastruktur, eller
 - f) en annan plan eller ett annat program som utarbetas för jord- eller skogsbruk, fiske, energi, industri, transporter, regional utveckling, avfallshantering, vattenförvaltning, telekommunikationer, turism, fysisk planering eller markanvändning.

I fråga om detaljplaner enligt 5 kap. plan- och bygglagen (1987:10) eller andra planer och program som avses i första stycket och som enbart avser användningen av små områden på lokal nivå skall, trots första stycket, genomförandet antas medföra en betydande miljöpåverkan endast om myndigheten eller kommunen med beaktande av de kriterier som anges i bilaga 4 till denna förordning finner att så är fallet. Detsamma gäller när myndigheten eller kommunen endast gör mindre ändringar i sådana planer och program som avses i första stycket. Förordning (2005:356).

5 § När en myndighet eller kommun upprättar eller ändrar en plan eller ett program som omfattas av 6 kap. 11 § miljöbalken men inte av 4 § denna förordning skall genomförandet av planen, programmet eller ändringen antas medföra en betydande miljöpåverkan endast om

1. planen, programmet eller ändringen anger förutsättningarna för kommande tillstånd för verksamheter eller åtgärder som kan påverka miljön, och
2. myndigheten eller kommunen med beaktande av de kriterier som anges i bilaga 4 till denna förordning finner att genomförandet kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Förordning (2005:356).

Bilaga 2 till Förordning (1998:908) om miljökonsekvensbeskrivningar
Kriterier som avses i 3 § andra stycket förordningen (1998:905) om
miljökonsekvensbeskrivningar

1. Projektens karaktäristiska egenskaper

Projektets karaktäristiska egenskaper måste beaktas, särskilt

- a) projektets omfattning,
- b) projektets förening med andra projekt,
- c) projektets utnyttjande av mark, vatten och andra resurser,
- d) projektets alstrande av avfall,
- e) föroreningar och störningar, och
- f) risken för olyckor, särskilt när det gäller de ämnen och den teknik som har använts.

2. Projektens lokalisering

Miljöns känslighet i de områden som kan antas bli påverkade måste beaktas. Vid bedömningen skall särskild hänsyn tas till

- a) nuvarande markanvändning,
- b) markens, vattnets och andra resursers förekomst, kvalitet och förnyelseförmåga i området, och
- c) den befintliga miljöns känslighet, med särskild uppmärksamhet på
 - större opåverkade områden,
 - våtmarker,
 - kustområden,
 - bergs- och skogsområden,
 - nationalparker, naturreservat, kulturresevat och andra områden som är skyddade enligt 7 kap. miljöbalken,
 - områden där kvalitetsnormer har överträtts eller riskerar att överträdas,
 - tätbefolkade områden, och
 - historiskt, kulturellt eller arkeologiskt betydelsefulla markområden.

3. De möjliga effekternas karaktäristiska egenskaper

Projektets möjliga påverkan av betydelse måste beaktas i förhållande till de kriterier som finns under 1 och 2 och särskilt när det gäller

- a) effekternas omfattning (geografiskt område och den berörda befolkningens storlek),
- b) effekternas gränsöverskridande karaktär,
- c) effekternas betydelse och komplexitet, varvid särskild hänsyn bör tas till allmänhetens behov av information,
- d) effekternas sannolikhet, och
- e) effekternas varaktighet, vanlighet och uppträdande (reversibilitet)

Bilaga 4 till Förordning (1998:908) om miljökonsekvensbeskrivningar

Bedömningskriterier

1. Planens eller programmets karaktäristiska egenskaper

I bedömningen skall särskilt beaktas i vilken utsträckning planen eller programmet

- a) anger förutsättningarna för verksamheter eller åtgärder när det gäller plats, art, storlek och driftsförhållanden eller genom att fördela resurser,
- b) har betydelse för andra planers eller programs miljöpåverkan,
- c) har betydelse för integreringen av miljöaspekter särskilt för att främja en hållbar utveckling,
- d) innebär miljöproblem som är relevanta för planen eller programmet, eller
- e) har betydelse för genomförandet av gemenskapens miljölagstiftning.

2. Typen av påverkan och det område som kan antas bli påverkat

I bedömningen skall särskilt beaktas

- a) sannolikheten, varaktigheten och frekvensen av påverkan och möjligheten att avhjälpa den,
- b) påverkans totaleffekt,
- c) påverkans gränsöverskridande art,
- d) riskerna för människors hälsa eller för miljön,
- e) påverkans storlek och fysiska omfattning,
- f) vilken betydelse och sårbarhet som det påverkade området har på grund av intensiv markanvändning, överskridna miljökvalitetsnormer, kulturarvet eller speciella särdrag i naturen, och
- g) påverkan på områden eller natur som har erkänd nationell, gemenskaps- eller internationell skyddsstatus. Förordning (2005:356).

Bilaga 3

Den utskickade webbenkäten

Till stadsbyggnadskontor eller motsvarande i Sveriges kommuner: Behovsbedömningen av detaljplaner enligt PBL

- Beskrivning** Behovsbedömning av en detaljplan enligt PBL är den analys som leder fram till ställningstagandet om en miljöbedömning av planen ska genomföras eller inte. Alla detaljplaner ska behovsbedömas och ansvaret för denna process åligger kommunen.
För närvarande är kunskapen om hur processen behovsbedömning går till bland svenska kommuner bristfällig men uppfattningen är att tillvägagångssättet varierar mycket. Tanken med denna enkät är att få större kunskap om hur behovsbedömningen av kommunala detaljplaner går till.
- Syfte** Enkätens syfte är att öka kunskapen om hur behovsbedömningen av detaljplaner sker i svenska kommuner.
- Användningsområde** MKB-centrum ska framledes kunna bistå svenska kommuner med stöd och råd i processen behovsbedömning av planer.
- Ansvarig utgivare** MKB-centrum SLU

För vår bearbetning behöver vi några kontaktuppgifter:

Kommun: _____

Namn: _____

Befattning: _____

E-postadress: _____

Välj det svarsalternativ (det som stämmer bäst med Din/Er egen uppfattning).

Frågor

1. **Hur många antagna detaljplaner utarbetas i genomsnitt under ett år i kommunen? Här menas detaljplaner med normalt planförfarande. Detaljplaner med enkelt planförfarande räknas alltså inte med.**

Vet ej

1 – 5

6 – 10

Mellan 11 och 25

Fler än 25 st

2. **Upprättar kommunen ett program för detaljplanerna?**

Vet ej

Vanligtvis/alltid

I vissa fall

Sällan/aldrig

3. **I vilket skede av detaljplaneprocessen genomförs behovsbedömningen?**

Vet ej

I programskedet

Samrådsskedet

Utställningsskedet

Annat, ange vad i kommentarfältet

4. **Har kommunen utarbetade rutiner vid behovsbedömning av detaljplaner?**

Vet ej

Mall/checklista

Diskussionsforum eller möte

Annat, ange vad i kommentarfältet

Inga behovsbedömningar görs

5. Hur fördelas ansvaret för underlaget till behovsbedömningen av detaljplaner i kommunen?

Vet ej

Till en ensam planförfattare

Till en plangrupp/arbetsgrupp

Till ett annat forum, ange vilket i kommentarfältet

6. När sker samråd angående behovsbedömningen/miljöpåverkan med länsstyrelsen?

Vet ej

I detaljplanens programskede

I detaljplanens samrådsskede

Annat skede, ange vilket i kommentarfältet

7. Vilken/vilka tar beslut om detaljplanen ska ha en miljöbedömning/MKB eller inte? (Flera svarsalternativ kan anges)

Vet ej

Byggnadsnämnden eller motsvarande

Tjänsteman

En plangrupp/arbetsgrupp

Inget formellt beslut fattas

8. När redovisas beslutet av behovsbedömningen av detaljplanen? (Flera svarsalternativ kan anges)

Vet ej

I programskedet

I detaljplanehandlingarna

Ett separat beslut, precisera i kommentarfältet

På annat sätt, ange på vilket sätt i kommentarfältet

Redovisas inte alls

9. Hur redovisas beslutet om behovsbedömningen av detaljplanen? (Flera svarsalternativ kan anges)

Vet ej

I programskedet

I detaljplanehandlingarna

Ett separat beslut, ange hur i kommentarfältet

På annat sätt, ange hur i kommentarfältet

Redovisas inte alls

10. Har kommunen egna regler om miljöbedömning/MKB som går längre än gällande lagstiftning?

Vet ej

Ja, precisera i kommentarfältet

Nej

11. Hur många planer i genomsnitt av alla antagna detaljplaner med normalt planförfarande som kommunen tar fram under ett år genomgår en miljöbedömning/MKB? (Motivera gärna ditt svar i kommentarfältet)

Vet ej

0

1 – 5

6 – 10

Fler än 10

Kommentarer:

12. Anser du att antalet detaljplaner som genomgår en miljöbedömning/MKB i kommunen är

ett rimligt antal (motivera gärna ditt svar i kommentarfältet)

alldeles för många (motivera gärna ditt svar i kommentarfältet)

alldeles för få (motivera gärna ditt svar i kommentarfältet)

Har ingen uppfattning

Bilaga 4

Texter i samband med utskicket av webbenkäten

Till stadsbyggnadskontor eller motsvarande i Sveriges kommuner

Enkät om behovsbedömning av detaljplaner

MKB-centrum SLU, Uppsala, går nu ut med en enkät till alla stadsbyggnadskontor eller motsvarande om behovsbedömning av detaljplaner. Syftet är att öka kunskapen om hur behovsbedömningen av detaljplaner sker i svenska kommuner. Med denna ökade kunskap ska vi på MKB-centrum i ännu högre grad kunna bistå svenska kommuner med stöd och råd i processen behovsbedömning av detaljplaner.

Vi är därför tacksamma om du eller någon kollega kan svara på en enkät omfattande endast 13 frågor. Ta gärna hjälp av medarbetare, diarium eller annan källa du finner lämplig att hitta informationen. Enkäten är kort och tar inte alls lång tid att svara på.

Enkäten hittar du på länken: <http://enkater.slu.se/svara.cfm?sv=696-MKBC>

Observera att tidsperioden när länken till enkäten är öppen är två veckor: onsdagen den 5 mars till och med onsdagen den 19 mars 2008.

Alla som svarar är med i utlottning av ett antal biobiljetter. Om du anser att du inte är rätt person att svara på enkäten så är vi tacksamma om du kan lämna den vidare till den person som kan svara.

Har du några frågor är du välkommen att ringa eller e-posta till Ulf Sandström, telefon 018-67 12 91, e-post ulf.sandstrom@sol.slu.se

Vi kommer att återkomma med resultatet senare under 2008.

Tack på förhand

Hej
Här kommer en

Påminnelse

Vi har ännu inte fått något svar på vår webbenkät från er kommun.

Den 4 mars 2008 skickade vi ut webbenkäten till alla kommuner i Sverige. Vi har ännu inte fått svar från er kommun men hoppas med denna påminnelse att ni kan ta er tid och svara. Det är verkligen viktigt med just ert svar. Ju fler som svarar desto bättre underlag för vårt framtida arbete gentemot kommunerna. Enkäten vänder sig till stadsbyggnadskontor eller motsvarande i Sveriges kommuner. (Om ni svarat men ändå får denna påminnelse ber vi om överseende. Vi har inte kunnat registrera vilka som svarat under det senaste dygnet pga. översyn av programvara).

Enkät om behovsbedömning av detaljplaner

MKB-centrum SLU, Uppsala, går nu ut med en enkät till alla stadsbyggnadskontor eller motsvarande om behovsbedömning av detaljplaner. Syftet är att öka kunskapen om hur behovsbedömningen av detaljplaner sker i svenska kommuner. Med denna ökade kunskap ska vi på MKB-centrum i ännu högre grad kunna bistå svenska kommuner med stöd och råd i processen behovsbedömning av detaljplaner.

Vi är därför tacksamma om du eller någon kollega kan svara på en enkät omfattande endast 13 frågor. Ta gärna hjälp av medarbetare, diarium eller annat du finner är lämpligt att hitta informationen. Enkäten är kort och tar inte lång tid att svara på. Om du inte anser dig vara rätt person att svara är vi tacksamma om du lämnar detta vidare till någon som är mera insatt.

Enkäten hittar du på länken: <http://enkater.slu.se/svara.cfm?sv=696-MKBC>

Observera att tidsperioden när länken till enkäten är öppen är två veckor: onsdagen den 5 mars till och med onsdagen den 19 mars 2008.

Alla som svarar är med i utlottning av ett antal biobiljetter. Om du anser att du inte är rätt person att svara på enkäten så är vi tacksamma om du kan lämna den vidare till den person som kan svara.

Har du några frågor är du välkommen att ringa eller e-posta till Ulf Sandström, telefon 018-67 12 91, e-post ulf.sandstrom@sol.slu.se

Vi kommer att återkomma med resultatet senare under 2008.

Tack på förhand

Bilaga 5

Förteckning över alla kommuner som svarade på webbenkäten

Ale	Hallstahammar
Alvesta	Halmstad
Aneby	Hammarö
Arboga	Heby
Arjeplog	Hedemora
Arvidsjaur	Helsingborg
Arvika	Hofors
Avesta, Fagersta & Norberg	Hudiksvall
Bengtstors	Hultsfred
Berg	Hylte
Bjuv	Håbo
Boden	Hällefors, Lindesberg, Ljusnarsberg och Nora
Bollebygd	Härjedalen
Bollnäs	Härnösand
Borlänge	Hässleholm
Botkyrka	Höganäs
Bromölla	Högsby
Burlövs	Hörby
Båstad	Höör
Danderyd	Jokkmokk
Dorotea	Järfälla
Eda	Jönköping
Ekerö	Kalix
Eksjö	Karlsborg
Eslövs	Karlshamn
Falkenberg	Karlskoga
Falun	Karlstad
Filipstad	Katrineholm
Flen	Kil
Forshaga	Kinda
Gagnef	Kiruna
Gislaved	Klippan
Gnesta	Knivsta
Gnosjö	Kristianstad
Gotland	Kristinehamn
Grums	Krokom
Gullspång	Kumla
Gällivare	Kungsbacka
Göteborg	Kungsör
Götene	Kävlinge
Habo	Köping
Hagfors	Laholm
Hallsberg	Laxå

Lekeberg	Skurup
Lerum	Smedjebacken
Lessebo	Sollefteå
Lidingö	Sollentuna
Lidköping	Sotenäs
Linköping	Stenungsund
Ljusdal	Stockholm
Lomma	Storfors
Ludvika	Strängnäs
Lund	Strömstad
Lycksele	Strömsund
Lysekil	Sundbyberg
Malmö	Sundsvall
Mariestad	Sunne
Mark	Svalöv
Markaryd	Svedala
Mjölby	Svenljunga
Mora	Söderhamn
Mullsjö	Söderköping
Munkedal	Södertälje
Norrköping	Sölvesborg
Norrälje	Tanum
Nybro	Tidaholm
Nykvarn	Tierp
Nyköping	Timrå
Nynäshamn	Tingsryd
Nässjö	Tjörn
Ockelbo	Tomelilla
Olofström	Torsby
Orsa	Tranemo
Orust	Tranås
Osby	Trelleborg
Oskarshamn	Trollhättan
Ovanåker	Tyresö
Oxelösund	Täby
Pajala	Töreboda
Partille	Uddevalla
Perstorp	Ulricehamn
Piteå	Umeå
Ragunda	Upplands-Bro
Rättvik	Uppsala
Sala	Uppvidinge
Salem	Vadstena
Sandviken	Vaggeryd
Sjöbo	Valdemarsvik
Skara	Vallentuna
Skellefteå	Vansbro

Varberg
Vaxholm
Vellinge
Vetlanda
Vilhelmina
Vimmerby
Vingåker
Vårgårda
Vänersborg
Vännäs
Värmdö
Västervik
Växjö
Ystad
Ånge

Åre
Åstorp
Åtvidaberg
Älmhult
Älvkarleby
Älvsbyn
Ängelholm
Ödeshög
Örebro
Örnsköldsvik
Östersund
Östhammar
Överkalix
Övertorneå

Vindeln och Sorsele valde att svara per telefon eftersom det är sällan de tar fram en detaljplan, mindre än en per år. Till dessa ska läggas tre anonyma svar vilka strukits. Det innebär totalt 216 godtagbara enkätsvar.

Bilaga 6

Indelning av Sveriges kommuner i kommungrupper enligt Sveriges Kommuner och Landsting

Kommungruppsindelningen, som delar in Sveriges kommuner i nio grupper, har gjorts av Sveriges Kommuner och Landsting och började gälla 1 januari 2005*. Indelningen har gjorts efter vissa strukturella egenskaper som bland annat befolkningsstorlek, pendlingsmönster och näringslivsstruktur. Kommungrupperna är:

1. **Storstäder** (3 kommuner): Kommun med en folkmängd som överstiger 200 000 invånare.
2. **Förortskommuner** (38 kommuner): Kommun där mer än 50 procent av nattbefolkningen pendlar till arbetet i någon annan kommun. Det vanligaste utpendlingsmålet skall vara någon av storstäderna.
3. **Större städer** (27 kommuner): Kommun med 50 000– 200 000 invånare samt en tätortsgrad överstigande 70 procent.
4. **Pendlingskommuner** (41 kommuner): Kommun där mer än 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbetet i någon annan kommun.
5. **Glesbygdskommuner** (39 kommuner): Kommun med mindre än 7 invånare per kvadratkilometer och mindre än 20 000 invånare.
6. **Varuproducerande kommuner** (40 kommuner): Kommun med mer än 40 procent av nattbefolkningen mellan 16 och 64 år, anställda inom varutillverkning och industriell verksamhet. (SNI92)
7. **Övriga kommuner, över 25 000 invånare** (34 kommuner): Kommun som inte hör till någon av tidigare grupper och har mer än 25 000 invånare.
8. **Övriga kommuner, 12 500-25 000 invånare** (37 kommuner): Kommun som inte hör till någon av tidigare grupper och har 12 500-25 000 invånare.
9. **Övriga kommuner, mindre än 12 500 invånare** (31 kommuner): Kommun som inte hör till någon av tidigare grupper och har mindre än 12 500 invånare.

* Hur de enskilda kommunerna är inplacerade i dessa kategorier se länken http://www.skl.se/siteseeker_sok.asp?query=Kommungruppering&C=24&chkLfSvekom=True&S%F6k.x=20&S%F6k.y=14 (besökt 2008-09-16).

Bilaga 7

Inkomna kommentarer till webbenkätens frågor

Till frågorna nr 3-6, 8-12 gavs möjlighet att ge kommentarer. I denna bilaga återfinns kommentarerna till dessa frågor med endast vissa redaktionella ändringar. Förklaringar av förkortningar är inlagda i parenteser [...].

Inkomna 97 kommentarer till fråga 3 *I vilket skede av detaljplanprocessen genomförs behovsbedömningen?* (n=210).

1. I programskedet om upprättande av detaljplanen behöver ett program. I samrådsskedet om detaljplanen inte behöver något program.
2. Behovsbedömning genomförs i samband med det tidigaste planskedet.
3. Upprättas inget program sker det i samrådsskedet
4. Innan planarbetet startar
5. Det är vanligtvis vår miljöenhet som gör behovsbedömningen.
6. I samrådsskedet om inte program görs
7. Efter beslut om upprättande, då upprättas behovsbedömningen som sänds till Länsstyrelsen för samråd. Behovsbedömningen + länsstyrelsens yttrande skickas med i handlingarna till samrådet.
8. Efter beslut om planläggning, d.v.s. antingen innan programskedet eller innan samrådsskedet
9. Inför beslut om planuppdrag. Innan kommunstyrelsen ger ett planuppdrag görs en behovsbedömning, i samråd med länsstyrelsen. Detta är enda sättet vi kan jobba på; eftersom en eventuell MKB ska följa samrådshandlingen på planen, måste MKBn vara klar samtidigt som planen, dvs. sättas igång samtidigt.
10. I programskedet när program upprättas, i samrådsskedet när program inte upprättas
11. I programskedet när program används och i samrådet vid både normalt och enkelt förfarande. I princip när idén lagts fram diskuteras de konsekvenser den medför inkl miljöpåverkan
12. Om program: i början av programarbetet (innan förslagsarbetet påbörjas), utan program: i början av plansamrådsskedet (innan förslagsarbetet påbörjas)
13. I vissa fall i programskedet
14. När program anses onödigt görs behovsbedömningen i samrådsskedet för detaljplanen.
15. Inför samrådsskedet
16. Ibland i programskedet
17. Före samråd detaljplan på enklare handlingar. Efter program om sådant upprättas.
18. Kan även ske i programskede
19. I huvudsak har vi eftersträvat att genomföra behovsbedömningarna och låta dessa bli godkända av Byggnadsnämnden innan planerna är godkända för och gått ut på samråd. (Enligt vad vi uppfattat vara Sveriges kommuner och landsstings samt Boverkets rekommendationer). Har i något undantagsfall främst p.g.a. tidsbrist och osäkerhet kring hur planen slutligen skall utformas

genomfört behovsbedömningen under samrådsskedet (D.v.s. enligt den linje Länsstyrelsen i Dalarna rekommenderat oss att hålla).

20. Kommunen gör inga detaljplaner där behovsbedömning erfordras!
21. Enligt vår Länsstyrelses praxis krävs inte behovsbedömning vid program. Vi brukar genomföra behovsbedömningen innan samrådet, för att de i så fall kunna ta fram en MKB som hanteras tillsammans med samrådet.
22. Det kan även vara i programskedet.
23. I programskedet när program upprättas
24. Har varierat, men så tidigt som möjligt.
25. När program upprättas görs en preliminär behovsbedömning som sedan ger underlag för behovsbedömningen i samrådsskedet av detaljplanen.
26. Ibland i programskedet, ibland i samrådsskedet
27. Om inget program görs, så görs behovsbedömningen innan samrådet och stäms av med Länsstyrelsen.
28. I samrådsskedet när planprogram saknas
29. Eller innan samrådsskedet
30. Görs i två steg om det är program, först på en översiktlig nivå i detaljplaneprogrammet och sedan en gång till i detaljplanens samrådsskede.
31. I samrådsskedet i de fall planprogram inte upprättas.
32. Så tidigt som möjligt
33. Både i programmets och detaljplanens samrådsskede.
34. Behovsbedömning görs i programskedet om ett sådant finns, annars i samrådsskedet. I vissa fall hålls ett tidigt samråd med länsstyrelsen innan samråd om planen.
35. Behovsbedömningen görs inför samrådet
36. Före samrådsperioden
37. Vanligtvis sker behovsbedömningen i programskedet men ibland även i samrådsskedet (dock mindre vanligt)
38. Innan samrådsskedet
39. Programskedet startas med behovsbedömning. Vid enkelt planförfarande eller plan utan program görs behovsbedömningen precis efter planuppdrag givits
40. Innan samrådsskedet
41. I programskedet, om program behövs, annars senast i samrådet.
42. Förutsatt att program upprättas, annars i samrådsskedet
43. Vi upprättar i allmänhet ett Start PM inför programuppdrag i kommunstyrelsen. Där gör vi en preliminär bedömning
44. I programskedet om program görs.
45. Kan variera från fall till fall, men så tidigt som möjligt.
46. Vi har mindre än en antagen detaljplan med så kallat "normalt förfarande" per år. Diskussion om behovsbedömning görs vanligtvis i samband med "tidigt samråd" med länsarkitekterna under förarbetena till detaljplanen.
47. När beslut tas om kommunen skall medverka till detaljplan
48. Om en detaljplan med normalt förfarande upprättas utan planprogram görs behovsbedömningen och samrådet med Länsstyrelsen före samrådet.
49. Kan variera mellan program- och samrådsskedet.

50. Görs det ett program gör behovsbedömning i programskedet. Behovsbedömningen redovisas även i detaljplanen.
51. Om undantagsvis inget program görs, blir det samrådsskedet.
52. För komplicerade planer tar man det redan i programmet.
53. Vid planprogram görs behovsbedömningen. Vid normalt planförfarande under detaljplanesamrådet. Vid enkelt planförfarande via mail före detaljplanesamrådet.
54. Påbörjas i programskedet
55. Vid förenklat planförfarande sker det i samband med samrådsskedet.
56. D.v.s. i det fall vi kan misstänka att det är betydande miljöpåverkar gör vi ett planprogram och använder det som samråd om behovsbedömningen.
57. Bedömning görs i arbetet INNAN färdigt samrådsförslag upprättas.
58. Behovsbedömningen (förslag som samråds med länsstyrelsen) görs i normalfallet så att det finns med som beslutspunkt (och motivering) i protokollet när byggnadsnämnden beslutar om planuppdrag till stadsarkitektkontoret
59. I programskedet om detta är aktuellt
60. I samband med planstarten. Bedömningen kan omprövas vid samråd.
61. Om det görs program blir det i samband med programmet, annars innan samrådet.
62. I programskedet när vi gör program, annars i samrådsskedet.
63. ...om program behövs. Annars sker det före samrådsskedet.
64. Bedömningen görs först i samband med upprättandet av planförslaget. Beslut sker efter samråd.
65. Genomförs inte programskedet sker behovsbedömningen i samband med samrådsskedet.
66. I det första skedet, om program görs så hamnar behovsbedömningen i det skedet.
67. Innan samrådsskedet
68. Oftast i programskedet. Ibland när det inte behövs något program då görs den i samrådsskedet.
69. Vi gör inga nya detaljplaner. Vi gör ibland en ändring av detaljplanen för att det är en för stor avvikelse för mindre avvikelse för att kunna ge bygglov. Det blir inte i snitt 1 st per år. Därför lite svårt att svara på frågorna
70. Inför uppdragsbeslutet men ifall kunskapen om förutsättningarna är otillräckliga vid den tidpunkten under programskedet.
71. Denna fas i detaljplanearbetet är nytt för oss men skall det fungera bör det ske i programskedet.
72. Om inget program görs, sker behovsbedömningen i samrådsskedet
73. Bedömningen görs så tidigt i processen som möjligt.
74. Behovsbedömningen följer ärendet.
75. I samband med att miljönämnden godkänner påbörjande av planarbetet eller i planprogrammet om sådant upprättas.
76. I programskede om program annars innan beslut om planuppdrag i nämnden
77. Om inte program upprättas genomförs behovsbedömningen i samrådsskedet.

78. Behovsbedömning görs utifrån förslag till programhandling, men innan nämnden beslutar att genomföra programsamråd.
79. Sedan en kort tid tillbaks upprättar vi nästan alltid program.
80. Ska ligga som ett underlag till planförslaget dvs. innan planen är i program/samrådsskedet.
81. I de fall vi inte gör ett program t. ex. för att en fördjupad översiktsplan är gjort över området och den inte innehåller en behovsbedömning gör vi behovsbedömningen i samrådsskedet, men ger länsstyrelsen och eventuellt berörd kommun möjlighet att yttra sig över bedömningen innan vi går till nämnden för beslut om ställningstagandet.
82. Beroende på hur omfattande planprogrammet är gör vi ibland en behovsbedömning i programskedet och en i samrådsskedet, speciellt om programmet omfattar ett stort område som sedan delas upp i flera detaljplaneetapper, med en tidsperiod mellan planstart.
83. Kommunen genomför behovsbedömningen i samband med beslut om uppdrag att upprätta detaljplan.
84. Om program erfordras - vilket inte alltid är fallet då plan överensstämmer med FÖP
85. I de fall program upprättas görs behovsbedömningen vanligen i det skedet
86. I samrådsskedet då program inte har upprättats
87. Då planprocessen inleds med program görs behovsbedömningen i detta skede.
88. I ett tidigt skede, när vi får planuppdraget
89. Beslutet tas samtidigt med beslut om samråd, i de fall det finns ett program tas beslutet när programmet godkänns efter samråd.
90. I programskedet om program görs.
91. I programskedet om sådant förekommer
92. eller i samrådsskedet om inget program görs.
93. I bland i planprogram
94. Lite flytande, formaliseras inför samråd
95. Om ej i programskedet, så i samrådsskedet.
96. Påbörjas i programskedet, men slutförs i samband med upprättandet av planförslaget (samrådsskedet).
97. Även i samrådsskedet

Inkomna 68 kommentarer till fråga 4 *Har kommunen utarbetade rutiner vid behovsbedömning av detaljplaner?* (n = 210).

1. Checklista i samrådet med berörda förvaltningar inom kommunen t.ex. miljöförvaltningen, park- och naturenheten på teknik- och fastighetsförvaltningen o.s.v. samt med länsstyrelse.
2. MKB-grupp, ny arbetsform på försök som ej ännu har prövats.
3. Gås igenom av arbetsgrupp
4. Enkelt "resonemang" i planbeskrivningen för att inte lägga ner mycket tid på meningslösa skrivelser, tycker Länsstyrelsen att MKB behövs låter vi konsult göra sådan.
5. Mall från länsstyrelse och andra kommuner

6. Vissa rubriker är framtagna, viktiga att tänka på, men det är ju lite olika från fall till fall beroende på detaljplanens syfte.
7. I komplicerade fall används checklista upprättad av annan kommun.
8. En checklista. Upprättas av planförfattaren. Samråds tidigt internt med miljöstabben. Samråds därefter med Länsstyrelsen.
9. Följer lagtexter och rekommendationer från länsstyrelsen
10. Planer upprättas på miljö- och byggkontoret där olika professioner samverkar i hela planprocessen.
11. Mycket enkel mall utan checklista
12. I detaljplanens beskrivning finns bland annat rubriken "Behovsbedömning". Där finns argumenten för att behovsbedömning ska göras - eller inte göras. Denna text utgör underlag för samhällsbyggnadsnämndens/kommunfullmäktiges beslut.
13. Både mall/checklista och diskussionsforum
14. Både mall/checklista, samt möte mellan Miljökontorets och Stadsarkitektkontorets tjänstemän
15. Rutiner och anvisningar i detaljplanehandboken
16. Mötena sker med representant för miljökontoret och tekniska kontoret samt planhandläggare. Under mötena går vi igenom en checklista.
17. Kriterieringar i bilagorna till MKB-förordningen vägleder.
18. Vi använder en plankonsekvensbeskrivning som mall och underlag för behovsbedömningen. I mallen för plankonsekvensbeskrivningen finns de frågor som en MKB ska innehålla, och på så vis kan plankonsekvensbeskrivningen vid behov bearbetas vidare till en fullständig MKB under planprocessen.
19. Två eller tre personer går gemensamt igenom checklistan, t. ex. planförfattaren och miljöchefen och kommer fram till en slutsats. En skriver på och de andras namn som deltagit skrivs in.
20. Förberedande MKB kallar vi den
21. Förnuffet
22. Vi har förutom mallen och checklistan möten där planhandläggaren går igenom med berörda i plangruppen.
23. Har inte utarbetat checklista
24. Nej, men en mall eller checklista kommer att tas fram.
25. Särskilt dokument upprättas med utgångspunkt från områdets förutsättningar, planerad förändring, tänkbara effekter samt ställningstagande om förväntad miljöpåverkan. Texten tas in i programbeskrivningen.
26. Men vi tar även upp frågan på ett planmöte med andra förvaltningar.
27. Diskussion sker mellan planförfattare och miljöingenjören kring checklistan.
28. Det vore önskvärt med en mer generell checklista framtagna av Boverket och Naturvårdsverket i samarbete.
29. Vi har inga rutiner.
30. Vi använder också checklistor
31. Mall/checklista under utarbetande.
32. Kompletterad med beskrivning om platsens förutsättningar, planens styrande egenskaper och planens tänkbara konsekvenser och en avslutande bedömning

33. Checklista med kommentarer, andra frågor än vad som ingår i checklistan kan vara aktuella.
34. Sammanfattande text med hänvisning till MKB-förordningen. Motiv till ställningstagande framgår under särskild rubrik i planbeskrivningen, KONSEKVENSER VID GENOMFÖRANDE. Checklistor förekommer i några konsultplaner. Bedömning förs från fall till fall beroende på planens komplexitet.
35. Exempel som förlaga, omarbetas just nu till en mall
36. Diskuterar regelbundet med länsstyrelsen aktuella ärenden, får skriftligt svar under programsamrådet eller vid samrådet. Vid enkelt planförfarande mailas behovsbedömningen till länsstyrelsen före samrådet, så att länsstyrelsens bedömning är införd vid utskicket.
37. Endast påbörjat arbete med mall/checklista.
38. Checklista ska arbetas fram.
39. Rutinerna för hur MKB processen, från förhandsgranskning till eventuell "särskild sammanställning" hanteras är inarbetade i planprocessen. Hur behovsbedömningen görs finns inte preciserat utöver att den utgår från en standardiserad mall.
40. Inga rutiner
41. Vi gör en bedömning utifrån mall. Avstämning om vår bedömning sker med länsstyrelsen
42. Checklistan ska gås igenom med ekolog och eventuellt konsult, men denna rutin är inte helt inarbetad.
43. Behovsbedömningen görs med hjälp av berörda fackförvaltningar. Behovsbedömningen ingår som en del av planeringsförutsättningarna.
44. Ofta gör en konsult behovsbedömningen, i samråd med oss, och har då sin egen mall. När vi gör behovsbedömningen (i enklare planer) har vi en egen mall.
45. Kikar på andra exempel och checklistor, men mest är det ett resonemang mellan planhandläggare och miljöinspektör samt beställaren av planen.
46. En mall/checklista som ständigt uppdateras och förbättras i och med varje ny detaljplan.
47. En checklista har arbetats fram som provmall. Handläggare ska prova checklistan ett tag och sedan träffas för att utvärdera den, eventuellt ändra om det behövs.
48. I samråd med planförfattaren
49. Nej, men det kommer att tas fram.
50. Det åligger miljö- och hälsa att ta fram behovsbedömning
51. Planarkitekten initierar möte med miljöenheten på kommunen. Genomgång med länsstyrelsen görs tillsammans med miljöenheten för att avgöra vilka planer som har betydande miljöpåverkan.
52. Vi har fått info från Länsstyrelsen, samt gått på kurser och konferenser
53. Försöker jobba med checklista och möten, men fungerar ännu inte så bra.
54. Grov mall utifrån variablerna Planen, projektet, påverkan
55. Rutinen håller på att sätta sig, samrådsgrupp/miljö antingen möte eller mailsamråd
56. Planförfattaren gör en bedömning
57. Vi har jobbat tudelat, dels säkerställt processen och formalia dels mer checklistlikt för själva bedömningen. Det i form av dokumentmallar för

handlingar och diariematerial till nämnden samt kontrollblanketter som följer varje plan där handläggaren bockar av genomförda moment (innehåller inte enbart rutiner för behovsbedömning utan även för detaljplaneprocessen i stort). Vi har även startmöten för detaljplaner där en första info ges till andra avdelningar inom förvaltningen (vilka se fråga 5)

58. Oftast görs bedömning i samråd med länsstyrelsen
59. Ingen mall som är officiell mall/checklista för kommunen
60. Genomgång av checklista görs i diskussionsforum med övriga tekniska förvaltningar representerade.
61. Interna samråd, enkel mall har förr använts
62. Som underlag, innan samrådsskedet.
63. Innehållet i checklistan stäms av med tjänstemän på miljökontoret.
64. Checklistan går igenom vid ett möte med olika kompetenser närvarande.
65. Vid genomgången av checklistan medverkar förutom planarkitekten även en person från miljöenheten samt en person från tekniska förvaltningen.
66. Sker i dialog med miljö- och hälsoskyddskontoret.
67. Utgår från Uppsala kommuns checklista
68. Kommer att ha en checklista som stöd för diskussionen så att inte saker glöms bort.

Inkomna 74 kommentarer till fråga 5 *Hur fördelas ansvaret för underlaget till behovsbedömningen av detaljplaner i kommunen?* (n = 210).

1. Arbetsgrupp/projektgrupp som består av kommunens berörda förvaltningar (plan- och byggenheten på Stadsbyggnadsförvaltningen, Park- och natur-enheten, VA enheten på Teknik och fastighetsförvaltningen, Miljöförvaltningen, m. m.
2. MKB-grupp, ny arbetsform på försök som ej ännu har prövats.
3. I samråd med ett antal sakkunniga tjänstemän
4. Miljöchef och planförfattare
5. samt i vissa fall med kommunekologen.
6. Behovsbedömningen tas fram av planförfattaren och kommunekologen gemensamt, sedan diskuteras den i nätverket för fysisk planering, där samtliga berörda professioner sitter med.
7. Vid plan utan program bereder planförfattaren ärendet till planens startmöte. I princip lika med program, men annan författare och arbetsgrupp. (I Ludvika kommun görs program av kommunledningskontoret, därefter tar miljö- och byggkontoret över.)
8. Planeringsavdelningen är integrerad i en gemensam Miljö- och byggförvaltning så vi diskuterar kollegor/arbetskamrater emellan
9. Samråd enligt svar på fråga 4
10. Oftast är det planförfattaren som upprättar behovsbedömningen, men det förkommer även att andra medarbetare, främst från miljösidan deltar.
11. Vi är en liten kommun och de kompetenser som kommer in i bilden finns på Bygg- och miljöförvaltningen samlat på ett fåtal personer.
12. Specialistkompetenser bidrar med sina kunskaper.
13. Behovsbedömningen kan gå på särskild remiss internt och till länsstyrelsen innan beslut om samråd får ske.

14. Huvudansvaret bär dock Planingenjör på kommunen.
15. Utsedd person som samordnar med andra
16. Konsult
17. I vissa fall även till en planeringsgrupp, där olika kompetenser är representerade.
18. Planförfattaren samråder och diskuterar med andra medarbetare och experter under upprättandet.
19. Vid behov tar vi hjälp av extern miljökonsult
20. Vid större planer och när en miljöbedömning erfordras diskuteras frågan bredare
21. I huvudsak planförfattaren men det förekommer även i grupp vid större planer.
22. Se ovan. Vid behov tillfrågas ytterligare någon person. Detaljplanen i sin helhet hanteras sedan av en arbetsgrupp.
23. samhällsbyggnadschef, miljöchef, räddningschef, planerare
24. Men i samråd med arbetsgrupp
25. Olika
26. Med stöd av olika fackkunniga
27. Planförfattaren gör bedömningen men underlaget kan komma från en massa håll.
28. Stadsbyggnadsenhetens miljöplanerare ansvarar
29. Till ensam planförfattare sedan i samråd med miljöenheten
30. Till planekolog på planavdelningen
31. Men med stöd av en person från miljöförvaltningen
32. Diskussion sker mellan planförfattare och miljöingenjören kring checklistan.
33. Planförfattaren utreder förutsättningar för detta, precis som för detaljplanen i övrigt. I större planärenden anlitas miljökonsulter för att plocka fram underlag till behovsbedömningen.
34. Behovsbedömningen diskuteras med övriga medarbetare
35. Samråd kan ske med exempelvis kommunekolog i tveksamma fall.
36. Det pågår diskussioner om att göra miljöavdelningen delaktig
37. Innehållet i behovsbedömningen och konsekvensbeskrivningen diskuteras alltid vid förvaltningsområden. Beroende på vilka frågor som behöver utredas ytterligare så bidrar kommunbiologen, VA-avdelningen, trafikplanerarna eller miljökontoret med fakta, beräkningar och textunderlag.
38. En miljöplanerare som gör behovsbedömningar för alla planer
39. Det är viktigt med tydliga riktlinjer för bedömningen då den handläggs av enskilda personer.
40. Planförfattaren bär ju ansvaret för att det görs - men den checklista vi har ska gås igenom med en tvärförvaltningsgrupp. Sen stämmer vi också av med ledningsgrupp och dyl. i gränsfall.
41. Kommunekologen sammanställer behovsbedömningen som samråds med länsstyrelsen. Underlaget erhålls dels från den förhandsgranskning som alla planer har med remisser till läns museet, kommunala förvaltningar, vägverket etc. Kommunekologens egen kompetens kompletterar.

42. Ekologen ansvarar för genomgång av befintligt underlag om naturvärden o dyl. Detta kommuniceras till planförfattare/plangrupp och eventuellt plan-konsult.
43. Underlaget tas fram av berörda förvaltningar. Behovsbedömningen görs av planhandläggare tillsammans med dennes chef. Bedömningen redovisas för stadsbyggnadsnämnden.
44. Diskuteras i nämnd
45. Planingenjör + Miljöinspektör i ev. samråd med stadsarkitekt eller andra berörda
46. Upprättas av planförfattaren och sen läses handlingen igenom av några få utvalda på andra förvaltningar för att täcka in kunskapsområdena.
47. Tjänstemän inom plan- och miljöenheten
48. Ekolog på Stadsbyggnadskontoret ansvarar för framtagandet av behovs-bedömning. Viss diskussion sker med planförfattare men i det stora hela har ekologen ansvaret.
49. Planförfattaren i samråd med ansvarig tjänsteman på miljö- och hälso-skyddskontoret
50. En miljöhandläggare som är knuten till detaljplaner hjälper till med behovsbedömningen. Innan har det varit ensam handläggare men hjälp har funnits bland andra planhandläggare/medarbetare.
51. Ansvar: Stadsarkitekt och miljöchef i samverkan
52. Vid upprättande av behovsbedömningen sker det i samråd med en biolog på miljö- och hälsa
53. I samarbete med Miljöförbundet Blekinge Väst
54. Planförfattaren och miljösamordnaren gör tillsammans behovsbedömningen. Vid behov rådgörs med andra som har för ärendet relevant kunskap.
55. I miljö- och byggnadsnämnden
56. Checklistan går igenom av planförfattare och miljöinspektörer samt eventuellt andra med kunskaper som är av intresse för bedömningen. En miljöinspektör sammanställer listan till själva behovsbedömningen med ställningstagandet.
57. Planarkitekt är ansvarig men gör bedömningen tillsammans med miljö-enheten.
58. Mesta dels till planförfattare, men i vissa planer i samråd med kommunekolog och miljö och hälsa
59. Vid eventuella frågeställningar samråder planförfattaren med andra berörda tjänstemän
60. I samråd med miljöavdelningen
61. Planförfattaren skriver behovsbedömningen, visar den för stadsarkitekten (LAR), sedan granskar Miljöinspektörerna den och kommer med eventuella synpunkter.
62. Denne samråder dock inom framförallt förvaltningen (plan & bygg, miljö & hälsa, trafik & park, kart & lantmäteri) om vissa tveksamheter finns i bedömningen. Programhandlingen inkl behovsbedömningen går även på internremiss för ytterligare avstämning.
63. Vid behov kontaktar planförfattaren de berörda t.ex. miljö- och hälsoskydds avd.
64. Vid svåra bedömningar tas kontakt med sakkunnig i aktuell fråga
65. Planförfattare samt miljöinspektör

66. Handläggare ansvarar för inhämtande av underlag från andra förvaltningar, eller upphandling av utredningar.
67. Ansvar för att sen sammanställa behovsbedömningen vilar på planförfattaren med hjälp av MKB-ansvarig inom stadsbyggnadskontoret.
68. Samtliga planförfattare
69. Själva förslaget till beslutet formuleras av planförfattaren. Diskussion sker med dem som ingår i gruppen som går igenom checklistan.
70. Planarkitekten samt representanter från miljöenheten och tekniska förvaltningen
71. Ibland plangrupp
72. Tar in annan kompetens efter behov
73. Sker i dialog med miljö- och hälsoskyddskontoret och stäms av med projektgruppen för respektive ärende.
74. Planförfattaren har ett möte med miljöansvarig.

Inkomna 94 kommentarer till fråga 6 *När sker samråd angående behovsbedömning/miljöpåverkan med länsstyrelsen?* (n = 205).

1. I detaljplanens programskede om detaljplanen behöver program medan med detaljplan om det inte behöver något program.
2. Vid planer då inget program görs sker samrådet oftast genom separat brevväxling med Länsstyrelsen
3. För det mesta i detta skede
4. I samrådsskedet om inte program görs
5. Se fråga 3
6. Se svar ovan
7. Innan det blivit ett planuppdrag, se även svar på fråga 3.
8. För planer med program: Programsamrådet. För planer utan program: Samrådet
9. Det är irrelevant att blanda in ordet miljöpåverkan i frågan eftersom alla planer och andra förordnanden, reservatsbildningar har en miljöpåverkan. Behovsbedömningen görs för att få fram graden av miljöpåverkan (underförstått negativ). Svaret anger samråd med länsstyrelsen om **BEHOVSBEDÖMNINGEN!!!**
10. Se fråga 4
11. I vissa fall i programskedet
12. Om inget program utarbetas sker samrådet med länsstyrelsen i samrådsskedet.
13. Både i programskede och samrådsskede
14. Inför samrådsskede
15. Ibland i programskedet
16. Länsstyrelsen anser att man inte behöver samråda tidigare beträffande behovsbedömningen.
17. Före samråd detaljplan, efter program om sådant finns.
18. Se kommentar till fråga 5
19. Se svar på fråga 3. Antingen innan planen godkänns för samråd, eller parallellt med plansamrådet.

20. Innan samrådsskedet, dvs. första handling efter beslut om detaljplaneläggning.
21. Sker innan samrådsskedet.
22. Saknas program samråd med länsstyrelse för plansamrådet
23. Har varierat, men så tidigt som möjligt.
24. Innan det formella programsamrådet (om program upprättas), innan det formella plansamrådet (om program saknas)
25. I de fall vi har program startar samrådet redan då.
26. När det gäller planer med program sker det inför det "formella" programsamrådet. Vid planer utan program sker det inför plansamrådet, vanligtvis vid de regelbundna träffar som kommunen har med Länsstyrelsen.
27. Se fråga 3.
28. Och vid samråd då program ej upprättas
29. I förekommande fall i programskedet
30. I detaljplanen samrådssked när planprogram saknas
31. I samrådsskedet i de fall planprogram inte upprättas.
32. I programskedet i de fall program förekommer
33. Både i programmets och detaljplanens samrådsskede.
34. Vi går mer och mer in på att denna ska göras i samband detaljplanernas program. Hittills har vi inte gjort program, vilket vi håller på att förändra och därmed kommer behovsbedömningen där.
35. I detaljplanens samrådsskede vid enkel plan utan program.
36. Innan planen lämnas ut på samråd.
37. Före och under samrådsskedet
38. före planens samråd
39. Innan samrådsskedet
40. För normalt planförfarande sker diskussionen vid programmet. För enkla planer sker samrådet vid plansamrådet. För planer utan program sker samrådet innan plansamråd.
41. Vanligtvis innan planen går ut på samråd. I vissa fall under samrådstiden.
42. Om det inte krävs utförs behovsbedömningen snarast möjligt.
43. Förutsatt att program upprättas, annars i samrådsskedet
44. I vissa fall tidigare
45. I programskedet om program görs. En dialog förs annars med länsstyrelsen inför samråd.
46. Tidigt samråd
47. I programmet om sådant upprättas och innan beslut om samråd om program inte upprättas
48. Se kommentar till fråga 3
49. Om program görs. Samråd muntligt med Länsstyrelsen vid återkommande handläggartreffar. Görs inte program sker alltid avstämning med Länsstyrelsen innan plansamråd.
50. Vid planprogram under programskedet, vid normalt planförfarande utan program under samrådsskedet och vid enkelt planförfarande via mail före samrådsutskicket.
51. Beroende på vilken typ av detaljplan det är påbörjas det redan i programskedet

52. Beror på om det är förenklat planförfarande i så fall sker det i samband med samrådsskedet.
53. Vi använder också vår "planuppdragsblankett" - den så kallade anmälan som behandlas i stadsbyggnadsnämnden när ett detaljplaneärende formellt påbörjas. Där redogör vi behovsbedömning och det kommer med i protokollet som kungörs samt skickas till länsstyrelsen för myndighets-samråd.
54. I de fall inget planprogram upprättas, dvs. de allra flesta fall.
55. Se fråga 3
56. Eller i programskedet
57. Innan planen tas upp för beslut om samrådsremiss
58. Ej tillräckligt inarbetad rutin - ser olika ut mellan olika ärenden.
59. Vid betydande miljöpåverkan eller i svårbedömda fall i startskedet eller i programskedet, i övriga fall som en del av detaljplanesamrådet
60. Vid program i samband med program annars i samrådsskede
61. I programskedet när vi gör program, annars i samrådsskedet.
62. ...om program behövs. Annars sker det före samrådsskedet.
63. ...om inte program upprättas förstås. Vid knepiga ärenden sker dialog med Länsstyrelsen vid planförslagets framtagande.
64. När programskede saknas har samråd skett ibland innan samrådet och ibland i samband med samrådet.
65. Behovsbedömningen följer planen. I de fall program inte görs sker samrådet i detaljplanens samrådsskede.
66. I det skedet som bedömningen görs - se tidigare svar
67. Oftast innan samrådsskedet
68. I programskedet, ibland vid samrådsskedet då program inte har behövts.
69. Innan samrådsskede
70. Inför uppdragsbeslutet men ifall kunskapen om förutsättningarna är otillräckliga vid den tidpunkten under programskedet.
71. Det bör ske i programskedet.
72. Om inget program görs, sker samrådet med länsstyrelsen i samrådsskedet
73. Så tidigt som möjligt, helst innan programskedet
74. Behovsbedömningen följer ärendet.
75. I samband med att kommunen godkänner påbörjande av planarbetet eller i samband med planprogramsamrådet.
76. Innan beslut om planuppdrag
77. Om inte program upprättas sker samråd angående behovsbedömningen i samrådsskedet.
78. Vid program görs det i programsamrådet. Då inte program upprättas se kommentar till fråga 3
79. Se svar under fråga 3. Ibland även innan samrådsskedena, via mailkontakt med länsstyrelsen.
80. Kommunen skickar beslut om detaljplaneuppdrag till länsstyrelsen och bifogar behovsbedömningen.
81. Få planer har hittills föregåtts av program. Görs program bör nog behovsbedömningen finnas med där.
82. Se fråga 4

83. I samrådsskedet då program inte upprättats
84. Vid planprogram sker samråd med länsstyrelsen i samband med program-samråd. Vid normal plan utan program sker samråd med länsstyrelsen före samrådsbeslut i BN.
85. Informellt samråd med länsstyrelsen sker normalt innan eller i början av detaljplanens programskede.
86. Tidigare
87. Innan samrådsskedet.
88. Upprättas inte program sker det innan beslut om samråd, alltså som separat samråd med länsstyrelsen.
89. Så tidigt som möjligt. I programskedet om program görs.
90. I programskedet om sådant förekommer
91. Eller i samrådsskedet om inget program görs.
92. Kompletteras med informella muntliga kontakter med Länsstyrelsen
93. Påbörjas i programskedet, men slutförs i samband med upprättandet av planförslaget (samrådsskedet).
94. Förekommer även i samrådsskedet.

Inkomna 96 kommentarer till fråga 8 *När redovisas beslutet om behovsbedömningen om detaljplanen?* (Flervalsfråga, n = 314).

1. I programhandlingar om detaljplanen behöver program medan i detaljplanehandlingar om det inte behöver något program.
2. Checklista som redovisar slutsatsen är ett separat dokument men ingår i detaljplanehandlingarna.
3. I planbeskrivningen redovisas ställningstagande (MKB eller ej) Nämnden tar det formella beslutet att MKB krävs eller ej
4. Något beslut finns inte anledning att göra eftersom lagtexten tyvärr föreskriver behovsbedömning, den skall alltså göras
5. Särskild beslutspunkt i nämnden
6. Beslut i Miljö- och Byggnadsnämnden
7. I beslutet om planläggning
8. Beslutet följer beslutet om planuppdrag och anslås på anslagstavlan. Därefter hänvisas det i planhandlingarna till det motiverade ställningstagandet.
9. Beslutet om behovsbedömning av miljöbedömning ingår i beslutet om samråd/programsamråd. Behovsbedömning av detaljplan är (givetvis) något helt annat, som inte har med miljöbedömning att göra. Frågan om det finns ett behov av att upprätta en detaljplan utreds av stadsarkitekt och/eller planeringschef och tas upp i planberedningen.
10. Vid beslut om samråd tas även beslut om MKB skall upprättas eller inte utifrån upprättad behovsbedömning
11. Se kommentar under fråga 6.
12. Formellt beslut av tjänsteman som arbetar med planen. Beslutet delges nämnden och medföljer detaljplanehandlingarna.
13. Ska vara separat beslut - men det kan vi ha missat. I så fall ingår det i beslutet att godkänna planen för samråd.
14. Behovsbedömningen utgör en separat planhandling. Beslutet skrivs också in i planbeskrivningen.

15. Delegationsbeslut som kungörs.
16. Beslut om att godkänna behovsbedömning sker i särskilt beslut och i samband med att man godkänner Planprogram alternativt beslut om samråd/utställning.
17. I detaljplanehandlingarna. I protokoll från Byggnadsnämnden. I samband med annonsering vid samråd och/eller utställning.
18. Utlåtande om MB
19. Behovsbedömning utgör en bilaga till samrådshandlingarna, som inte finns kvar till utställningskedet
20. Beslut om godkännande av behovsbedömningen tas i separat paragraf av byggnadsnämnden och kungörs på kommunens anslagstavla. Detta sker så tidigt som möjligt i planprocessen.
21. Genom att protokollet anslås på kommunens anslagstavla
22. I samband med beslut om utställning, i annonsering av detaljplanen
23. I protokollet från Byggnadsnämnden efter att programsamrådet avslutats.
24. I "byggnadsnämndens" protokoll
25. Beslutet tas av Kommunstyrelsens arbetsutskott
26. Byggnadsnämnden tar beslutet i samband med utställningsbeslut.
27. Beslut om miljöpåverkan tas i samband med beslut om samråd
28. I Byggnadsnämndens beslut efter samrådet (då vi fått länsstyrelsens samrådssvar) inför utställning med egen beslutssats.
29. Protokoll från tillsynsnämnden, beslutet tas oftast i samband med beslut om samråd av planen. (Lite svårt att tolka skillnaden mellan fråga 8 och 9).
30. Både i programskedet och senare i detaljplan, förutsättningarna kan ju ändras.
31. Kommunstyrelsen tar det i särskilt beslut i samband med samrådsredogörelsen till programmet.
32. Beslut som tas i nämnden kungörs på en anslagstavla efter nämndsbeslut och redovisas sedan i planhandlingarna.
33. Se ovan.
34. Stadsbyggnadschefen beslutar på delegation av byggnadsnämnden alt byggnadsnämnden, alltid innan samrådet
35. Kommunen tar inget formellt beslut utan motiverar sitt ställningstagande i tjänsteskrivelse och planhandlingar
36. Vid samrådsbeslutet
37. Preliminärt ställningstagande redovisas i programskedet. Slutligt ställningstagande redovisas i detaljplanehandlingarna till samrådet. Nämndens ställningstagande redovisas i beslutsmening i sammanträdesprotokoll i samband med beslut om samråd.
38. I samband med information inför samråd i arbetsutskottet
39. Ett separat beslut med sammanfattning av "checklistan" skickas med detaljplanehandlingarna genom hela planprocessen.
40. När det går upp för beslut till politiskt organ.
41. Nämnden tar ett speciellt beslut i samband med beslut om samråd eller utställning. Beslutet annonseras därefter i ortstidning.
42. I tjänsteskrivelsen som föreslår plansamråd
43. Vi upprättar en "begäran om planändring" vilken ställs till byggnadsnämnden som då kan ge ett uppdrag om att upprätta program eller

detaljplan. I denna finns ett faktaunderlag, samt ett förslag till om ett förslag kan bedömas att vara av betydande miljöpåverkan. Denna "begäran" ställer vi sedan med protokollsutdrag till länsstyrelsen

44. Vi har så få detaljplaner att vi inte kan redovisa det vanligaste förfarandet.
45. Beslut i Byggnadsnämnd
46. Framgår i stadsbyggnadskontorets tjänsteskrivelser och därmed i byggnadsnämndens protokoll. Kommentaren gäller även 9.
47. Vid byggnadsnämndens beslut om samråd finns särskild beskrivning om förvaltningens bedömning om "risk för betydande miljöpåverkan". Denna hänvisar till text i planhandlingarna.
48. Kommunstyrelsebeslut, som är separat från samrådsbeslutet för detaljplanen. Men sker ofta samtidigt.
49. Beslutet tas som en särskild attsats parallellt med samråds/utställningsbeslutet i STBN [=Stadsbyggnadsnämnd]. Annonseras och läggs ut på hemsidan och skrivs in i följebrevet samtidigt också. Dessutom skrivs det in i plantexten.
50. I samband med beslut om planförslagets godkännande för samråd tas även separat beslut om planförslagets behovsbedömning. Kommunstyrelsen är ansvarig
51. I samband med beslut om att gå vidare efter programskedet
52. Det står i planbeskrivningen men även i missivet till nämnden inför beslut om samråd.
53. Beslutet redovisas både i planhandlingar och som ett separat beslut i byggnadsnämndens protokoll.
54. Hittills inga formella beslut.
55. Byggnadsnämndens ställningstagande offentliggörs genom protokollet om planuppdrag vilket anslås på kommunens anslagstavla.
56. När beslut tas om att sända ut planen för samråd
57. Behovsbedömningen och eventuellt beslut om MKB anges i Kommunfullmäktiges beslut om antagande av detaljplanen samt beslutet kungörs på Kommunens anslagstavla.
58. Behovsbedömningen görs av kommunens miljökontor
59. Om det redan tidigt framgår, kan en preliminär behovsbedömning göras redan i programskedet.
60. Olika, ibland precis innan den färdiga planen antas, ibland tidigare
61. Utöver ovan angivet redovisas beslutet även i start-PM och i antagandehandlingar.
62. Nämndsprotokoll
63. Det tas beslut om nämndens ställningstagande rörande behovsbedömningen i samband med enkelt planförfarande antagandet, vid normalt i samband med utställningsbeslut
64. ...om program behövs. Annars sker det under samrådsskedet.
65. Har minst tre kapitel i planens texthandling; planbeskrivning, genomförandebeskrivning och miljökonsekvens (dvs. behovsbedömningen) I samband med information om laga kraft till berörda eller i ev. kungörelse.
66. Beslutet delges i detaljplanehandlingarna och sen anges det även i Byggnadsnämndsprotokollet i samband med att programsamråds- eller samrådsbeslut tas.
67. Se tidigare svar - i det skedet som bedömningen görs i!

68. Beslut kommer i framtiden att tas av nämnden eller motsvarande och redovisas i detaljplanehandlingarna.
69. Samrådsredogörelsen angående behovsbedömningen redovisas i plansamrådet. Separat delegationsbeslut föreligger.
70. I Byggnadsnämnden vid utställningsbeslut
71. Behovsbedömningen följer med som en bilaga till planbeskrivningen. I planbeskrivningen skrivs en kort sammanfattning om vad som framkom i behovsbedömningen. Behovsbedömningen redovisas i programskedet, ibland i samrådsskedet när program inte behövs.
72. Redovisas under en Tydlig rubrik i planbeskrivningen...
73. I ett separat beslut i plan- och miljönämnden
74. I ett separat beslut
75. Ett separat beslut i byggnadsnämnden efter samråd med länsstyrelsen
76. Förutom i program- och/eller detaljplanehandlingen redovisas beslutet i samhällsbyggnadsnämndens protokoll, endera vid uppdragsbeslut eller när förutsättningarna klarlagts under programskedet, på sedvanligt vis samt att beslutet redovisas på kommunens hemsida där det ligger kvar till dess planen vunnit laga kraft. Denna kommentar gäller även för fråga 9.
77. Behovsbedömningen följer med detaljplanen under programskedet (eller samrådsskedet om program inte upprättas). Efter samrådsskedet under-tecknas beslutet av samhällsbyggnadschef och planförfattare. Beslutet följer med under resten av processen.
78. I programskedet, om vi inte går direkt till samrådsskedet.
79. Antingen som separat beslut eller i samband med godkännandebeslut om samråd. I det senare fallet blir det två beslut. Det ena om godkännande för samråd och det andra om behovsbedömningen.
80. Behovsbedömningen följer ärendet.
81. Kungörs i utställningen.
82. Se ovan.
83. Plan och miljönämnden beslutar dels om planuppdrag dels om behovsbedömningen.
84. Byggnadsnämnden fattar beslut och detta redovisas i detaljplanehandlingarna.
85. Nämnden beslutar om BMP [=betydande miljöpåverkan] och beslutet offentliggörs i nämndens protokoll. I planbeskrivningen ska det anges när beslut om BMP fattats och motivet till beslutet.
86. Beslut om program är delegerat till stadsarkitekten och därför tar BN beslut om behovsbedömning i samband med samrådsbeslutet. Däremot skickas behovsbedömningen till länsstyrelsen i samband med programutskicket och det anges i programmet om MKB anses behövas eller ej.
87. I tjänstemannaförslaget till miljö- och samhällsnämnden (efter programsamrådet) anges förvaltningens syn på behovsbedömningen samt förslag till beslut. I protokollet är en egen beslutspunkt huruvida detaljplanen medför betydande miljöpåverkan eller inte. I detaljplanehandlingarna redovisas sedan nämndens beslut.
88. I ett separat beslut i anslutning till BN:s beslut om samråd.
89. I checklistan för behovsbedömningen skriver man bedömning eller beslut. (även kommentar till fråga 9 nedan)

90. Beslutet tas separat i samband med att beslut om samråd för planen (senast) i vissa fall tas ett separat beslut innan planhandlingarna godkänns som samrådshandlingar.
91. Protokollsutdrag med beslutet redovisas tillsammans med behovsbedömningen, och görs tillgängligt tillsammans med andra planhandlingar under samrådstiden. Beslutet kungörs även vid utställningen.
92. I samband med annonsering om samråd, i Kungörelse.
93. I tjänsteskrivelse till ansvarig nämnd informeras nämnden om resultatet av behovsbedömningen. Resultatet nämns inte i själva beslutssatsen men informationen syns i protokollet.
94. I planens start-PM som tas fram inför beslut om planuppdrag.
95. Beslut taget av KSAU [=Kommunstyrelsens arbetsutskott]
96. I samband med nämndsammanträdet för beslut om samråd.

Inkomna sju kommentarer till fråga 9 *Hur redovisas beslutet om behovsbedömningen om detaljplanen?* (Flervalsfråga, n = 309).

1. Framgår i stadsbyggnadskontorets tjänsteskrivelse och därmed i byggnadsnämndens protokoll;
2. Förutom i program- och/eller detaljplanehandlingen redovisas beslutet i samhällsbyggnadsnämndens protokoll, endera vid uppdragsbeslut eller när förutsättningarna klarlagts under programskedet, på sedvanligt vis samt att beslutet redovisas på kommunens hemsida där det ligger kvar till dess planen vunnit laga kraft;
3. I beslutet om påbörjat respektive i planprogrammet;
4. I checklisten för behovsbedömningen skriver man bedömning eller beslut;
5. Behovsbedömningen följer med som en bilaga. I planbeskrivningen skrivs en kort sammanfattning om behovsbedömningens innehåll. Behovsbedömningen redovisas i programskedet, ibland i samrådsskedet när program inte behövs;
6. En hänvisning till tidigare svar;
7. Som att-sats i tjänsteskrivelse om förslag till beslut;

Inkomna 14 kommentarer till fråga 10 *Har kommunen egna regler om miljöbedömning/ MKB som går längre än gällande lagstiftning?* (n = 211).

1. Se även fråga 12.
2. Det kan bli aktuellt i vissa fall.
3. Kommunens mall för behovsbedömning är framtagen i samråd med Länsstyrelsen
4. Separat handling för behovsbedömning och Ks [=Kommunstyrelsens] beslut.
5. Ställningstagandet redovisas i en tjänsteskrivelse där checklisten bifogas. Ställningstagandet redovisas även i planhandlingarna
6. Se fråga 8.

7. I så gott som i samtliga planer så är behovsbedömningen en sammanfattning av de problemfrågor som finns utvecklade under rubriken Konsekvensbeskrivning/Inverkan på miljön. Vi gör ytterst sällan en MKB enligt MB [=miljöbalken].
8. Nej - däremot är ju gällande lagstiftning väldigt otydlig på gränsdragningen.
9. Ett kommunstyrelsebeslut från 1992 om att beskrivningar av miljökonsekvenser ska ingå som en del av planprocessen.
10. Dock finns ju ekokommunmål, regionala miljömål samt diverse mål i översiktsplaner och naturvårdsdokument att stödja sig mot i bedömningen.
11. Beslutet tas som en del av beslut om samråd.
12. I behovsbedömningen använder vi oss av de vedertagna kriterierna som t. ex. Boverket har preciserat i sin handbok. Däremot har vi i de fall beslut är taget om att en MKB ska upprättas en nyss utarbetad metod som breddar upp innehållet i konsekvensbedömningen för att se till hela hållbarhetsbegreppet; miljömässig, social och samhällsekonomisk dimension. Metoden är utformad så att både miljöbalkens och plan- och bygglagens krav uppfylls.
13. Återkom för utförlig redogörelse.
14. Där behov finns att närmare studera/redovisa specifika frågeställningar gör vi en lättvariant av MKB - konsekvensbedömning.

Inkomna 65 kommentarer till fråga 11 *Hur många planer i genomsnitt av alla antagna detaljplaner med normalt planförfarande som kommunen tar fram under ett år genomgår en miljöbedömning/MKB?* (n = 209).

1. Liten volym detaljplaner - hittills har inte behovet funnit miljöbedömning.
2. Miljöbedömning genomförs på alla. De flesta visar att MKB ej behövs.
3. 5
4. Cirka en per år
5. 5 % så att det inte går inflation i MKB och motverkar sitt eget intresse. En viss ökning kan skönjas beroende på komplexiteten i planerna. 2008 2 st (egentligen 1 då en detaljplan för vägombyggnad av E18/45 var tvungen att delas i två detaljplaner) 2007 1 st 2006 0 st (Inga detaljplaner antogs alls 2006) 2005 1 st
6. Ca 1-2
7. Sällsynt att miljöbedömningen gör att en MKB upprättas.
8. Antalet detaljplaner som vinner laga kraft under ett år varierar kraftigt, varför siffran 1-5 är osäker.
9. Vi har inte arbetat i någon större omfattning med detaljplaner i kommunen. Jag anser att miljöbedömning i enklare form bör göras av de flesta planer medan MKB blir aktuellt för ett fåtal planer där miljöpåverkan är betydande.
10. Eftersom antalet detaljplaner totalt sett är litet, blir genomsnittssiffran noll. Men det betyder inte att vi bortser från detta. Det betyder bara att vi ännu inte (sedan begreppet infördes) gjort någon detaljplan för en verksamhet som kan antas medföra betydande miljöpåverkan.
11. Ytterst sällan att en MKB upprättas, men fördjupade miljöundersökningar kan ske i samband med att planhandlingar upprättas. Oftast i samband med påträffade markföreningar.
12. Hittills, d.v.s. sedan 2006.

13. Det är olika beroende på typ av verksamhet som planläggs
14. Kommunen har inte gjort några detaljplaner med normalt förfarande de senaste 10 åren.
15. De två senaste åren har projekten handlat om bostadsbyggande i mindre skala, vilket har gjort att kravet på miljöbedömning eller MKB inte har ställts.
16. Hittills inga med miljöbedömning/MKB men nu har vi planer på gång där det sannolikt blir miljöbedömning.
17. Vissa år 0 - det beror på vilka planer som är aktuella
18. En detaljplan med MKB gjordes under 2007 men den antogs i januari 2008.
19. Sällan
20. I genomsnitt färre än 1 plan per år
21. 2006 - 0 st 2007 - 0 st 2008 - 1 st
22. Ca 1-2
23. 2-3 program har blivit betydande miljöpåverkan.
24. 0-1, detaljplanerna omfattar i huvudsak bostadsbebyggelse vilket nästan aldrig leder till MKB-förfarande
25. Någon enstaka per år hittills
26. Under det senaste året har dock inga planer genomgått en miljöbedömning. Föregående år utfördes en miljöbedömning/MKB.
27. Två detaljplaner hittills.
28. Lagen har fungerat för kort tid för att det ska vara meningsfullt att svara
29. Miljökonsekvensbeskrivning görs endast då miljöbedömningen indikerar stor miljöpåverkan.
30. En vartannat år
31. Här ingår även planer som har bedömts innehålla endast en eller två "miljö"frågor som ska beaktas.
32. Vi har ännu inte haft någon plan med betydande miljöpåverkan (Länsstyrelsen har varit enig med oss)
33. Beror på resultat av behovsbedömning
34. Vi har mindre än en antagen detaljplan med så kallade "normalt förfarande" per år.
35. Med den nya lagstiftningen har ännu ingen genomförts men en plan är på G som sannolikt kommer att miljöbedömas med MKB.
36. Det har varierat mellan 0 och 1. Ribban för betydande miljöpåverkan ligger högt. Vid behovsbedömning enligt MKB förordningens bilaga 2 och 4 är det ibland svårt att hitta något som pekar på BMP.
37. Vi har exempel på en plan som i programskedet bedömdes kunna innebära betydande miljöpåverkan men som, efter utförd MKB, i detaljplaneskedet inte bedömdes innebära BMP. Vi har ett exempel på gång där vi inte vet utfallet men en omfattande behovsbedömning kommer att utföras (golfbana).
38. Mindre än en per år; just nu har vi första planen på gång som MKB behöver göras.
39. Alla har en behovsbedömning, de flesta har någon fråga t.ex., buller eller underlag för dagvattensamråd för allmänplatsmark som beskrivs under rubriken konsekvensbeskrivning/Inverkan på miljön. Inga MKB görs, en del är nästan lika omfattande ändå - men vi har inga resurser till uppföljning.

40. Under 2007 antogs tre detaljplaner med MKB. I år kommer det troligtvis att vara något liknande.
41. En plan sedan bestämmelserna kom
42. Sällsynt, men i år, 2008, har det tagits fram MKB till 2 detaljplaner.
43. Vi gör oftast små detaljplaner som inte behöver MKB
44. Se även kommentar under fråga 3. Många av planärendena rör s.k. förändringsområden, dvs. områden som redan är ianspråktagna med fritidshus, men har permanentats. Relativt få av dessa bedöms kunna medföra betydande miljöpåverkan. I planer för nya områden sker det däremot i relativt många.
45. Av de ca 10 planer vi jobbar med i år tror jag 2 blir aktuella att göra MKB för.
46. Ca 5-6 per år, antalet är starkt beroende av hur stora och komplicerade detaljplanerna är. I vissa fall genomförs MKB med stöd från annan lagstiftning (vägar, vindkraft).
47. Vi stödjer oss på SKLs [=Sveriges Kommuner och Landsting] rekommendationer i detta, siffran rör 2006-07. Dessutom har Heby kommun så pass många bra miljöer att planera, att vi kan välja områden som inte medför alltför stor miljöpåverkan.
48. Antalet ökar hela tiden. Fler och fler faktorer behöver belysas.
49. Det varierar, men den senaste tiden har det arbetats fram detaljplaner som krävts en MKB.
50. Dvs. någon enstaka per två/tre år. Större detaljplan för exploatering med ny industri.
51. Vännäs kommun har ännu inte upprättat någon detaljplan av den dignitet som ansetts kräva någon MKB.
52. Under 2007 samtliga miljöbedömning, dock ingen med MKB
53. Alla går igenom en bedömning om planen innebär betydande miljöpåverkan.
54. Gäller miljöbedömning, MKB mera sällan.
55. Har haft en men fel redovisa 1-5, då kommunen gick med på länsstyrelsens uppfattning att det kunde bli betydande miljöpåverkan för att inte riskera att dra ut på planprocessen. Vår bedömning var annars "inte betydande påverkan"
56. Det har inte varit aktuellt ännu för någon detaljplan. I år arbetar vi troligtvis med en detaljplan som kommer att genomgå miljöbedömning/MKB.
57. Just förra året hade vi ingen, men i år ser vi att det än så länge blir två.
58. Ingen detaljplan har behövt MKB än så länge, däremot håller vi på med en fördjupning av översiktsplanen, och där håller vi på att utarbeta en miljökonsekvensbeskrivning.
59. Vår första detaljplan av denna typ (en plan för ett industriområde med energiverk och återvinningsanläggning) är ute på samråd just nu.
60. År 2007 en detaljplan.
61. Vi upprättar väldigt få planer för nyexploatering. Någon gång upprättas planer för verksamheter som i sig kräver MKB.
62. För år 2007 var det 4 planer av totalt 12 antagna. Antalet varierar något från år till år beroende på vilken typ av planer det handlar om.
63. I genomsnitt mindre än en per år. Totalt en hittills men två pågående.
64. 1-2 st/år.

65. (Kommer att genomföras i fördjupad öp.)

Inkomna 62 kommentarer till fråga 12 *Anser du att antalet detaljplaner som genomgår en miljöbedömning/MKB i kommunen är ... (n = 209).*

1. I samband med upprättande av planprogram eller detaljplan, i tidigt skede bör behovsbedömningen för MKB att göras.
2. Se fråga 11.
3. Samtliga planer som bedöms medföra betydande miljöpåverkan granskas genom en miljöbedömning. Denna tas fram parallellt med planhandlingarn.
4. Flera detaljplaner har miljöbedömts enligt beslut av kommunstyrelsen i programskedet, trots att miljökonsekvenserna av planen inte har bedömts vara betydande. Miljökonsekvenserna har i dessa fall varit kopplade till nollalternativet, inte till konsekvenserna av planerna.
5. Det är inte ANTALET planer som tas fram som skall styra om MKB tas fram eller inte utan naturligtvis om INNEHÅLLET har en (negativ) betydande miljöpåverkan då kan det bli 10 på ett år och ingen nästa osv.
6. Ofta är MKB en "pliktgren" som inte tillför något i planen
7. Bra dialog med kommunens miljöstab samt länsstyrelsen gör att en rimlig avvägning kan nås mellan vad som skall redovisas som "normala" plankonsekvenser (och eventuellt utredas vidare i planarbetet) samt vad som skall utredas inom ramen för en MKB.
8. Vi har ambitionen att göra det i de planer där det är befogat. Vi eftersträvar en samsyn med Länsstyrelsen.
9. Jag är egentligen fel person att svara på denna fråga eftersom jag själv kan påverka om miljöbedömning/MKB ska göras eller inte.
10. Enligt Länsstyrelsens planer i Stockholms län är det inte många planer som är aktuella för miljöbedömning/MKB.
11. Kommunen har ingen verksamhet som exempelvis tunga industrier. Vanligen berör behovsbedömningen frågor kring olika former av riksintressen.
12. Vi har först haft för få sedan för många men nu rimligt antal.
13. Behovsbedömer även planer med enkelt planförfarande.
14. Detaljplanens innehåll är avgörande.
15. Anser att MKB som redskap ska förehållas planer med betydande påverkan, även i en internationell jämförelse. Ex avfallsförbränning, tung industri med stor omgivningspåverkan etc. Nu används kraven på MKB för att fördröja och fördyra planer även för harmlösa verksamheter t.ex. bostäder.
16. Vi försöker begränsa antalet, men miljösidan inom kommunen och länsstyrelsens miljö/natur vill ha fler MKB. De litar inte på detaljplaner enligt PBL.
17. Ja, MKB ska inte upprättas om inte detta behov verkligen finns. Vid upprättande ska frågorna som berör miljön tas upp (de som belysts i bedömningen). Om MKB upprättas måste vi använda oss av konsult.
18. När man bestämmer sig för ett visst planområde så ingår det i förarbetet att bedöma om det finns andra intressen, t.ex. natur, som överväger. Då blir det inte så många planer kvar som bedöms innebära en betydande påverkan på natur och miljö. Ytterligare en anledning till detta urval är att handläggningstiderna ändå är långa nog.

19. Huvudspåret är naturligtvis att inte några planer skall innebära betydande miljöpåverkan
20. Behov har inte funnits av miljöbedömning/MKB. Konsekvenser har kunnat hanteras inom övriga planhandlingar. Detta har inte ifrågasatts eller lett till överklaganden.
21. Inverkan på miljö och hälsa behandlas i alla planer oavsett om formell miljöbedömning krävs
22. Alla detaljplaner på kommunal nivå kan ju anses som "områden av mindre karaktär" och kräver ju då inte MKB. Vi har ansett vid något tillfälle att MKB bör göras medan länsstyrelsen avrått oss från att göra det. En MKB kan ju avgränsas ganska mycket men många är rädda för att det ska ta för mycket arbete, tid och pengar.
23. Ett program var ett handelsområde enligt lagen 2 st program som berör bevarande intressena så att det krävs. Ej konstigt.
24. Det finns stora naturvärden som bör beaktas i detaljplanerna och riksintressen som rennäringen exempelvis, vilket ofta leder till stor påverkan. Möjligtvis att tolkning för vad som är BETYDANDE miljö-påverkan överskattas och att det därför görs lite för många MKB.
25. Som jag förstår skall det alltid göras en miljöbedömning, rimligt eller inte.
26. Antal planer som miljöbedöms får anses rimligt med tanke på syftet med de planer som tagits fram under det gångna året. Framtagna planer det senaste året har inte handlat om industrier utan huvudsakligen för bostadsändamål. Inga planer som kräver tillstånd enligt andra kap i miljöbalken
27. Rimligt mot bakgrund av att miljöfrågorna även i övriga planer utreds och redovisas men då i planhandlingarna och inte i särskild MKB.
28. Inte min sak att ha synpunkter på. Rättspraxis får avgöra vad som avses vara betydande miljöpåverkan
29. Kanske för få. Alla planer borde bedömas utifrån en checklista och utifrån ett större sammanhang
30. Kan även vara för många. Hos oss skickar vi behovsbedömningsmallen till vår miljöenhet som avgör frågan om miljöbedömning/MKB eller inte. I de fall förslaget innehåller få frågor som är av betydande miljöpåverkan, ex endast buller, arbetar vi i detta avsnitt i planbeskrivningen. Någon separat MKB på 1- 2 sidor upprättas inte av praktiska skäl. Helt OK av vår Lst [Länsstyrelse].
31. Vi har ännu inte haft någon plan med betydande miljöpåverkan (Länsstyrelsen har varit enig med oss)
32. Vi har många riksintressen i fjällvärlden där större delen av detaljplanearbetet pågår, så det är naturligt med MKB
33. En plan som måste miljöbedömas är för mig lite udda. Det handlar i så fall om "dålig planering" som man tvingas till av olika skäl eller att man har en plan som har en "nyckelroll", t. ex. får mycket stor påverkan på stadens framtida utveckling. God planering skall aldrig innebära betydande miljöpåverkan. Planen är ju en avvägning mellan olika intressen och bara t. ex. för att en stad växer (naturmark etc. blir exploaterad) så är ju inte det betydande miljöpåverkan.
34. Lagen är enligt min uppfattning felkonstruerad. Processkraven är otydliga och onödiga. De dubblar den process som ändå finns för detaljplaner. Alla detaljplaner, även de som inte kan antas medföra BMP, utreds noggrant ur miljösynpunkt.

35. I de flesta detaljplanerna kan konsekvenserna av ett genomförande beskrivas i planbeskrivningen. Det kan gälla buller, hälsa och säkerhet mm som ofta kräver särskilda utredningar i vilket fall.
36. Att det blir betydande påverkan, måste vara en kännbar gräns; viktig med avgränsning; målet är ju att planen redan är så genomtänkt att man undviker betydande påverkan.
37. De behöver ju inte vara så komplicerade alltid, det gäller att ta med det som är relevant.
38. Eftersom miljöbedömning i sig innehåller så många procedurregler om uppföljning etc. så är vi noga med att tydliggöra motiv för behovsbedömning men gör numera så få miljöbedömningar med MKB som möjligt.
39. Vi tar oftast fram relativt små och enkla planer.
40. Antalet som genomgår en formell MKB process är rimligt. För flertalet planer är det oftast frågan om så liten påverkan eller utan komplexitet att miljöaspekterna etc. kan hanteras i det vanliga planarbetet.
41. Miljöbedömning är ett tungt system som inte ger ett bättre beslutsunderlag än tidigare. Konsekvensutredningarna kommer för sent när de görs till samrådsskedet.
42. Vi är en liten landsortskommun med få konflikter som berör miljöbedömning och lite trafik.
43. Eftersom miljöbedömningen ska avgränsas för de viktigaste aspekterna anser jag att fler planer skulle kunna miljöbedömas - det finns dock fortfarande en viss "rädsla" att en miljöbedömning alltid medför ett mycket omfattande merarbete med MKB-dokument om "alla aspekter", varför "man" gärna vill slippa processen. Det är dock viktigt att avgränsningen verkligen görs så att man endast fokuserar på det viktigaste.
44. Bedömning av miljökonsekvenser sker på sätt och vis ändå i planbeskrivningen för alla planer. Landskapsbild, risk- och hälsoaspekter är självklart innehåll. Det är bara i ett fåtal mer komplicerade fall vi behöver mer "kött på benen" i egenskap av MKB.
45. Vi använder oss av miljöbedömning/MKB där det är befogat i övrigt utökas ofta planhandlingen med särskilda avsnitt som förtydligar vissa intressen utan att för den skull göra en hel miljöbedömning/MKB.
46. Rimligt med tanke på kontexten med riksintressen Natura 2000 m.m.
47. I stället för att länsstyrelsen vågar stå för sin uppfattning garderar man sig med MKB. Ser man på antalet överklagade fall som fallit pga. att MKB saknats så är det ett fåtal. MKB kommer att bli ett urvattnat begrepp. Det går inflation i MKB. I en tid när mycket diskussion förs kring de långa handläggningstiderna bör MKB endast användas i de fall där det verkligen behövs. Detta utesluter inte beskrivningar och lösningar om enskilda parametrar ändå. Dock att kalla detta för MKB urvattnar detta begrepp.
48. Medger en detaljplan en MKB enligt MB eller PBL så ska det förstås följas. Men visst, miljökraven har blivit mer uppmärksammade och lite hårdare för detaljplaner.
49. ... Inom PBL-systemet har planförfattaren i planbeskrivningen "ALLTID" redogjort för planens konsekvenser. I det fall någon särskild miljöbedömning inte upprättas finns ändå just en sådan beskrivning av planens konsekvenser så som dessa är kända.
50. Vi har en detaljplan på gång under 2008 som kan kräva en MKB.

51. Hela planprocessen är egentligen en MKB eller möjligheten att bedriva den verksamhet som avses med upprättandet av planen. Behovsbedömningen framkommer egentligen i själva planarbetet. Ofta när MKB erfordras så föreligger även krav på tillstånd enligt miljöbalken, med anmälan eller tillstånd som följd, således en överbearbetning.
52. Efter en något ambitiös inledning har utfallet från genomförda MKB nu lett till att det bättre går att avgöra vilka planer som verkligen kan antas leda till betydande miljöpåverkan.
53. Alla planer måste bedömas om de innebär betydande miljöpåverkan.
54. Gäller miljöbedömning, MKB mera sällan.
55. I Östergötlands län krävs nästan alltid en MKB till detaljplaner.
56. Med tanke på hur resonemangen gick vid införandet av direktivet, att MKB enbart ska användas då det verkligen behövs, anser jag att antalet är rimligt. Miljöfrågorna behandlas ju även om inte planens genomförande bedöms uppnå betydande miljöpåverkan och därmed aktiverar formalia i miljöbalken.
57. Kommunen har bedömts att övriga detaljplaner som de antagit inte medför betydande miljöpåverkan enligt behovsbedömningen vid genomförandet.
58. Vi har få nyexploateringar, oftast förtätningar. Trycket på nyexploatering av bostäder är lågt. Oftast handlar det om förändringar som innebär en förtätning.
59. Ett väl utvecklat konsekvenskapitel i planhandlingen belyser planens konsekvenser. I de fall MKB görs kan det handla om frågor rörande handel, trafik etc. eller specifika kultur- och naturmiljöfrågor.
60. Länsstyrelsen brukar dela vår bedömning. Är vi osäkra samråder vi med Länsstyrelsen inför beslutet.
61. Beror helt på detaljplanernas innehåll och omfattning/påverkan.
62. Görs bara när det är befogat.

I serien Rapporter Institutionen för stad och land har tidigare publicerats:

- 7/2008 MKB-centrum *Sandström, U. G, Hedlund, A.*
Behovsbedömning av detaljplaner
ISSN: 1654 - 0565, ISBN: 978-91-85735-11-2
- 6/2008 Landsbygdsutveckling *Emanuelsson, M., Johansson, E., Ekman, A-C.*
Peripheral Communities, Crisis, Continuity and Long-term Survival.
ISSN: 1654 - 0565, ISBN: 978-91-85735-04-4
- 5/2008 Landskapsarkitektur *Norrman, S., Lagerström, T.*
Grönsöö park och trädgårdar
ISSN: 1654 - 0565, ISBN: 978-91-85735-06-8
- 4/2008 MKB-centrum *Hedlund, A., Johansson, V.*
Miljökonsekvensbeskrivning. Aktörernas roller och betydelse.
ISSN: 1654 - 0565, ISBN: 978-91-85735-10-5
- 3/2008 Landsbygdsutveckling *Palmer, S., Nilsson, A., Roigart, A.*
Dynamic Change in Rice Production Systems in the Mekong Delta. A students field report
from An Gian.
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-09-9
- 2/2008 Landskapsarkitektur *Florgård, C.*
Översyn av landskapsarkitektprogrammet SLU, Uppsala.
ISSN: 1654-0565 ISBN: 978-91-85735-08-2
- 1/2008 MKB-centrum *Lindblom, U., Rodéhn J.*
MKB-tillämpningen i Sverige. Antalet MKB för verksamheter och åtgärder 2005 och 2006.
ISSN: 1654-0565 ISBN: 978-91-85735-07-5
- 5/2007 MKB-centrum *Lehrman, P., Hedlund A.*
Miljöbedömning och andra konsekvensanalyser i vattenplanering.
ISSN: 1654 - 0565, ISBN: 978-91-85735-04-4
- 4/2007 MKB-centrum *Sandström, U. G.* (svensk översättning)
Biologisk mångfald i miljökonsekvensbeskrivningar och strategiska miljöbedömningar.
ISSN: 1654 - 0565, ISBN: 978-91-85735-03-7
- 3/2007 MKB-centrum *Wärnbäck, A.*
Cumulative Effects in Swedish Impact Assessment Practice.
ISSN: 2541-12548, ISBN: 978-91-85735-02-0
- 2/2007 Landskapsarkitektur *Myhr, U.*
Miljövärdering av utemiljöer. Metodbeskrivning för EcoEffect Ute.
ISSN: 2541-12548, ISBN: 978-91-85735-01-3
- 1/2007 Landsbygdsutveckling *Helmfrid, H.*
Natarsyn. Tre svar på vad natur är.
ISSN: 2541-12548, ISBN: 978-91-85735-00-6

Detaljplanen är ett mycket viktigt instrument i den kommunala fysiska planeringen när det gäller avvägningen mellan olika intresser avseende användningen av mark, vatten och den bebyggda miljön. Den är även av stor betydelse i arbetet för en hållbar utveckling. Följaktligen ska planeringen genomföras på sådant sätt att inte en betydande miljöpåverkan uppstår. Detaljplanen ska därför genomgå en behovsbedömning för att avgöra om dess genomförande kan medföra en betydande miljöpåverkan eller inte. Lagstiftningen säger att alla detaljplaner med normalt planförfarande ska genomgå denna process. Befaras att en betydande miljöpåverkan kan uppstå vid genomförandet av planen ska den miljöbedömas vilken också ska dokumenteras genom en miljökonsekvensbeskrivning.

MKB-centrums uppfattning är att kunskapsunderlaget om hur kommuner arbetar med behovsbedömning av detaljplaner enligt plan- och bygglagen för närvarande är mycket dåligt. Med anledning av detta har MKB-centrum gått ut med en webbenkät till alla 290 kommuner

i Sverige, med tolv frågor om hur behovsbedömningen av detaljplaner med normalt planförfarande genomförs. Inkomna enkätsvar gav en svarsprocent på 74,5 och svaren är representativa med avseende på län och på Sveriges Kommuner och Landstings kommungruppering. Detta tolkas som att svaren speglar de verkliga förhållandena. Till enkätsvaren gav respondenterna även många kommentarer vilka visar på engagemang i ämnet och att kommunerna ser behovsbedömning och miljöbedömning som viktiga i planprocessen.

I denna rapport redovisas och diskuteras resultatet av den genomförda webbenkäten. Rapporten ger också en viss vägledning om den svenska lagstiftningen inom miljöbedömning och MKB. Enkätresultatet kan ses som underlag för fortsatta studier, för utvecklingsarbete och prioriteringar i vägledningsarbete vid till exempel myndigheter som Naturvårdsverket och Boverket. Resultatet kan även vara av intresse för kommunala tjänstemän som handlägger detaljplaner.

Rapporten ges ut vid institutionen för stad och land SLU - Sveriges lantbruksuniversitet. I serien utges rapporter från avdelningarna för landsbygdsutveckling, landskapsarkitektur, miljökommunikation och MKB-centrum SLU, som alla är en del av institutionen.

Rapporten har tagits fram på initiativ av MKB-centrum. Utredare är Ulf G. Sandström och Anders Hedlund, båda på MKB-centrum.

MKB-centrum är inrättat som ett universitetscentrum vid SLU i Uppsala. Det är ett kompetenscentrum för miljökonsekvensbeskrivningar (MKB) och för miljöbedömningar i politik och i planeringsprocesser. Målsättningen är att fungera som ett nav för utbildning, forskning, utvecklingsarbete och information inom området. Våra målgrupper är länsstyrelser, kommuner, miljödomstolar, statliga myndigheter, konsulter, universitet och högskolor och andra som är intresserade av MKB och miljöbedömning.